

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
BIZNESA, VADĪBAS UN EKONOMIKAS FAKULTĀTE
FINANŠU UN GRĀMATVEDĪBAS NODAĻA

**KRĀJUMI, TO UZSKAITE UN ANALĪZE MĒBEĻU
RAŽOŠANAS UZŅĒMUMĀ SIA „STILS”**

Inventories, their accounting and analysis in the furniture
manufacturing company Ltd „Stils”

MAĢISTRA DARBS
PMSP Grāmatvedība un audits

Autore: Marina Cvetkova

Studenta apliecības Nr.: mc19013

Darba vadītājs: Dr. ekon. profesore Inga Būmane

RĪGA 2020

ANOTĀCIJA

Lai konstatētu problēmu krājumu uzskaitē pētāmajā uzņēmumā, darba ietvaros tiek veikta krājumu uzskaites analīze uzņēmumā SIA „Stils”.

Mērķis ir, pamatojoties uz krājumu teorētisko aspektu raksturojumu, veikt krājumu uzskaiti un analīzi uzņēmumā SIA „Stils” un izvirzīt priekšlikumus krājumu uzskaites pilnveidošanā.

Darba rezultātā autore konstatējusi virkni nepilnību SIA „Stils” krājumu uzskaitē un izstrādājusi priekšlikumus to novēršanai.

Atslēgas vārdi: krājumi, krājumu uzskaitē, krājumu analīze, krājumu novērtēšana, mēbeļu ražošanas nozare, grāmatvedība.

ANNOTATION

In order to identify the problem of inventory accounting in the researched company, the analysis of inventory accounting in the company Ltd Stils is performed within the framework of the diploma paper.

The research goal is to examine inventory accounting and analysis in the company Ltd Stils based on the theoretical aspect references of inventories and present comprehensive proposals for inventory accounting improvement.

As a result of the study, the author has identified several shortcomings in the system of inventory accounting in the company Ltd Stils and developed proposals to eliminate them.

Keywords: inventories, inventory accounting, inventory analysis, inventory assessment, furniture manufacturing industry, accounting.

SATURS

APZĪMĒJUMU UN SAĪSINĀJUMU SARAKSTS	5
IEVADS	6
1. KRĀJUMI UN TO UZSKAITES UN ANALĪZES TEORĒTISKO ASPEKTU RAKSTUROJUMS	9
1.1. Krājumu jēdziens, būtība un veidi	9
1.2. Krājumu atzīšana un sākotnējās vērtības noteikšana	13
1.3. Krājumu novērtēšana un uzskaitē pēc sākotnējās atzīšanas	16
1.4. Krājumu vadība un krājumu analīzē izmantojamās metodes	32
2. UZŅĒMUMA SIA STILS DARBĪBAS IZPĒTE UN TĀ VIETA MĒBEĻU RAŽOŠANAS NOZARĒ.....	40
3. KRĀJUMU UZSKAITES NOVĒRTĒJUMS UN ANALĪZE UZŅĒMUMĀ SIA „STILS”	53
3.1. Krājumu uzskaites izpēte uzņēmumā SIA „Stils”	53
3.2. Krājumu analīze uzņēmumā SIA „Stils”	61
3.3. Mēbeļu ražošanas uzņēmumu anketēšanas rezultāti.....	67
SECINĀJUMI	74
PRIEKŠLIKUMI.....	77
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS.....	78
PIELIKUMI.....	84
1. pielikums. SIA „Stils” bilances aktīvi, 2016.-2019. gads	85
2. pielikums. SIA „Stils” bilances pasīvi, 2016.-2019. gads	86
3. pielikums. SIA „Stils” peļņas vai zaudējumu aprēķins, 2016.-2019. gads	87
4. pielikums. Anketas paraugs.....	88
5. pielikums. Pētāmā uzņēmuma krājumu īpatsvars aktīvu līdzekļu sastāvā 2016.-2019. gads.....	89
6. pielikums. Pētāmā uzņēmuma krājumu īpatsvars apgrozāmo līdzekļu sastāvā 2016.-2019. gads.....	90

APZĪMĒJUMU UN SAĪSINĀJUMU SARAKSTS

ASV	Amerikas Savienotās Valstis
CSP	centrālā statistikas pārvalde
EBIT	earnings before interest and taxes (tulkojums no angl.val. – peļņa pirms procentiem un nodokļiem)
EOQ	economic order quantity (tulkojums no angl.val. - ekonomiskā pasūtījuma daudzums)
FIFO	first in, first out (tulkojums no angl.val. - pirmais iekšā, pirmais ārā)
LIFO	last in, first our (tulkojums no angl.val. – pēdējais iekšā, pirmais ārā)
PVN	pievienotās vērtības nodoklis
PZA	peļņa vai zaudējumi
ROA	return on assets (tulkojums no angl.val. - aktīvu rentabilitāte)
ROE	return on equity (tulkojums no angl.val. – kapitāla rentabilitāte)
SGS	starptautiskie grāmatvedības standarti
UIN	uzņēmuma ienākuma nodoklis
VID	valsts ieņēmumu dienests
VSAOI	valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas

IEVADS

Maģistra darba aktualitāte. Krājumu uzskaitē un analīzē ir sarežģīta problēmu joma jebkurā uzņēmumā. Uzņēmumiem ir jābūt krājumiem noliktavās, lai izpildītu klientu pieprasījumu, tai pašā laikā šiem krājumiem ir uzturēšanas izmaksas, pastāv iespēja iesaldēt naudu krājumos. Krājumu uzskaitē ir cieši saistīta ar noliktavas uzskaiti un materiālo vērtību inventarizāciju.

Maģistra darba problēma. Krājumu uzskaites un analīzes problēma ir viena no vissvarīgākajām uzņēmuma krājumu pārvaldībā. Parasti nav standarta risinājuma - apstākļi katrā uzņēmumā ir unikāli, un tajos ir daudz dažādu iespēju un ierobežojumu. Ar šo problēmu ir saistīts matemātisko modeļu izstrādes un optimālās krājumu vadības stratēģijas noteikšanas uzdevums. Krājumu uzskaites un analīzes iezīme ir tāda, ka iegūtos optimālos risinājumus var ieviest strauji mainīgā situācijā, kad, piemēram, apstākļi tiek mainīti katru dienu. Nepieciešamības pēc jaunām un efektīvām metodēm, kas saistītas ar krājumu pārvaldību, izmantojot neskaitāmas situācijas, ir raksturīga krājumu vadībai. Attiecībā uz krājumu uzskaiti un analīzi pastāv dažādas neskaidrības, jo nepieciešamās informācijas iegūšana par to ne vienmēr ir iespējama. Šādu sarežģītu uzdevumu risināšanai nepieciešama sistēmu analīze, sistemātiskas pieejas izstrāde krājumu vadības problēmai kopumā. Krājumu modeļus izšķir ar pieņēmumiem, kas izdarīti par galvenajiem mainīgajiem lielumiem: pieprasījums, izmaksu struktūra, sistēmas fiziskās īpašības. Šie pieņēmumi var neatbilst reālajai videi. Pastāv liela nenoteiktība un mainīgums.

Gulbe S., SIA „Grant Thornton Baltic”, valdes locekle, zvērināta revidente uzskata, ka krājumiem raksturīgi 2 rādītāji – daudzums un vērtība. Krājumu uzskaitē visbiežāk tiek pieļautas šādas kļūdas - nepareizi piemērotas un mainītas krājumu uzskaites metodes (periodiskās un nepārtrauktās uzskaites metodes); krājumu pašizmaksā nav iekļautas ar to iegādi saistītās izmaksas; krājumi nav novērtēti konsekventi atbilstoši vienai noteiktai metodei FIFO vai vidējās svērtās cenas metodei; krājumi nav uzskaitīti pareizajā periodā; nav pārraudzīti nederīgi, novecojuši krājumi; nav noteiktas zudumu normas; nav veikts inventarizāciju rezultātu pārrēķins pārskata bilances datumā, un nav iegrāmatoti inventarizācijas rezultāti.¹ Maģistra darba ietvaros autore izvērtēs, vai uzņēmumā SIA „Stils” tiek pieļautas minētās kļūdas.

---

¹ Gulbe, S. (2018) *Aktuālais krājumu uzskaitē un novērtēšanā*, pieejams: <https://ifinanses.lv/raksti/gramatvediba/gramatvediba/aktuālais-krājumu-uzskaitē-un-novertesana/13497>

Maģistra darba izvirzītā hipotēze – autores veiktā krājumu uzskaites analīze uzņēmumā SIA „Stils”, ļaus identificēt un novērst krājumu uzskaitē pieļautās kļūdas.

Maģistra darba mērķis ir, pamatojoties uz krājumu teorētisko aspektu raksturojumu, veikt krājumu uzskaites analīzi uzņēmumā SIA „Stils” un izvirzīt priekšlikumus krājumu uzskaites pilnveidošanā.

Maģistra darba uzdevumi:

1. Apkopot teorētiskos aspektus krājumu uzskaitē un kontrolē.
2. Raksturot uzņēmuma SIA „Stils” darbību.
3. Veikt uzņēmuma SIA „Stils” krājuma uzskaites novērtējumu un analīzi.
4. Izstrādāt secinājumus un izvirzīt priekšlikumus krājumu uzskaites pilnveidošanā uzņēmumā SIA „Stils”.

Maģistra darba objekts – mēbeļu ražošanas uzņēmums SIA „Stils”.

Maģistra darba priekšmets – mēbeļu ražošanas uzņēmuma SIA „Stils” krājumi.

Maģistra darbā izmantotās pētījuma metodes - literatūras analīze (monogrāfiskā pētījumu metode), statistikas datu analīze (grupēšana), anketēšana (slēgta tipa aptauja), loģiski konstruktīvā pētījumu metode (autores viedoklis izteikts secinājumos un priekšlikumos).

Maģistra darbā izmantotie materiāli - zinātniskie raksti un pētījumi, publikācijas, specializētā literatūra, normatīvie akti, interneta resursi, uzņēmuma SIA „Stils” nepublicētā informācija.

Maģistra darba pētījuma periods - nozares statistikas dati no CSP pētīti par laika posmu no 2010.-2019. gadam; uzņēmuma SIA „Stils” finanšu dati izvērtēti par laika posmu no 2015.-2019. gadam, teorētiskie aspekti raksturoti un pētīti par laika periodu no 2003.-2019. gadam.

Maģistra darba struktūra. Maģistra darbs ietver trīs darba nodaļas, kas veltītas krājumu uzskaites analīzei uzņēmumā SIA „Stils”. Lai veiktu krājumu uzskaites analīzi pētāmajā uzņēmumā, vispirms ir nepieciešams izpētīt krājumu uzskaites teorētiskos aspektus un normatīvo regulējumu, tas veikts darba pirmajā daļā. Lai izvērtētu nozares attīstību un pētāmā uzņēmuma darbību, otrajā analītiskajā daļā autore veica mēbeļu ražošanas nozares analīzi, noteica tās attīstības tendences – uzņēmumu skaits nozarē, kopējais apgrozījums, darbinieki u.c. uzņēmējdarbības strukturālie rādītāji. Darba praktiskās daļas mērķis ir veikt

krājumu uzskaites analīzi uzņēmumā SIA „Stils” un izvirzīt priekšlikumus krājumu uzskaites pilnveidošanā.

Maģistra darba raksturs vairāk vērsts uz praktiskās situācijas izvērtēšanu krājumu uzskaites un analīzes procesos uzņēmumā SIA „Stils”. Izvirzītie priekšlikumi uzņēmuma vadībai var noderēt krājumu uzskaites procesu uzlabošanai.

Ierobežojumi. Maģistra darba ietvaros grāmatvedības dati un informācija tiks izmantota no uzņēmuma, kurš darbojas mēbeļu ražošanas jomā. Uzņēmuma vadība sniedza atļauju izmantot datus, pie nosacījuma, ka maģistra darba ietvaros netiks uzrādīts patiesais pētāmā uzņēmuma nosaukums, līdz ar to autore maģistra darba ietvaros ir mainījusi pētāmā uzņēmuma nosaukumu uz SIA „Stils”.

1. KRĀJUMI UN TO UZSKAITES UN ANALĪZES TEORĒTISKO ASPEKTU RAKSTUROJUMS

1.1. Krājumu jēdziens, būtība un veidi

Autores izpētītajā literatūrā un avotos ir sniegtas sekojošas termina „**krājumi**” definīcijas.

Krājumi tiek definēti kā preču krājumi, kurus uztur uzņēmums, paredzot kādu nākotnes pieprasījumu.²

Krājumi ir viens no lielākajiem un vērtīgākajiem apgrozāmajiem līdzekļiem visās tirdzniecības vai ražošanas organizācijās. Krājumi ir apgrozāmie aktīvi, kas ietver preces, kuras paredzētas pārdošanai nākotnē vai ražošanai. Krājumi ir produkts, kuru ražošanas uzņēmums ražo pārdošanai, un komponenti, kas veido produktu. Krājumi tirdzniecības uzņēmumam ir preces, kas tiek turētas pārdošanai. Ražotājiem tie ir materiāli vai preces, kas piegādāti izmantošanai ražošanas procesā. Krājumi ir aktīvi, kas tiek turēti pārdošanai parastā uzņēmējdarbības gaitā pārdošanas procesa laikā; vai materiāla veidā, vai piegādāts, lai patērētu ražošanas vai pakalpojumu sniegšanas procesā.³

Krājumi ir aktīvi, kurus uzņēmums tur pārdošanai parastā darbības cikla ietvaros, sagatavo pārdošanai parastā darbības cikla ietvaros vai atzīst par izejvielu, vai inventāru, ko izlietos preču ražošanas vai pakalpojumu sniegšanas procesā.⁴

Krājums ir termins, kas attiecas uz precēm, kuras ir pieejamas pārdošanai, un izejvielām, kuras tiek izmantotas, lai ražotu preces, kas pieejamas pārdošanai. Krājumi ir viens no vissvarīgākajiem uzņēmuma aktīviem, jo krājumu apgrozījums ir viens no primārajiem ieņēmumu gūšanas avotiem un sekojošajiem uzņēmuma akcionāru ieņēmumiem.⁵ Autore secina, ka dažādu speciālistu skatījumā krājuma definīcijas atšķiras, bet pamatā visās definīcijās ir raksturoti krājuma izlietošanas veidi uzņēmējdarbībā.

---

² Sohail, N., Sheikh, T.H. (2018) A Study of Inventory Management System Case Study. *Jour of Adv Research in Dynamical & Control Systems*, Vol. 10, 10-Special Issue, pp. 1176.

³ Siyanbola, T. T. (2012). Impact of Stock Valuation on Profitability of Manufacturing Industries. *International Journal of Advanced Research in management and Social Sciences* 1(2), pp. 35-46

⁴ Jaunzeme, J.S. (2016) *Starptautiskie finanšu pārskatu standarti: standartu apkopojums un pielietojuma piemēri*. Rīga: LID, 84 lpp.

⁵ Kenton, W. (2019) *What Is Inventory?* Investopedia, available <https://www.investopedia.com/terms/i/inventory.asp>

Ar **krājumu veidiem** saprot⁶:

- materiālus, ražošanas līdzekļus (ražošanas krājumus), kas relatīvi īsā laikā tiek izlietoti ražošanas procesā;
- preču krājumus, kas sastāv no realizācijai paredzētā saražotās produkcijas daudzuma noliktavā, kā arī citiem realizācijai paredzētajiem krājumiem;
- ražošanas procesa krājumus, kas veidojas vienam ražošanas ciklam vai operācijai beidzoties un otram vēl nesākoties;
- speciāli veidotus krājumus, kas paredzēti konkrētas ražošanas operācijas nodrošināšanai;
- garantijas krājumus vai rezerves, kas tiek veidotas, iepriekš paredzot izmaiņas materiālo resursu pieprasījumā.

2. SGS „Krājumi” nosaka **krājuma veidus** - krājumi ir preces, kas iepirkas un tiek turētas tālākpārdošanai, ieskaitot, piemēram, preces, kuras mazumtirgotājs iepircis un tur tālākpārdošanai, vai zeme un cits īpašums, kuru tur tālākpārdošanai. Krājumi ir arī uzņēmuma saražotie gatavie ražojumi vai nepabeigtie ražojumi, kā arī materiāli un izejvielas, kas paredzētas izlietošanai ražošanas procesā. Pakalpojumu sniedzēja gadījumā krājumos ietilpst pakalpojuma izmaksas, kā aprakstīts 2. SGS 19. punktā, par kurām uzņēmums vēl nav atzinis attiecīgos ieņēmumus. **Krājuma veidi** ir aktīvi⁷:

- kas tiek turēti pārdošanai parastā saimnieciskās darbības gaitā;
- kas atrodas ražošanas procesā, lai vēlāk tos pārdotu;
- materiāli vai izejvielas, kas tiks izmantoti ražošanai vai pakalpojumu sniegšanai.

Krājumu veidi ir gan preces, kas iegādātas pārdošanai, gan arī gatavie ražojumi vai nepabeigtie ražojumi, kā arī izejvielas un materiāli, kurus paredzēts izmantot ražošanā. Tā kā tie ietver daudzas dažādas vienības, komersantam ir svarīgi organizēt krājumu uzskaiti. Krājumi ir izejvielas, materiāli, nepabeigtie ražojumi un izstrādājumi, gatavie ražojumi, izstrādājumi, inventārs un preces pārdošanai. Iegādāto materiālo vērtību iekļaušanai krājumos ir nozīme tad, ja var fiksēt to izlietošanu. Piemēram, kancelejas precēm - rakstāmpiederumiem, datorpapīram, kalkulatoriem u.tml. - izlietojumu parasti neviens

⁶ Zvirbule – Bērziņa, A. (2006) *Ražošanas menedžments*. Rīga: Biznesa Augstskola Tuŗība, 126. lpp.

⁷ 2. SGS “Krājumi”. Komisijas Regula (EK) Nr. 1126/2008 (2008. gada 3. novembris), ar ko pieņem vairākus starptautiskos grāmatvedības standartus saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1606/2002

nefiksē, vai arī to nav iespējams izdarīt, tāpēc šādas materiālās vērtības tiek uzreiz iekļautas izdevumos.⁸

Krājumi ir izejvielu, daļēji gatavās preces, ko sauc par nepabeigtiem ražojumiem, un gatavā prece, ko organizācija uztur savām darbības vajadzībām gan pārdošanai. Uzņēmējdarbībā **krājumus** var definēt kā preces, kuras tur pārdošanai parastajā uzņēmējdarbības gaitā, vai preces, kuras izmanto pārdodamo preču ražošanai. Krājumi parasti veido lielu daļu no kopējiem apgrozāmajiem aktīviem.⁹ Krājumi tiek turēti pārdošanai, un tie sastāv no izejvielām, nepabeigtiem ražojumiem (nepabeigtām precēm) un gatavām precēm.¹⁰ Krājumi ir gatavo preču vai ražošanā izmantoto preču klāsts, kas pieder uzņēmumam.¹¹

Autore secina, ka **krājumi** ir izejvielas, preces ražošanas procesā un gatavas preces, kas tiek uzskatītas par uzņēmuma aktīvu daļu, kas ir gatava, vai būs gatava pārdošanai.

Ražošanas uzņēmumi ražo preces un pārdod tās klientiem vai tirdzniecības uzņēmumiem. Ražošanas uzņēmumi parasti uztur trīs krājumu veidus, tie ir: izejvielas, nepabeigti ražojumi un gatavo preču krājumi.

Izejviela ir pamatmateriāls, kas tiek pārstrādāts un pārveidots par gatavajām precēm. Izmaksas, kas radušās, lai iegūtu izejvielas, kuras vēl nav nodotas ražošanai, tiek uzrādītas kā izejvielu krājumi bilances apgrozāmo līdzekļu sadaļā. Izejvielu piemēri ir koksne nūju vai arī tērauds automašīnu ražotājiem.

Nepabeigtā produkcija - vienības, kas perioda beigās paliek nepilnīgas, tiek sauktas par nepabeigtiem ražojumiem. Šīm vienībām jāpievieno vairāk materiālu, darbaspēka vai ražošanas izmaksas, lai nepabeigtā produkcija tiktu izveidota par gatavajiem krājumiem. Līdzīgi kā izejvielas, arī krājumus ražošanas procesā uzrāda bilances apgrozāmo līdzekļu sadaļā.

Gatavā produkcija ir pabeigta, bet nav vēl pārdota. Kopējās izmaksas, kas radušās, lai pabeigtu šīs nepārdotās preces, bilances apgrozāmo līdzekļu sadaļā uzrāda kā gatavo preču krājumus kopā ar izejvielu un ražošanas procesa krājumiem.¹²

---

⁸ Ludboržs, A. (2016) *Kas ir krājumi?* Pieejams: <https://ifinances.lv/raksti/pasnodarbinatais/gramatvediba/kas-ir-krājumi/9427>

⁹ Types/classification of inventory. (2018) *Inventory costing methods (explanations)*, available <https://www.accountingformanagement.org/classification-of-inventory/>

¹⁰ Siyanbola, T. T. (2012). Impact of Stock Valuation on Profitability of Manufacturing Industries. *International Journal of Advanced Research in management and Social Sciences* 1(2), pp. 35-46

¹¹ Kenton, W. (2019) *What Is Inventory?* Investopedia, available <https://www.investopedia.com/terms/i/inventory.asp>

¹² Types/classification of inventory. (2018) *Inventory costing methods (explanations)*, available <https://www.accountingformanagement.org/classification-of-inventory/>

Izpētot **krājumu veidus**, var secināt, ka krājumi ir gan preces, kas iegādātas pārdošanai, gan arī gatavie ražojumi vai nepabeigtie ražojumi, kā arī izejvielas un materiāli, kurus paredzēts izmantot ražošanā.

Krājumu veidi apkopotā veidā ir jāuzrāda bilancē, tāpēc 1.1. tabulā autore veica krājumu veidu salīdzinošo analīzi, izmantojot dažādus avotus.

1.1. tabula

Atsevišķos avotos minēto krājumu veidu salīdzinošā analīze *

Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likums, MK Nr. 775.	J.Jaunzeme¹³	I.Leibus u.c.¹⁴	N.Panova¹⁵
Izejvielas, palīgmateriāli un palīgmateriāli	V	V	V
Nepabeigtie ražojumi un pasūtījumi	V	V	
Gatavie ražojumi un preces pārdošanai	V	V	V
Avansa maksājumi par krājumiem		V	
Dzīvnieki un augi		V	
Pārdošanai turētie ilgtermiņa ieguldījumi		V	

* autores veidota tabula, izmantojot J. Jaunzemes, I. Leibus, N. Panovas literatūras avotus

1.1. tabulā autore apkopoja trīs dažādu speciālistu izdalītos **krājuma veidus**. Redzams, ka I. Leibus u.c. (2018) grāmatā „Finanšu grāmatvedība” tiek apskatīti visi krājumu posteņi bilancē, kas minēti LR likumā “Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likums”, savukārt speciāliste J. Jaunzeme (2016) ir apskatījusi tikai trīs no šiem veidiem, bet speciāliste N. Panova (2009) divus no šiem veidiem. Jāatzīmē, ka N. Panova ir norādījusi divus veidus gatavajiem ražojumiem – realizācijai paredzētās preces un konkrētajā uzņēmumā saražotā realizācijai paredzētā gatavā produkcija.

Autore kritizē N. Panovas izvirzīto krājuma veidu „gatavie ražojumi”, ko ar gatavajiem ražojumiem jāsaprot tikai paša uzņēmuma ražotās preces, nevis preces, kuras

¹³ Jaunzeme, J.S. (2016) *Starptautiskie finanšu pārskatu standarti: standartu apkopojums un pielietojuma piemēri*. Rīga: LID, 256 lpp.

¹⁴ Leibus, I., Pētersone, I., Jesemčika, A., Scarinska, A., Grigorjeva, R. (2018) *Finanšu grāmatvedība*. Atkārtots un atjaunots 2. izdevums. Rīga: LID, 318 lpp.

¹⁵ Panova, N. (2009) *Grāmatvedības uzskaitē*. Nodokļi un aplikšana ar nodokļiem. Rīga: Latvikon izglītības centrs, p. 278 lpp.

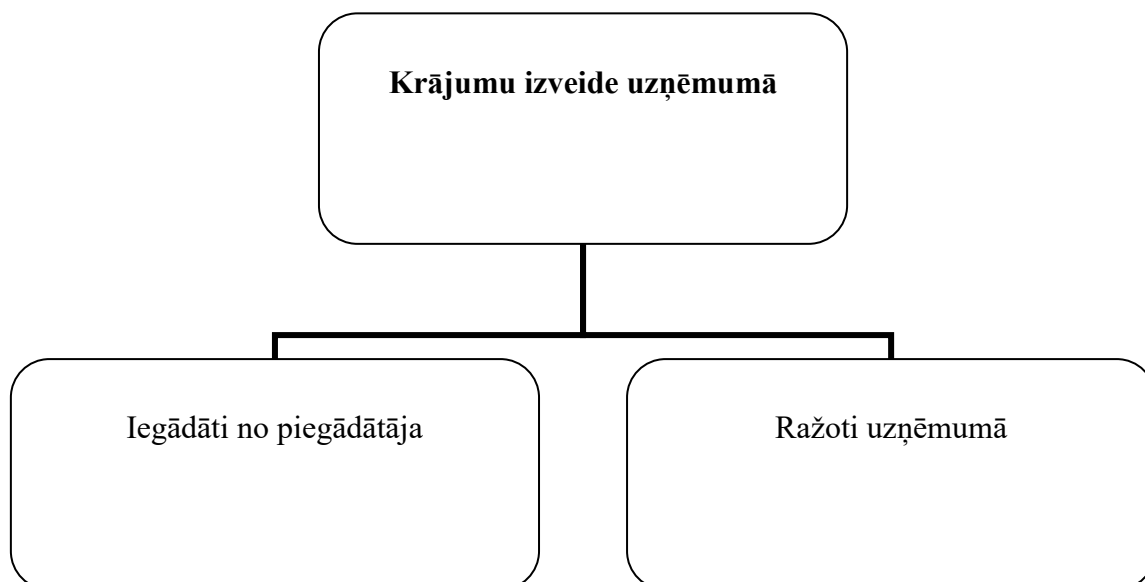
iegādātas tālākai pārdošanai. Precēm, kuras iegādātas tālākai pārdošanai, jābūt krājuma veidam „preces pārdošanai.”

Kā arī autore uzsver, ka I. Leibus krājuma veidi atbilst LR likumā “Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likums”.

1.2. Krājumu atzīšana un sākotnējās vērtības noteikšana

Krājumus sāk **atzīt** kā aktīvus, kad uzņēmumam uz tiem ir tiesības un tas ir pārņēmis visus riskus, kas saistīti ar šiem krājumiem. Praksē nereti atbilstoši neanalizē preču iegādes nosacījumus (*Incoterm*), līdz ar to nav uzrādīti preču krājumi, kas vēl ir ceļā, lai gan atbilstoši piegādes nosacījumiem saņēmējs jau ir atbildīgs par preču saglabāšanu un krājumi attiecīgi jāuzrāda saņēmēja bilanci. Tāpat jāuzrāda arī kreditora parāds. Īpaša uzmanība jāpievērš preču piegādes nosacījumiem, ja preces ievestas no tālākām valstīm un ceļā pavadīts ilgs laiks. Parasti piegādes nosacījumu analīzi un papildu grāmatojumus veic pārskata perioda beigās, lai bilanci pareizi uzrādītu krājumu atlikumus. Preču, kas vēl nav noliktavā, bet, par kurām atbild preču saņēmējs, uzskaitē izmanto grāmatvedības kontu „Preces ceļā” un bilanci uzrāda kontā „Gatavie ražojumi un preces pārdošanai”.

Krājumu izveide uzņēmumā redzama 1.1. attēlā.

1.1. att. Krājumu izveide uzņēmumā¹⁶

¹⁶ Autores veidots

Balstoties uz 1.1. attēlu, autore apskatīs iegādes vai ražošanas pašizmaksu. Pirktos **krājumus atzīst** iegādes vērtībā, kurā iekļauj¹⁷:

- pirkšanas cenu;
- ievadmuities nodokļus un citus neatgūstamos nodokļus, piemēram, pievienotās vērtības nodokli (PVN), ja pircējs nav reģistrējies VID PVN maksātāju reģistrā;
- transporta, pārkraušanas un citas izmaksas, kas tieši attiecināmas uz krājumu iegādi;
- tirdzniecības atlaides – kā izmaksu samazinājumu.

Jāatzīmē, ka nereti krājumu iegādes vērtībā kļūdaini neiekļauj transporta izmaksas, kuras rēķinos uzrāda atsevišķi no preces vērtības.

Krājumu **iegādes un ražošanas izdevumi** nav iekļaujami saimnieciskās darbības izdevumos. Saimnieciskās darbības izdevumos krājumu iegādes vērtību vai pašražoto krājumu vērtību var iekļaut tikai tad, kad tie ir izlietoti paredzētajiem nolūkiem: pārdoti, izmantoti ražošanā vai izmantoti citādā veidā saimnieciskās darbības nodrošināšanai, piemēram, autotransporta ekspluatācijai.

Krājumu iegādes izmaksās iekļauj preces vai pakalpojuma pirkšanas cenu (atskaitot saņemtās atlaides), kurai pieskaitīti ar pirkumu saistītie papildu izdevumi, ja tādi ir (piemēram, muitas nodoklis un citi ar pirkumu saistīti neatskaitāmi nodokļi un nodevas, transportēšanas, pārkraušanas vai citas izmaksas). Krājumu ražošanas pašizmaksā (iepirkuma izmaksas, ražošanas izmaksas) iekļauj izejvielu, pamatmateriālu un palīgmateriālu iegādes izmaksas un citus izdevumus, piemēram, tiešās darbaspēka izmaksas (darbinieku darba algas un ar šīm algām saistītās valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas), transportēšanas, pārkraušanas vai citas izmaksas, kas tieši saistītas ar attiecīgo krājumu vienību ražošanu vai izgatavošanu.¹⁸

Krājumu izmaksās jāiekļauj visas iegādes, pārveidošanas un citas izmaksas, kas radušās, nogādājot krājumus to pašreizējā atrašanās vietā un stāvoklī. 2. SGS „Krājumi” nosaka šādas krājumu izmaksas¹⁹:

---

¹⁷ Ludboržs, A. (2016) *Kas ir krājumi?* Pieejams: <https://ifinances.lv/raksti/pasnodarbinatais/gramatvediba/kas-ir-krajumi/9427>

¹⁸ Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likuma piemērošanas noteikumi: MK noteikumi Nr. 775. Pieņemti: 22.12.2015. Stājas spēkā: 01.01.2016. *Latvijas Vēstnesis*: 53, 29.12.2015.

¹⁹ 2. SGS “Krājumi”. Komisijas Regula (EK) Nr. 1126/2008 (2008. gada 3. novembris), ar ko pieņem vairākus starptautiskos grāmatvedības standartus saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1606/2002

- krājumu iegādes izmaksās ietilpst pirkšanas cena, ieveduitas nodokļi un citi nodokļi (izņemot tos, kurus uzņēmums var vēlāk atgūt no nodokļu administrācijām), transporta, pārkraušanas un citas izmaksas, kas ir tieši attiecināmas uz gatavo ražojumu, materiālu un pakalpojumu iegādi. Nosakot iegādes izmaksas, atskaita tirdzniecības atlaides, atlaides un citus līdzīgus posteņus;
- pārveidošanas izmaksas, kas tieši saistītas ar ražošanas vienībām, piemēram, tiešās darbaspēka izmaksas. Tās ietver arī ražošanas nemainīgo un mainīgo pieskaitāmo izmaksu sistemātisku sadalījumu, kuras rodas, pārveidojot materiālus gatavos ražojumos. Ražošanas nemainīgās pieskaitāmās izmaksas ir tās netiešās ražošanas izmaksas, kuras saglabājas samērā nemainīgas neatkarīgi no ražošanas apjoma, piemēram, rūpnīcas ēku un iekārtu nolietojums un uzturēšana, kā arī rūpnīcas vadības un administrācijas izmaksas. Ražošanas mainīgās pieskaitāmās izmaksas ir tās netiešās ražošanas izmaksas, kuras mainās tieši vai gandrīz tieši līdz ar ražošanas apjomu, piemēram, netiešās materiālu izmaksas un netiešās darbaspēka izmaksas;
- citas izmaksas iekļauj krājumu izmaksās tikai tad, ja tās rodas, nogādājot krājumus to pašreizējā atrašanās vietā un stāvoklī. Piemēram, var būt lietderīgi krājumu izmaksās iekļaut ar ražošanu nesaistītas pieskaitāmās izmaksas vai izmaksas, kas radušās, projektējot produktus konkrētiem klientiem.

Krājumu **ražošanas pašizmaksā** iekļauj²⁰:

- izejvielu, pamatmateriālu un palīgmateriālu iegādes izmaksas;
- tiešās darbaspēka izmaksas (darbinieku algas un ar tām saistītās VSAOI);
- transportēšanas, pārkraušanas vai citas izmaksas, kas tieši saistītas ar attiecīgo krājumu vienību ražošanu vai izgatavošanu.

Ražošanas pašizmaksā drīkst iekļaut arī izmaksu daļas, kas netieši saistītas ar attiecīgo krājumu ražošanu, ja vien šīs izmaksas attiecināmas uz to pašu laikposmu. Šādas izmaksas ir, piemēram, ražošanas vadībā un apkalpošanā nodarbināto inženieru, tehniķu, remontstrādnieku u.c. darbinieku algas un ar tām saistītās VSAOI, ražošanas ēku un iekārtu nolietojums un uzturēšanas (remonta un ekspluatācijas) izdevumi, ražošanas telpu apkures un

---

²⁰ Gulbe, S. (2018) *Aktuālais krājumu uzskaitē un novērtēšanā*, pieejams: <https://ifinanses.lv/raksti/gramatvediba/gramatvediba/gramatvediba-aktualais-krajumu-uzskaitē-un-novertesana/13497>

apgaisojuma izdevumi, nomas maksa un apdrošināšanas maksājumi, vispārējas nozīmes palīgmateriāli. Savukārt krājumu sākotnējā pašizmaksā nedrīkst iekļaut zudumus, dīkstāves u.tml. izmaksas, uzglabāšanas izmaksas, kā arī administrācijas un pārdošanas izmaksas. Krājumu ražošanas pašizmaksā var iekļaut krājumu ražošanai vai izveidošanai saņemto aizņēmumu procentus, ja tie attiecināmi uz ražošanas vai izveidošanas laikposmu un laiks, kas nepieciešams konkrēto krājumu ražošanai vai izveidošanai un sagatavošanai paredzētajai lietošanai vai pārdošanai, ir būtisks.²¹ Kā piemēru var minēt, saņemto aizņēmumu procentus var iekļaut pārdošanai būvētas daudzdzīvokļu mājas ražošanas pašizmaksā.

Krājumus sākotnēji novērtē iegādes izmaksu vai ražošanas pašizmaksas vērtībā.

Kopumā autore secina, ka krājumu vērtība uzņēmumā atkarīga no tā, vai prece tiek iepirkta tālākpārdošanai, vai savukārt gatavie ražojumi ir izgatavoti pašā uzņēmumā.

1.3. Krājumu novērtēšana un uzskaitē pēc sākotnējās atzīšanas

Krājumi tiek atspoguļoti finanšu stāvokļa pārskata (aut. - bilances) sadaļā "Apgrozāmie aktīvi", to izmaksas sastāv no iegādes izmaksām un visām citām izmaksām, kas rodas, nogādājot krājumus pašreizējā stāvoklī un vietā.²² Krājumi tirdzniecības un ražošanas uzņēmumiem ir svarīgs rādītājs – bilancē tie veido būtisku daļu aktīvu, savukārt PZA krājumi ir viens no lielākajiem izmaksu posteņiem. Krājumu sākuma un beigu atlikumi tieši saistīti ar pārdoto preču un produkcijas pašizmaksu un peļņu, tādējādi kļūda krājumu atlikumos pārskata gada beigās ietekmē gan pārskata, gan nākamā gada peļņas rādītāju.²³ Ministru kabineta noteikumu Nr.775 „Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likuma piemērošanas noteikumi” 10. nodaļā „Krājumu grāmatvedības uzskaites un novērtēšanas metodes un kārtība, kādā finanšu pārskatā norāda ar tiem saistītās izmaksas un vērtības izmaiņas” regulēta krājumu uzskaites un novērtēšanas kārtība, ko piemēro sabiedrības īpašumā esošajām pārdošanai paredzētajām precēm (piemēram, preces mazumtirdzniecībā vai vairumtirdzniecībā, zemesgabali vai citi nekustamā īpašuma objekti, ko sabiedrība kā īpašnieks tur tālākai pārdošanai parastajā darbības ciklā), gataviem vai nepabeigtiem

²¹ Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likuma piemērošanas noteikumi: MK noteikumi Nr. 775. Pieņemti: 22.12.2015. Stājas spēkā: 01.01.2016. *Latvijas Vēstnesis*: 53, 29.12.2015.

²² Boundless (2016). *Impact of Inventory Method on Financial Statement Analysis*. Boundless Accounting Boundless, available: <http://oer2go.org/mods/en-boundless/www.boundless.com/accounting/textbooks/boundless-accounting-textbook/controlling-and-reporting-of-inventories-5/assessing-inventory-management-39/impact-of-inventory-method-on-financial-statement-analysis-226-4884/index.html>

²³ Gulbe, S. (2018) *Aktuālais krājumu uzskaitē un novērtēšanā*, pieejams: <https://ifinanses.lv/raksti/gramatvediba/gramatvediba/aktuālais-krajumu-uzskaitē-un-novertesana/13497>

ražojumiem vai pasūtījumiem, kā arī izejvielām, pamatmateriāliem un palīgmateriāliem, kas paredzēti izlietošanai ražošanas procesā.²⁴

Igbens²⁵ (*Igben*) uzskatīja, ka **krājumu novērtēšana** ir pelnījusi īpašu uzmanību, jo izejvielu izdošanas cena tieši ietekmē ražošanas izmaksas, un tāpēc ir svarīgi, lai cenu noteikšana būtu reālistiska un konsekventa. Krājumu novērtēšana ir saistīta ar finanšu pārskatos uzrādāmā krājuma apjoma noteikšanu vai novērtēšanu, jo tas attiecas uz krājumu slēgšanu (gatavās preces un nepabeigtie ražojumi) un pārdoto preču izmaksām.

Pētot teorētisko un zinātnisko literatūru secināms, ka uzņēmējdarbībā tiek pielietotas vairākas krājumu **novērtēšanas metodes**. Jebkurus materiālus, izejvielas un saražotās preces tālākai pārdošanai vai apstrādei iegādājas par noteikto cenu, izejot no tā iegādes, vai ražošanas pašizmaksu var aprēķināt pēc vairākām metodēm.

Saskaņā ar LR likumu “Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likums” krājumu iegādes izmaksas vai ražošanas pašizmaksu atļauts noteikt, izmantojot **krājumu novērtēšanas metodes**²⁶:

- vidējo svērto cenu;
- „pirmā iekšā – pirmais ārā” jeb FIFO.

I. Brūna, L. Kaire (2004) atzīmē **krājumu novērtējumu** pēc vidējās svērtās cenas metodes, kas pamatojas uz krājumos esošo un pārskata periodā iegādāto krājumu daudzumu un vērtību.²⁷ Autors A. Ludboržs (2003) iesaka pielietojot kumulatīvo vidējo svērto cenu, kad krājumu vērtība tiek noteikta, kopējo pašizmaksu attiecinot pret kopējo daudzumu. Līdz ar to vērtība tiek pārrēķināta pēc katras vienības iegādes, kā rezultātā vidējā svērtā cena mainās.²⁸

Piemērojot **vidējo svērto cenu**, katra krājuma vienības izmaksas nosaka, pamatojoties uz viena veida krājumu vienību vidējām svērtajām izmaksām pārskata perioda sākumā un pārskata perioda laikā iegādāto vai saražoto viena veida krājuma vienību izmaksām.²⁹

Vidējo svērto cenu metode ir krājumu izlietojuma un atlikumu vērtības noteikšanas metode, kuru, piemērojot katras krājumu vienības izmaksas, nosaka, pamatojoties uz līdzīgu

---

²⁴ Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likuma piemērošanas noteikumi: MK noteikumi Nr. 775. Pieņemti: 22.12.2015. Stājas spēkā: 01.01.2016. *Latvijas Vēstnesis*: 53, 29.12.2015.

²⁵ Igben, R. O. (2009). *Financial Accounting Made Simple*. Lagos, Roi Publishers, pp. 87-116.

²⁶ Leibus, I., Pētersone, I., Jesemčika, A., Scarinska, A., Grigorjeva, R. (2018) *Finanšu grāmatvedība*. Atkārtots un atjaunots 2. izdevums. Rīga: LID, 76. lpp.

²⁷ Brūna, I., Kaire, L. (2004) *Apgrozāmo līdzekļu uzskaitē*. Latvijas Universitāte 16.lpp.

²⁸ Ludboržs, A. (2003) *Finanšu grāmatvedība tirdzniecībā*. Rīga, Lietišķās informācijas dienests. 68.lpp.

²⁹ Leibus, I., Pētersone, I., Jesemčika, A., Scarinska, A., Grigorjeva, R. (2018) *Finanšu grāmatvedība*. Atkārtots un atjaunots 2. izdevums. Rīga: LID, 76. lpp.

krājumu vienību vidējām svērtajām izmaksām, pārskata perioda sākumā, un pārskata perioda laikā iegādāto vai saražoto līdzīgu krājumu vienību izmaksām. Sabiedrība lieto vienu un to pašu krājumu izlietojuma un atlikumu vērtības noteikšanas metodi visiem līdzīga veida un lietojuma krājumiem. Krājumu atlikumu vērtību koriģē, lai tie bilances datumā būtu novērtēti atbilstoši iegādes izmaksām vai ražošanas pašizmaksai, vai zemākajām tirgus cenām bilances datumā atkarībā no tā, kurš no šiem rādītājiem ir zemāks, vai īpašos gadījumos – citai zemākajai vērtībai. Piemēram, bojātas vai novecojušas krājumu vienības un krājumu vienības, kurām nozīmīgi palielinās ražošanas pabeigšanas vai pārdošanas izmaksas, novērtē atbilstoši neto pārdošanas vērtībai (aprēķina kā aplēstās pārdošanas cenas un aplēsto pabeigšanas un pārdošanas izmaksu starpību).³⁰

Krājumu izlietojuma un atlikumu iegādes izmaksu vai ražošanas pašizmaksas noteikšanai izmanto vidējo svērto cenu metodi vai **FIFO** metodi. FIFO metode pamatojas uz pieņēmumu, ka krājumu vienības, kuras iegādātas vai saražotas pirmās, tiek pārdotas vai izlietotas pirmās, tādēļ tās vienības, kuras paliek krājumu atlikumā pārskata perioda beigās, ir tās, kuras iegādātas vai saražotas visvēlāk.³¹

Krājumu novērtēšanas FIFO metode darbojas ar pieņēmumu, ka vispirms pirktais, vai saražotās ir preces, tiek pārdotas vai izmantotas vispirms. Tas ir, agrāk iegādātās vai izgatavotās preces vispirms tiek izmantotas vai pārdotas, pirms vēlāk iegādātās vai izgatavotas preces tiek apsvērtas lietošanai vai pārdošanai. Šī metode izskaidro preču pirkšanas un pārdošanas secību. Tā ir vispopulārākā krājumu novērtēšanas metode, jo tā ir vienkāršāka un praktiskāka - īpaši, ja tā attiecas uz ātri bojājošām precēm.³² Uzņēmumi, kas pārdod ātri bojājošās preces vai vienības, kuras ir novecojušas, parasti izmanto FIFO novērtēšanas metodi.³³

Krājumu novērtēšanas metožu salīdzinājums, skat. 1.2.tab.

---

³⁰ Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likuma piemērošanas noteikumi: MK noteikumi Nr. 775. Pieņemti: 22.12.2015. Stājas spēkā: 01.01.2016. *Latvijas Vēstnesis*: 53, 29.12.2015.

³¹ Turpat.

³² Sponaulge, B. (2014). *FIFO vs LIFO: The disadvantages and advantages to inventory Valuation*, available <https://blog.udemy.com/fifo-vs-lifo/>

³³ Arline K. (2015). FIFO vs LIFO: what is the Difference? *Business News Daily Contributor*, February 20., pp. 2-9.

Krājumu novērtēšanas metožu salīdzinājums³⁴

VSC	FIFO
krājumu vērtība tiek noteikta, kopējo pašizmaksu attiecinot pret kopējo daudzumu.	balstās uz pieņēmumu, ka krājumu vienības, kas pirmās tiek iepirkta, pirmās tiek arī izlietas vai pārdotas.
pašizmaksa nesakrīt ar faktiskajām izmaksām, un inflācijas apstākļos krājumu vērtība atpaliek no tirgus vērtības	krājumu novērtējums pēdējās iegādes cenās tuvinā to tirgus cenām bilances sastādīšanas datumā
izmaksas maz svārstās, tādējādi rezultāti ir salīdzināmi	

Izvēloties krājumu novērtēšanas metodi, nepieciešams saprātīgi izvērtēt reālo situāciju sabiedrībā. Piemēram, kancelejas preču vairumtirgotājam nav problēmu gan pildspalvu, gan papīra krājumu kustību un atlikumus bilances datumā novērtēt pēc FIFO vai vidējās svērtās cenu metodes. Savukārt jahtu būvētājs, kam bilances datumā noliktavā ir 2 jahtas – viena – 100 000 EUR un otra – 500 000 EUR vērtībā, tās arī turpmāk uzrādīs katru savā pašizmaksā, un, kad jahtas pārdos, neizmantos FIFO vai vidējās svērtās cenas metodi, bet gan no noliktavas norakstīs reāli pārdoto jahtu.³⁵

Pētot citus autori pieejamos avotus, kā, piemēram, Starptautiskais grāmatvedības standarts Nr. 2 „Krājumi”³⁶ tika konstatēti vēl papildus **krājumu novērtēšanas metodes**. Tajos pieļauts pielietot:

- mazumtirdzniecības cenu metodi,
- standartizmaksu metodi,
- tieši nosakāmo izmaksu metodi.

³⁴ Autores izveidota tabula, izmantojot Sponaulge, B. (2014). *FIFO vs LIFO: The disadvantages and advantages to inventory Valuation*, available <https://blog.udemy.com/fifo-vs-lifo/>

³⁵ Johansone, M. (2016) *Krājumi gada pārskatā*, pieejams: <https://ifinances.lv/raksti/gramatvediba/gada-parskats/krajumi-gada-parskata/10333>

³⁶ 2. SGS “Krājumi”. Komisijas Regula (EK) Nr. 1126/2008 (2008. gada 3. novembris), ar ko pieņem vairākus starptautiskos grāmatvedības standartus saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1606/2002

Salīdzinot augstāk, minētās krājumu novērtēšanas metodes, tika konstatēts, ka **mazumtirdzniecības cenu metodes** galvenokārt lieto mazumtirdzniecības uzņēmumos, lai novērtētu krājumus, ko veido liels skaits strauji mainīgu posteņu, kuriem ir līdzīga peļņa un kuriem nevar lietot citas izmaksu noteikšanas metodes. Šajā gadījumā krājumu novērtēšanā, no realizācijas vērtības atskaita aprēķināto tirdzniecības uzcenojumu, tas norāda, ka iegādāto krājumu uzskaitē viennozīmīgi jāveic to realizācijas vērtībā, ko iespējams veikt kā ārpus bilances, tā finanšu grāmatvedības kontos.

Citu, **standartizmaksu metodi**, arī ir ieteicams pielietot tirdzniecības uzņēmumos, kas pārdod pašu saražotu produkciju. Šī metode paredz, ka pašizmaksa periodiski jāpārskata un jāmaina, nodrošinot, ka novērtējums maksimāli atbilst faktiskajai pašizmaksai.

Tieši nosakāmo izmaksu metode tiek lietota, lai:

- novērtētu krājumus, kas nav savstarpēji aizvietojami vai saražoti īpašām vajadzībām;
- novērtētu uzņēmuma īpašumā esošos īpaši dārgus krājumus ar mazu apgrozījumu;
- novērtētu krājumu vienības, kuras tiek novirzītas, piemēram, konkrētam projektam, neatkarīgi no tā, vai ir saražotas vai iepirktas.

Autore izveidoja pētītajos normatīvajos dokumentos minēto krājumu novērtēšanas metožu salīdzinājumu - skat. 1.3. tabulu.

1.3. tabula

Krājumu novērtēšanas metodes³⁷

Dokumenta nosaukums	FIFO	Vidējo svērto cenu metode	Tieši nosakāmo izmaksu metode	Standartizmaksu metode	Mazumtirdzniecības cenu metodes
SGS Nr. 2 „Krājumi”	V	V	V	V	V
LR likums “Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likums”	V	V	V		
MK noteikumi Nr.775	V	V	V		

³⁷ Autore veidota tabula, izmantojot tabulā minētos informācijas avotus

Kā izriet no salīdzinošās tabulas (1.3.tab.) 2. SGS “Krājumi” tika noteiktas 5 krājumu novērtēšanas metodes, bet Latvijas normatīvajos aktos noteikts krājumu novērtēšanā pielietot 3 krājumu novērtēšanas metodes.

Svarīgs krājumu rādītājs ir to **vērtība**. Gatavojot gada pārskatu, jāņem vērā, ka krājumi ir viens no apgrozāmo līdzekļu posteņiem un gada pārskatā tiem jābūt atzītiem zemākajā no šādām vērtībām³⁸:

- iegādes izmaksās vai ražošanas pašizmaksā;
- zemākajā tirgus cenā bilances datumā;
- īpašos gadījumos — neto pārdošanas vērtībā.

Ja sabiedrības nopirkto / saražoto preču pašizmaksa ir zemāka nekā pārdošanas cena, nekās nav jāpārvērtē, bet, ja sabiedrība iegādājusies, piemēram, koksnī preču ražošanai, kad tam ir bijusi augsta cena un vienas sabiedrības saražotās preces pašizmaksa ir 50 EUR, bet šobrīd pasaules tirgū koksnē cena ir kritusies un bilances datumā tirgū sabiedrības saražotajai līdzvērtīga prece maksā tikai 48 EUR, sabiedrībai jāveido uzkrājumi jeb korekcija vērtības samazinājumam 2 EUR apmērā par katru preču vienību. Gada pārskatā bilancē uzrāda krājumus neto vērtībā.

Pašražoto krājumu atlikumus **novērtē** ražošanas pašizmaksā vai zemākajās tirgus cenās. Tā kā ražošanas pašizmaksas aprēķināšana ir komplicēts process, tad ieteicams izmantot novērtēšanu zemākajās tirgus cenās, t.i., zemākajā cenā, par kādu, iespējams pārdot pašražotās preces.

Nodaļas ietvaros autore apskatīs arī **tirgus jeb pārdošanas vērtību**. Tātad krājumus, ko nevarēs pārdot virs to pašizmaksas, novērtē tirgus jeb pārdošanas vērtībā. Šo vērtību parasti nosaka krājumiem ar lēnu apriti. Ir uzņēmumi, kas krājumu vecuma analīzi un pārvērtēšanu veic reizi ceturksnī vai biežāk.

Neto pārdošanas vērtību aprēķina, no aplēstās pārdošanas cenas atņemot aplēstās izmaksas, kas nepieciešamas, lai pabeigtu ražošanu, un aplēstās pārdošanas izmaksas. Nosakot neto pārdošanas vērtību, salīdzina katru krājumu vienību, novērtējot kopējos krājumus, kopējās izmaksas.

Krājumu vērtību parasti noraksta līdz neto pārdošanas vērtībai vienību pa vienībai. Tomēr dažos gadījumos var būt lietderīgi, sagrupēt līdzīgus vai saistītus posteņus. Šāds

---

³⁸ Johansone, M. (2016) *Krājumi gada pārskatā*, pieejams: <https://ifinances.lv/raksti/gramatvediba/gada-parskats/krajumi-gada-parskata/10333>

gadījums var būt krājumu vienības, kas pieder pie tā paša produkcijas veida, kuru mērķis vai lietošana ir līdzīga, kuras ražo un tirgo tajā pašā ģeogrāfiskajā apgabalā un kuras praktiski nevar novērtēt atsevišķi no citām šā produkcijas veida vienībām. Nav lietderīgi norakstīt krājumu vērtību, pamatojoties uz krājumu klasifikāciju, piemēram, gatavie ražojumi, visi krājumi konkrētā uzņēmējdarbības segmentā. Pakalpojumu sniedzēji parasti uzkrāj izmaksas par katru pakalpojumu, kuram tiks noteikta atsevišķa pārdošanas cena. Tādēļ katrs šāds pakalpojums tiek uzskatīts par atsevišķu vienību.³⁹ Jāatzīmē, ka katrā nākamajā periodā neto pārdošanas vērtību nosaka vēlreiz.

Pēc pārdošanas krājumus vairs neatzīst pie krājumiem, bet gan kā izmaksas pārskata periodā, kad atzīti ienākumi no to pārdošanas. Svarīgi atcerēties saskaņot izmaksas un ieņēmumus. Arī pārdošanas gadījumā krājumu uzrādīšana atkarīga no pārdošanas nosacījumiem. Var būt situācijas, kurās prece nodota realizācijai un pircējam ir pienākums norēķināties, kad prece tālāk pārdota galējam patērētājam.⁴⁰ Autore atzīmē, ka šādos gadījumos prece jāuzrāda pārdevēja bilancē.

Krājumu, arī neto pārdošanas vērtībā novērtēto krājumu, vienību vērtību pārbauda katrā bilances datumā. Summu, par kādu veikta krājumu vienību vērtības norakstīšana līdz neto pārdošanas vērtībai, kā arī visas citas krājumu vērtības samazinājuma korekciju summas atzīst par izmaksām tajā pārskata gadā, kurā konstatēts attiecīgais krājumu vērtības samazinājums.⁴¹

Tā kā atbilstoši līdz 2017. gada 31. decembrim spēkā esošajam likumam “Par uzņēmumu ienākuma nodokli” krājumu pārvērtēšanas rezultātu uzrādīja UIN deklarācijā, palielinot apliekamo ienākumu, bet, pārdodot krājumus, uz izmaksām tos varēja attiecināt pašizmaksā, uzņēmumi krājumu vērtības izmaiņām izmantoja uzkrājumu kontu, lai saglabātu informāciju par krājumu sākotnējo vērtību. Uzkrājumus lēnas aprites krājumiem bilancē neuzrāda pasīvā, bet tie samazina krājumu bilances vērtību. No 2018. gada par uzkrājumiem (jaunajiem un jau izveidotajiem) krājumu vērtības korekcijām nekoriģē ar UIN apliekamo ienākumu. Jaunā UIN likuma pārejas noteikumu 17.punktā paredzēts, ka “nodokļa maksātājs ir tiesīgs samazināt taksācijas perioda ar uzņēmumu ienākuma nodokli apliekamo bāzi par uzkrājumiem, kuri izveidoti līdz 2017. gada 31. decembrim un tiek samazināti, sākot ar 2018. gada 1. janvāri, ja šie uzkrājumi to izveidošanas periodā tika, iekļauti ar UIN apliekamajā

³⁹ 2. SGS “Krājumi”. Komisijas Regula (EK) Nr. 1126/2008 (2008. gada 3. novembris), ar ko pieņem vairākus starptautiskos grāmatvedības standartus saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1606/2002

⁴⁰ Gulbe, S. (2018) *Aktuālais krājumu uzskaitē un novērtēšanā*, pieejams: <https://ifinanses.lv/raksti/gramatvediba/gramatvediba/aktualais-krājumu-uzskaite-un-novertesana/13497>

⁴¹ Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likuma piemērošanas noteikumi: MK noteikumi Nr. 775. Pieņemti: 22.12.2015. Stājas spēkā: 01.01.2016. *Latvijas Vēstnesis*: 53, 29.12.2015.

ienākumā un ar 2018. gada 1. janvāri ir uzskaitīti dalīti no citiem uzkrājumiem.”⁴² Līdz ar to uzkrājumiem lēnas aprites krājumiem nepiemēro UIN likuma pārejas noteikumu 17.punktu, tas piemērojams uzkrājumiem, kas izveidoti atbilstoši normatīvajiem aktiem, kuros regulēta uzkrājumu veidošana, un radīti noteiktu darbību veikšanai, pamatojoties uz tiesas nolēmumu, līgumu vai prakses radītu pienākumu.⁴³

Krājumus, kam nepieciešamas **papildu izmaksas**, lai pabeigtu to ražošanu vai tos pārdotu, novērtē neto pārdošanas vērtībā. Neto pārdošanas vērtība var būt zemāka par preču iegādes vai ražošanas pašizmaksu, ja:

- būtiski palielinājušās ražošanas izmaksas vai samazinājies pieprasījums un pārdošanas cena;
- bojāti krājumi;
- novecojuši krājumi;
- ir ražošanas vai iegādes kļūdas;
- uzņēmuma vadība pieņēmusi lēmumu mainīt pārdošanas stratēģiju vai darbības veidu, un krājumi tiek izpārdoti, u.c.

Krājumus nereti **inventarizē** nevis gada pēdējā datumā, bet ar mazāku vai lielāku nobīdi. Šādā gadījumā bilances datumā veic noliktavas atlikumu pārrēķinu un salīdzina to ar grāmatvedības ierakstiem.

Noteikti jāpārbauda krājumu pašizmaksas aprēķins, lai pārliecinātos, vai tas tiešām atbilst novērtēšanas metodei, kas uzrādīta gada pārskata pielikumā, jo praksē bieži uzrādītā metode neatbilst faktiskajai. Ir svarīgi identificēt vecus krājumus, kuru pārdošana ir apgrūtināta, un novērtēt iespēju tos pārdot. Krājumiem, kas ir novecojuši un kuru pārdošana ir apgrūtināta, veic uzkrājumus vērtības samazinājumam.⁴⁴

VID iesaka krājumus novērtēt ar regulāro **inventarizācijas metodi**. Turklāt var atzīmēt, ka pēc Māldera G. „inventarizācija ir uzņēmuma īpašumā un lietojumā esošo līdzekļu pārbaude, reģistrācija inventarizācijas sarakstos un salīdzināšana ar grāmatvedības uzskaites datiem, prasību un saistību summu saskaņošana ar debitoriem un kreditoriem, kā arī

---

⁴² Uzņēmumu ienākuma nodokļa likums: LR likums. Pieņemts: 28.07.2017. Stājas spēkā: 01.01.2018. *Latvijas Vēstnesis: 156*, 08.08.2017.

⁴³ Gulbe, S. (2018) *Aktuālais krājumu uzskaitē un novērtēšanā*, pieejams: <https://ifinanses.lv/raksti/gramatvediba/gramatvediba/aktualais-krajumu-uzskaites-un-novertesana/13497>

⁴⁴ Gulbe, S. (2018) *Ieteikumi gada pārskatu sagatavošanā*, pieejams: <https://ifinanses.lv/raksti/gramatvediba/gada-parskats/ieteikumi-gada-parskatu-sagatavosana/13196>

uzņēmumā esošu, bet tam nepiederušu objektu pārbaude dabā”. Mālderis G. **inventarizāciju iedala**⁴⁵:

- pilnās inventarizācijas – nepārtrauktās vai permanentās inventarizācijas, kā arī gada pārbaudes, kad tiek inventarizētas visas uzņēmumam piederošās vērtības;
- daļējās inventarizācijas – pārbaudīta tiek kāda atsevišķa īpašuma vai lietojuma daļa, piemēram, vienas materiāli atbildīgās personas atbildībā esošās materiālās vērtības;
- izlases inventarizācijas – pārbauda tikai atsevišķu uzņēmuma līdzekļu daļu esamību, piemēram, atsevišķu preču grupu.

Pētot atsevišķus speciālus izdevumus, konstatēts pēc I. Leibus, I. Pētersone, A. Jesemčika, A. Svarinska un R. Grigorjeva (2018) - finanšu grāmatvedībā **krājumu uzskaitē** iespējams izvēlēties vienu no sekojošām 2 metodēm:

- nepārtrauktās uzskaites metodi,
- periodiskās uzskaites metodi.

Nosauktās „**nepārtrauktās uzskaites metodes**” būtība ir sistemātiska krājumu kustības uzskaitē. Krājumu uzskaitē bilances kontos iegrāmato visu krājumu kustību – saņemšanu, nodošanu ražošanā, iekšējo pārvietošanu un pārdošanu.

Katra mēneša beigās pēc ierakstiem šajos kontos nosaka krājumu atlikumu, kuru precīzē pārskata perioda beigās, veicot inventarizāciju. I. Leibus, I. Pētersone, A. Jesemčika, A. Svarinska un R. Grigorjeva (2018) atzīmē, ka pie šīs metodes, inventarizācijai ir tikai kontroles nozīme, lai pārbaudītu krājumu uzskaites pareizību.⁴⁶ Izmantojot nepārtrauktās uzskaites metodi, krājumu kustību uzrāda bilances kontu grupā “Krājumi”. Šī metode nodrošina priekšrocību jebkurā brīdī saņemt informāciju par krājumu atlikumiem, tomēr metodes uzturēšanai nepieciešama plaša krājumu uzskaites informācijas bāze. Metodi izmanto uzņēmumos, kuriem ir liels preču atlikums.⁴⁷

Lietojot **nepārtrauktās uzskaites metodi**, krājumu kontos grāmato visu materiālu un preču kustību – saņemšanu un izlietošanu.

---

⁴⁵ Mālderis, G. (2005) *Inventarizācijas*. Rīga, Biznesa augstskola Turība, 7. lpp.

⁴⁶ Leibus, I., Pētersone, I., Jesemčika, A., Svarinska, A., Grigorjeva, R. (2018) *Finanšu grāmatvedība*. Rīga, Lietišķās informācijas dienests, 81. lpp

⁴⁷ Gulbe, S. (2018) *Aktuālais krājumu uzskaitē un novērtēšanā*, pieejams: <https://ifinanses.lv/raksti/gramatvediba/gramatvediba/aktuālais-krājumu-uzskaitē-un-novertesana/13497>

„**Periodiskās uzskaites metodi**” visbiežāk izmanto nelieli uzņēmumi, uzņēmumi, kuriem nav paredzēts veidot ievērojamus krājumus noliktavās, vai tie, kuriem paredzēts, iegādātos krājumus īsā laikā realizēt.

Šī metode paredz, ka izlietoto krājumu vērtību kārtējā uzskaitē neatspoguļo. Lai noteiktu krājumu atlikumus perioda beigās, tiek veikta krājumu inventarizācija. Visa gada laikā iegādātos krājumus, pielietojot periodiskās uzskaites metodi, paredzēts norakstīt saimnieciskās darbības izmaksās. Krājumu atlikumus bilances kontos parāda, tikai sastādot bilanci, un šie atlikumi tiek noteikti balstoties uz inventarizācijas rezultātiem.

Atbilstoši **periodiskās uzskaites metodei** krājumus iegādes brīdī grāmato izdevumu kontā. Krājumu atlikumu bilancē nosaka pēc inventarizācijas rezultāta, inventarizācijas starpību attiecinot uz realizēto preču vai pakalpojumu pašizmaksu.

Periodiskās uzskaites metodi piemēro mazumtirdzniecības uzņēmumos, kā arī pakalpojumu sniedzēji un ražojošie uzņēmumi, kas iepirkto materiālus tūlīt pārstrādā, neuzkrājot lielus noliktavas atlikumus.⁴⁸

Autore izveidoja **piemēru**, kur veikts nepārtrauktās un periodiskās uzskaites metodes salīdzinājums no praktiskā viedokļa, skat. 1.4 tab.

Nosacījumi autores izvirzītajai situācijai ir sekojoši:

- pārskata periodā saņemtas preces pārdošanai 3600,00 EUR+PVN, samaksa tiek veikta vēlāk;
- pārskata periodā pārdota prece par 2000,00 EUR+PVN,
- pārdotas preces pašizmaksa - 850,00 EUR,
- pārskata periodā beigās, veicot inventarizāciju, preču atlikums ir 2750,00 EUR

---

⁴⁸ Gulbe, S. (2018) *Aktuālais krājumu uzskaitē un novērtēšanā*, pieejams: <https://ifinanses.lv/raksti/gramatvediba/gramatvediba/aktualais-krajumu-uzskaite-un-novertesana/13497>

Nepārtrauktās un periodiskās uzskaites metožu salīdzinājums⁴⁹

Darbības veids	Nepārtrauktās uzskaites metode	Periodiskās uzskaites metode
Preču iegāde	D Krājumi – 3600 EUR D Norēķini par PVN – 756 EUR K Norēķini ar piegādātājiem – 4356 EUR	D Izejvielu un materiālu izmaksas – 3600 EUR D Norēķini par PVN – 756 EUR K Norēķini ar piegādātājiem – 4356 EUR
Preču pārdošana	D Norēķini ar pircējiem un pasūtītājiem – 2420 EUR K Ieņēmumi no pamatdarbības – 2000 EUR K Norēķini par PVN – 420 EUR	D Norēķini ar pircējiem un pasūtītājiem – 2420 EUR K Ieņēmumi no pamatdarbības – 2000 EUR K Norēķini par PVN – 420 EUR
Vienlaikus ar pārdošanu noraksta preču pašizmaksu	D Izejvielu un materiālu izmaksas – 850 EUR K Krājumi – 850 EUR	
Iegrāmato inventarizācijas rezultātu perioda beigās		D Krājumi – 2750 EUR K Pirkto materiālu un preču krājumu vērtības izmaiņas – 2750 EUR

Nepārtrauktās un periodiskās krājumu uzskaites metožu salīdzinājumu autore apkopoja 1.5.tab.

⁴⁹ Autores veidots piemērs

Nepārtrauktās un periodiskās krājumu uzskaites metožu salīdzinājums⁵⁰

Nepārtrauktā uzskaites metode	Periodiskā uzskaites metode
Iespējams kontrolēt kustību kontos, konstatēt radušos zaudējumus	Grūti kontrolēt krājumu kustību kontos, neveicot papildus krājumu kontroles pasākumus
Iespējams aprēķināt peļņu vai zaudējumus par jebkuru laika periodu, neveicot inventarizāciju	Iespējams aprēķināt peļņu vai zaudējumus tikai veicot inventarizāciju
Nepieciešama kā finanšu grāmatvedības, tā krājumu uzskaites datorprogramma	Nav nepieciešama speciālā datortehnika un uzskaites datorprogrammas, kas būtiski ir nelieliem uzņēmumiem

Katram uzņēmumam, izanalizējot savu darbību un apjomus, nepieciešams izsecināt, kuru **krājumu uzskaites metodi** izvēlēties krājumu uzskaitē. No 1.5. tabulas var secināt, ka maziem uzņēmumiem, kas neplāno turēt lielus krājumu apjomus, iespējams izvēlēties periodiskās uzskaites metodi, tā ietaupīs uzņēmuma līdzekļus, jo nav nepieciešams iegādāties dažādas datorprogrammas krājumu uzskaitē. Periodiskā uzskaites metode ļauj krājumu novērtēšanu un inventarizācijas veikt pārdošanas cenās, krājumu atlikumus iegādes pašizmaksā novērtēt tikai finanšu grāmatvedības atskaitēm.⁵¹ Tomēr, ja uzņēmuma īpašumā ir pietiekami lieli krājumu apjomi, labāk izvēlēties nepārtrauktās uzskaites metodi, kas ļauj kontrolēt krājumu apriti, arī identificēt zaudējumus – izlaupīšanu, bojājumus un zādzību. Šī metode arī atvieglo piegādātāju pieprasījuma analīzi un pieļauj iespēju jebkurā laikā un par jebkuru periodu aprēķināt radušos peļņu vai zaudējumus, kas bez inventarizācijas nav iespējams, izmantojot periodiskās uzskaites metodi.

Izmantojot periodiskās uzskaites metodi, krājumu atlikumu nosaka un iegrāmato tikai pēc inventarizācijas rezultāta, līdz ar to kontrole ir mazāka un, neveicot inventarizāciju, nav iespējams uzzināt objektīvu un patiesu stāvokli konkrētā datumā. Ja uzņēmumam noliktavā ir krājumi, jābūt atbilstošai noliktavas uzskaitē, kurā var izsekot katras iegādātās preces kustībai. Izvēlētā krājumu uzskaites metode neizslēdz nepieciešamību kārtot noliktavas uzskaiti.

⁵⁰ Autores izveidota tabula, balstoties uz Gulbe, S. (2018) *Aktuālais krājumu uzskaitē un novērtēšanā*, pieejams: <https://ifinanses.lv/raksti/gramatvediba/gramatvediba/aktualais-krājumu-uzskaite-un-novertesana/13497>

⁵¹ Ludboržs, A. (2003) *Finanšu grāmatvedība tirdzniecībā*. Rīga, Lietišķās informācijas dienests. 66. lpp.

Autore uzskata, ka maziem uzņēmumiem ieteicams par inventarizācijas periodu izvēlēties mēnesi, nevis gadu.

Autores veiktais teorētiskās un zinātniskās literatūras pētījums uzrādīja, ka, neskatoties uz to, kuru **krājumu novērtēšanas metodi** uzņēmums izvēlas pielietot, bilances sastādīšanas datumā krājumu vērtība jāsalīdzina ar tirgus vērtību. Ja tiek konstatēts, ka krājumi vērtība ir augstāka nekā tirgus vērtība, MK Nr. 775 un LR likuma "Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likums" nosacījumi nosaka veikt korekcijas, lai bilancē krājumi tiktu uzrādīti zemākajā vērtībā.

Tādējādi no augstāk izpētītā secināms, ka uzņēmums drīkst izmantot jebkuru krājumu novērtēšanas metodi, un šī uzņēmuma krājumu novērtēšanas metodes izvēle ir brīva uzņēmuma izvēle, kuru obligāti ir jāuzrāda finanšu pārskata pielikumā. Ja uzņēmums darbības laikā izvēlas pēc kaut kādiem saviem uzskatiem mainīt krājumu novērtēšanas metodi, tas jāpamato pārskata pielikumā.

Krājumu inventarizācijā var konstatēt gan iztrūkumus, gan pārpalikumus. Lai noteiktu, vai iztrūkumiem piemērojamas plānoto zudumu normas, izvērtē to rašanās iemeslus. Krājumu inventarizācijā konstatētais iztrūkums ne vienmēr ir saistīts ar materiālo vērtību piesavināšanos. Iespējamas arī preču novērtējuma un vienību skaita atšķirības, kas radušās, mainot preču nosaukumus (kodus). Ja iztrūkums tomēr radies darbinieka vainas dēļ, jāveic attiecīgi pasākumi, lai atgūtu zaudējumus. Uzņēmumam vispirms jānodrošina apstākļi (tostarp drošības pasākumi) un jāievieš iekšējās kontroles procedūras, kas līdz minimumam samazina iespējamos piesavināšanās riskus un ļauj laikus konstatēt neatbilstības preču kustībā un uzskaitē. Ja nav iespējams pamatot preču iztrūkuma saistību ar preču pieņemšanas, glabāšanas, izsniegšanas, transportēšanas u.c. saimnieciskās darbības aktivitātēm, tiem nevar piemērot plānoto zudumu normas.⁵² Autore uzsver, ka, ja konstatēts iztrūkums, vispirms jāvērsas pie materiāli atbildīgās personas un jāpiedzen zaudējumi.

Krājumu zudumi un iztrūkumi uzņēmumam var rasties dažādu iemeslu dēļ. Tos iekļauj ražošanas pašizmaksā. Krājumu zudumi iespējami dažādu iemeslu dēļ⁵³:

- saistīti ar tehnoloģisko procesu (atbirumi, atgriezumi u.c.);
- rasties transportēšanas un glabāšanas procesā (nožuvumi, nobirumi u.c.);
- veidoties, norakstot krājumus realizācijas termiņa beigu dēļ;

⁵² Gulbe, S. (2018) *Krājumu zudumi un iztrūkumi*, pieejams: <https://ifinanses.lv/raksti/gramatvediba/izdevumi/krajumu-zudumi-un-iztrukumi/13618>

⁵³ Turpat

- rasties kā krājumu bojājumi, tos nepareizi glabājot vai transportējot (plīsumi);
- zaudēti krājumi stihisku nelaimju gadījumos (nepārvaramas varas dēļ);
- zādzības.

Krājumu zudumus ražošanas procesā iekļauj ražošanas pašizmaksā, un to apraksta tehnoloģiskajā kartiņā vai pašizmaksas kalkulācijā. Saražoto preču zudumiem normas nosaka tāpat kā pārējiem krājumiem, t.i., saskaņā ar MK noteikumos Nr.677 “Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma normu piemērošanas noteikumi” paredzētajām prasībām.

MK noteikumu Nr.677 70. punktā paredzēts, ka atbilstoši likuma 8. pantam pie **izdevumiem**, kas nav ekonomiski saistīti ar saimniecisko darbību, pieskaita krājumu (preču) zudumus un norakstīto krājumu (preču) vērtību, kas pārsniedz nodokļa maksātāja plānoto zudumu normatīvus pārskata gadam. Plānoto zudumu normatīvus pārskata gadam aprēķina, pamatojoties uz faktisko krājumu zudumu vērtību iepriekšējos trijos pārskata gados. Nodokļa maksātājiem, kuri reģistrējušies pārskata gadā, kā arī tādiem saimnieciskās darbības veicējiem, kuru darbības veids, izmantotās izejvielas vai pārdodamo krājumu (preču) sortiments ir būtiski mainījies, plānoto zudumu normas aprēķina, pamatojoties uz attiecīgā komersanta pārskata gada prognozi un ievērojot saimnieciskās darbības specifiku. Ja krājumu (preces) zudumu norma ir noteikta normatīvajā aktā, nodokļa maksātājs krājumu (preces) zudumu normu nosaka saskaņā ar normatīvajiem aktiem. Zudumiem, kas rodas transportēšanas, uzglabāšanas un bojājumu gadījumā, kā arī pašapkalpošanās veikalos sīku zādzību rezultātā, ir jānosaka plānotās zudumu normas katram gadam, pamatojoties uz faktiskajiem datiem iepriekšējos 3 gados. Plānoto zudumu normas aprēķina, pamatojoties uz pārskata gada prognozi un ievērojot saimnieciskās darbības specifiku, ja⁵⁴:

- tas ir uzņēmuma 1.darbības gads;
- uzņēmuma darbības veids, izejvielu vai preču sortiments ir būtiski mainījies.

2017. gada 1. janvārī stājās spēkā MK noteikumi Nr.861 “Zudumu apmēru noteikšanas kārtība muitas uzraudzībā esošajām nefasētajām precēm”, kuros paredzēti dabisko **krājumu zudumu** apmēri procentos šķidrajām (eļļas, naftas produkti, gāzes, spirts, alkoholiskie dzērieni u.c.) un beramajām precēm (graudaugi, pākšaugi, cukurbietes, vilna u.c.). Plānotās zudumu normas parasti nosaka procentuāli pret neto apgrozījumu vai arī preču iegādes pašizmaksu atkarībā no tā, kam un saistībā ar kādu procesu (ražošana, transportēšana,

⁵⁴ Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma normu piemērošanas noteikumi: MK noteikumi Nr. 677. Pieņemti: 14.11.2017. Stājās spēkā: 01.01.2018. *Latvijas Vēstnesis* 237, 30.11.2017.

glabāšana vai tml.) tās nosaka.⁵⁵ Parasti plānotās zudumu normas preču glabāšanai nosaka procentos no preču kopējās iegādes vērtības.

Krājumu zudumu normas var noteikt procentuāli no iepirkto preču vērtības vai pārdoto preču pašizmaksas. Normatīvajos aktos nav regulēts, kā tieši aprēķināt zudumu normas. Aprēķinam izmanto vērtību, kas visprecīzāk atbilst iespējamiem preču zudumiem uzņēmumā.

Krājumu zudumus virs uzņēmumā apstiprinātajām plānotajām zudumu normām pieskaita izdevumiem, kas nav ekonomiski saistīti ar saimniecisko darbību un attiecīgi apliekami ar UIN likmi. Zudumus, kas rodas nepareizas glabāšanas vai nepārvaramas varas izraisītas krājumu bojāejas dēļ, kā arī izlaupījumus uzņēmums neplāno, līdz ar to šādiem zudumiem tūlīt pēc fakta konstatācijas sagatavo norakstīšanas aktu. Zudumi, kas radušies nepārvaramas varas dēļ, UIN vajadzībām uzskatāmi par saimnieciskās darbības izdevumiem.⁵⁶ Savukārt, lai krājumu zudumus, kas radušies iztrūkumu vai izlaupījumu dēļ, uzskatītu par saimnieciskās darbības izdevumiem, atbilstoši MK noteikumu Nr.677 72. punktā paredzētajam jāveic pasākumi, lai atgūtu iztrūkumos un izlaupījumos zaudētās vērtības, bet, ja zaudējumi pārsniedz 50 EUR, par notikušo nekavējoties jāziņo izmeklēšanas iestādei, kas pieņem lēmumu sākt kriminālprocesu vai arī atteikt to darīt.⁵⁷

MK noteikumu Nr.585 "Noteikumi par grāmatvedības kārtošanu un organizāciju" 66. punktā paredzēts, ka krājumu novērtēšanā konstatētās novērtējuma starpības, ķermenisko lietu vienību skaita starpību vai to zudumus bojāšanās, morālās novecošanās vai citu iemeslu dēļ iegrāmato saskaņā ar uzņēmuma vadītāja norādījumiem.⁵⁸

Ja **krājumu iztrūkumi** nepārsniedz 50 EUR, par tiem var nepalielināt ar UIN apliekamo bāzi. Savukārt, ja iztrūkumi pārsniedz 50 EUR, lai tos UIN vajadzībām attiecinātu uz saimnieciskās darbības izmaksām, jāziņo izmeklēšanas iestādei. Ja uzņēmumā ar materiāli atbildīgo personu panākta vienošanās par zaudējumu segšanu vai arī notiek izmeklēšana, zaudējumu summas iegrāmato kā debitora parādu.⁵⁹

---

⁵⁵ Zudumu apmēru noteikšanas kārtība muitas uzraudzībā esošajām nefasētajām precēm: MK noteikumi nr. 861. Pieņemti: 20.12.2016. Stājas spēkā: 01.01.2017. *Latvijas Vēstnesis*: 251, 23.12.2016.

⁵⁶ Gulbe, S. (2018) *Krājumu zudumi un iztrūkumi*, pieejams: <https://ifinanses.lv/raksti/gramatvediba/izdevumi/krajumu-zudumi-un-iztrukumi/13618>

⁵⁷ Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma normu piemērošanas noteikumi: MK noteikumi Nr. 677. Pieņemti: 14.11.2017. Stājas spēkā: 01.01.2018. *Latvijas Vēstnesis* 237, 30.11.2017.

⁵⁸ Noteikumi par grāmatvedības kārtošanu un organizāciju: MK noteikumi Nr. 585. Pieņemti: 21.10.2003. Stājas spēkā: 30.10.2003. *Latvijas Vēstnesis*: 151, 29.10.2003.

⁵⁹ Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma normu piemērošanas noteikumi: MK noteikumi Nr. 677. Pieņemti: 14.11.2017. Stājas spēkā: 01.01.2018. *Latvijas Vēstnesis* 237, 30.11.2017.

Pievienotās vērtības nodokļa likuma 106. pantā noteikts veikt PVN priekšnodokļa korekcijas⁶⁰:

- preču zudumu gadījumā, ja zudumi pārsniedz plānoto zudumu normas;
- ja preces ir nozagtas, iznīcinātas stihiskā nelaimē vai citādā piespiedu kārtā un to nevar dokumentāri pierādīt vai apstiprināt.

UIN deklarācijā **krājumu zudumus**, ko neuzskata par saimnieciskās darbības izdevumiem, uzrāda mēnesī, kad tie radušies. Zudumu summu kopā ar PVN atspoguļo UIN deklarācijas 6.1.rindā “ar saimniecisko darbību nesaistīti izdevumi (8. pants; 4. panta 2.d. 2.p. a)” un UIN attiecīgi jāsamaksā budžetā līdz nākamā mēneša 20.datumam.

Gada pārskata pielikumā sniedz informāciju par krājumu uzskaitē pieņemto grāmatvedības politiku, tai skaitā par katram krājumu veidam izmantoto krājumu izlietojuma un atlikumu vērtības noteikšanas metodi, kā arī jebkurām būtiskām izmaiņām krājumu uzskaitē pieņemtajā grāmatvedības politikā, ja tādas ir bijušas, un to ietekmi uz finanšu pārskatu. Ja krājumu ražošanai vai izveidošanai saņemtos aizņēmumu procentus iekļauj attiecīgo krājumu ražošanas pašizmaksā, finanšu pārskata pielikumā norāda ražošanas pašizmaksā iekļauto procentu apmēru. Ja sabiedrības aktīvi ir iekļāti vai apgrūtināti ar kādu citu saistības nodrošinājumu, par to sniedz informāciju pielikumā un norāda katra sniegtā nodrošinājuma veidu. Mikrosabiedrībai piezīmēs aiz bilances vismaz jāsniedz informācija par sabiedrības aktīviem, kas ir iekļāti vai apgrūtināti. Ja tā ir iekļāvusi jaunizveidota objekta ražošanas pašizmaksā saņemto aizņēmumu procentus, papildus jāsniedz ziņas par pašizmaksā iekļauto procentu apmēru. Novērtējot krājumus, jāatceras, ka gada pārskatam ir jāsniedz patiens un skaidrs priekšstats par sabiedrības līdzekļiem (aktīviem), saistībām, finansiālo stāvokli un peļņu vai zaudējumiem, kā arī jāņem vērā visas, aktīvu vērtības samazināšanās summas un visi paredzamie zaudējumi, kas radušies, pārskata gadā vai iepriekšējos gados, arī tad, ja tie kļuvuši zināmi laikposmā starp bilances datumu un dienu, kad paraksta gada pārskatu. Tādēļ bilancē krājumus uzrāda tādās summās, kas nepārsniedz summas, kas tiktu saņemtas, tos pārdodot vai lietojot.⁶¹ Līdz ar to autore secina, ka atbilstoši MK noteikumiem Nr. 755 uzņēmums finanšu pārskata pielikumā sniedz informāciju par krājumu uzskaitē pieņemto grāmatvedības politiku, t.sk., par katram krājumu veidam izmantoto krājumu izlietojuma un atlikumu vērtības noteikšanas metodi.

---

⁶⁰ Pievienotās vērtības nodokļa likums: LR likums. Pieņemts: 29.11.2012. Stājas spēkā: 01.01.2013. *Latvijas Vēstnesis*: 197, 14.12.2012.

⁶¹ Johansone, M. (2016) *Krājumi gada pārskatā*, pieejams: <https://ifinances.lv/raksti/gramatvediba/gada-parskats/krajumi-gada-parskata/10333>

Nodaļas ietvaros autore secina, ka gada pārskata sagatavošana nav iedomājama bez visu kontu uzskaites. Lai gada pārskats būtu izmantojams, jābūt pareizi noteiktiem grāmatvedības kontu atlikumiem. Ja veikta kontu uzskaitē un zināmi atlikumi, gada pārskata sagatavošana ir tikai tehnisks darbs.

1.4. Krājumu vadība un krājumu analīzē izmantojamās metodes

Pēc maģistra darba autores uzskatiem, katra uzņēmuma krājumu sastāvs, tā krājumu apjoms var būt dažāds, tas atkarīgs no nozares, kurā darbojas uzņēmums, no uzņēmuma lieluma un arī uzņēmuma politikas kopumā, taču tam viennozīmīgi jābūt optimālam ar pēc iespējas minimālākām to uzglabāšanas izmaksām. Lai tas notiktu, katram uzņēmumam nepieciešams plānot krājumu apjomu, veidot, uzraudzīt un saglabāt tādu krājumu apjomu, kas nodrošina nepārtrauktu tā darbību gan ražošanā, gan pakalpojumu sniegšanā, gan pārdošanas procesā.

Autores izpētītajā ekonomiskajā literatūrā ir atrodami vairāku speciālistu viedokļi par **krājumu uzskaites un kontroles vadības** nepieciešamību.

Speciālisti L. Grīnglāzs un J. Kopitivs (2005) uzskata, ka „**krājumu vadīšana** ir neatņemama uzņēmējdarbības sfēra.”⁶² Minētie speciālisti to skaidro ar to, ka jebkurā uzņēmējdarbības veidā, piemēram, veikalā, ražošanas uzņēmumos, jābūt noteiktām izejvielu vai gatavo preču krājumu apjomam.

Speciāliste M. Rurāne (2007) norāda, ka **efektīva krājumu pārvaldība** ļauj samazināt ražošanas dīkstāves materiālu trūkuma dēļ, paātrināt apgrozāmo līdzekļu apriti, minimizēt krājumos „iesaldētā” kapitāla apjomus, pazemināt materiālo vērtību bojāšanās risku, kā arī samazināt uzglabāšanas izmaksas un izbīvēt kapitālu citu aktīvu veidošanai.⁶³

Speciālisti H. Dedunu un I. Verasingae (*Dedunu, Weerasinghae*, 2008) norāda, ka pārvaldīt krājumus nepastāvīgā uzņēmējdarbības vidē ir diezgan grūti. Daudzas organizācijas saskaras ar krājuma vadības problēmu pastāvīgos biznesa procesos. Krājumi ir vai nu izejvielu rezerves krājumi, kas jānosūta ražošanai, vai materiāli, kas joprojām atrodas ražošanas procesā, vai gatavās preces, kas gaida pārdošanu. **Krājumi atspoguļo** biznesa procesa būtību un ir tieši saistīti ar uzņēmuma likviditāti, aktīviem un saistībām, krājumu vadība tiek uzskatīta par vienu no kritiskajām uzņēmuma darbībām. Tradicionālajā kontekstā

⁶² Grīnglāzs, L., Kopitivs, J. (2005) *Krājumu pārvaldības pamati*. Rīga, RSEBAA, 5.lpp.

⁶³ Rurāne, M. (2007) *Uzņēmuma finanses*. Apgāds Jumava, 93. lpp.

izejvielu, nepabeigtu ražojumu un gatavo preču krājumi tiek spekulēti pret pēkšņām ārkārtas situācijām, tomēr liels daudzums jebkura veida krājumu var radīt neparedzētas izmaksas. Parasti krājumi uztur izgatavošanas, glabāšanas, krājuma uzturēšanas izmaksas. Izmaksu elementi faktiski tiek kontrolēti, izmantojot pareizi aprēķinātu ekonomiskā pasūtījuma daudzumu (EOQ), tomēr citu procesu ietekme un daudzkārtējas izmaiņas pašā krājumu vadības procesā ir palielinājušas sarežģītību un pieprasījušas jaunu krājuma pārvaldības veidu. Daudzas attīstītās valstis izmanto modernus paņēmienus, lai kontrolētu ar krājumiem saistītos izdevumus, taču uzņēmējdarbības un sociālo apstākļu īpatnību dēļ jaunattīstības valstīm tā nav pilnībā atvērta. Valdošās zemās tehnoloģijas, mazais pieprasījums, sliktā infrastruktūra, politiskās vides dinamika, notiekošās politikas izmaiņas neļauj jaunattīstības valstīm atturēties no tik uzlabotas biznesa operāciju programmas. Tomēr daudzās valsts organizācijās arvien vairāk ir atzīts, cik liela uzmanība ir jāpievērš un ir jāpagatavo stratēģijas, lai uzņēmums gūst maksimālu peļņu ar minimālām izmaksām.⁶⁴

Speciālists K. Hovards (*Howard, 2009*) norāda, ka krājumu vadība ir **krājumu uzskaites un krājumu kontroles process**, tātad krājumu uzskaitē un krājumu kontrole darbojas kā krājumu pārvaldības sistēmas pamatelementi. Organizācijas kārtā uzskaiti pa izejvielām, darba procesu, ņemot vērā ieņēmumus, atlikumu, pasūtījumus, atgriešanu, pasūtījumu grozījumus un korekcijas. Neatbilstības ziņojums tiek sagatavots arī tad, ja fiziskais krājums nav vienāds ar uzskaites vērtību. Iepriekš minētie ieraksti tika manuāli uzturēti pagātnē, tomēr šobrīd uzņēmumi izmanto cita veida informācijas sistēmas, lai apstrādātu organizācijas sarakstus ar tehnikas attīstību. Krājumu vadība būtībā ir saistīta ar to, ka tiek samazinātas raksturīgās krājumu kontroles izmaksas, kuras tiek paaugstinātas jebkurā krājumu vadības posmā, piemēram, izmaksas, kas saistītas ar krājuma iegādi, krājuma glabāšanu un krājuma izmaksām.⁶⁵

Speciālists N. Albu un C.N. Albu (*Albu, Albu, 2012*) apgalvo, ka lielāko daļu ar grāmatvedību saistīto metožu, kas izstrādātas, pamatojoties uz ārvalstu pieredzi, kultūras un strukturālo izmaiņu dēļ nevar pilnībā izmantot visiem uzņēmējdarbības veidiem visās pasaules valstīs.⁶⁶

---

⁶⁴ Dedunu, H.H., Weerasinghae, I. (2018) The Effect of Inventory Management on Company Performance Reference to Listed Manufacturing Companies in Sri Lanka. *International Journal of Management Sciences and Business Research, July-2018 ISSN (2226-8235) Vol-7, Issue 7*, pp. 49-54.

⁶⁵ Howard, K. (2009). Inventory Management. *International Journal of Physical Distribution, Vol. 5 Iss 2*, pp. 81-116.

⁶⁶ Albu, N., Albu, C. N., 2012. Factors associated with the adoption and use of management accounting techniques in developing countries: The case of Romania. *Journal of International Management & Accounting, 23(3)*, 245-276.

Speciālisti Vikramatilake, Kohs un Gunasekarans (*Wickramatillake, Koh, Gunasekaran, 2006*) norāda, ka ekonomiskajā literatūrā vērojama pētījumu pārpilnība, kas veltīti jautājumam par to, cik daudz krājumos uzņēmumam vajadzētu būt izejvielām, nepabeigtiem krājumiem un gatavai precei.⁶⁷

Nedaudz senāka literatūra liecina, ka daudzi pētījumi veikti, lai izpētītu **krājumu vadības ietekmi uz uzņēmuma darbību** visā pasaulē, izmantojot dažādas metodoloģijas. Speciālists M. Delofs (*Deloof, 2003*) izpētīja, kā apgrozāmā kapitāla pārvaldība ietekmē uzņēmumu rentabilitāti, izmantojot paraugu no Beļģijas finanšu uzņēmumiem laika posmā no 1992. līdz 1996. gadam. Pētījuma rezultāts atspoguļoja negatīvu sakarību starp bruto darbības ienākumiem un krājumu apriti dienās. Attiecīgi pētījumā tika secināts, ka aktīvu vērtību var palielināt, pēc iespējas samazinot krājumu turēšanas periodu.⁶⁸

Speciālists R. Boute, M., Lambrechts un O. Lambrechts (*Boute, Lambrecht, Lambrechts, 2004*) izpētīja krājuma koeficienta vadības sistēmu, turklāt dažus gadus tika analizēta krājumu apgrozījuma attiecība apstrādes rūpniecībā attiecībā uz vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības krājumu samazināšanas finansiālo ietekmi. Pētījumā atklājās, ka uzņēmumiem ar ļoti lielu krājumu attiecību ir lielāka iespēja, ka salīdzinājumā ar zemu krājumu koeficientu kontrolakciju sabiedrībām ir sliktāki finanšu rādītāji.⁶⁹

Speciālisti H. Šins un L. Soenens (*Shin, Soenen, 2008*) arī apstiprināja rezultātu ar veikto pētījumu. Minētie speciālisti pārbaudīja ASV publisko uzņēmumu apgrozāmā kapitāla efektivitāti un korporatīvo rentabilitāti un apstiprināja pastāvošo negatīvo saistību starp skaidras naudas konvertācijas ciklu un ASV publisko uzņēmumu korporatīvo rentabilitāti.⁷⁰

Jau vairākus gadus vēlāk, speciālisti V. Kapkuns, L.A. Veiss un A.P. Hameri (*Capkun, Weiss, Hameri, 2009*) pārbaudīja saistību starp krājumiem un finanšu rezultātiem ražošanas uzņēmumos, balstoties uz ASV ražošanas uzņēmumu finanšu informāciju par 26 gadu periodu no 1980. līdz 2005. gadam. Konstatēja būtisku pozitīvu korelāciju starp krājumu atdevi un finanšu rādītājiem apstrādes rūpniecībā nozare. Tomēr korelācija starp krājumiem un finanšu

---

⁶⁷ Wickramatillake, C., Koh, S., Gunasekaran, A. (2006) Measuring performance within supply chain. *Supply Chain Management. An International Journal, Vol. 12 Nos 1/2.*, pp. 9-52.

⁶⁸ Deloof, M. (2003) Does Working Capital Management Affect Profitability of Belgian Firms? *Journal of business and Accounting*, Volume 30, Issue 3-4, pp. 573-588.

⁶⁹ Boute, R., Lambrecht, M., Lambrechts, O. (2004) Did just-in-time management effectively decrease inventory ratios in Belgium. *Tijdschrift voor Economie en Management, Vol. XLIX No. 3*, pp. 441-456.

⁷⁰ Shin, H., Soenen, L. (2008) Efficiency of working capital and corporate profitability. *Financial Practice and Education, Vol. 8 No. 2*, pp. 37-45.

rādītājiem krasi atšķiras atkarībā no krājumu veidiem. Izejvielu uzskaitē bija visaugstākā korelācija ar visiem finanšu rādītājiem.⁷¹

Autore konstatēja, ka līdz šim tiešā saistība starp krājumu darbību un finanšu rezultātiem ir pētīta tikai ļoti ierobežotā mērā. Speciālisti C. Klaikombs, R. Germain un C. Droge (*Claycomb, Germain, Droge, 2009*) sniedz cēloņsakarības modeli starp krājumiem un finanšu rezultātiem.⁷²

Arī speciālisti V. Gaur, M.L. Fišers un A. Ramans (*Gaur, Fisher, Raman, 2005*) Roumiantsevs un Netessine (*Roumiantsev, Netessine*) dokumentē negatīvu korelāciju starp krājumu atdevi un finanšu rādītājiem mazumtirdzniecības nozarē, kuras vērtības piedāvājums ir saistīts ar efektīvu produktu pieejamību.^{73;74}

Turpretī apstrādes rūpniecības vērtības piedāvājums galvenokārt ir balstīts uz pievienotās vērtības operācijām, produktu jauninājumiem un efektīvu pasūtījumu izpildi. Speciālisti H. Čens, M.Z. Franks un O.Q. Vū (*Chen, Frank, Wu, 2005*) analizē saikni starp krājumiem un ražošanas uzņēmumu ilgtermiņa ieguldījumu ienesīgumu.⁷⁵

Speciālisti R. Šahs un H. Šīns (*Shah, Shin, 2007*) izmanto apkopotus nozares datus, lai parādītu saikni starp krājumiem un rentabilitāti vairumtirdzniecības, mazumtirdzniecības un apstrādes rūpniecības nozarēs.⁷⁶ Tomēr neviens no iepriekšminētajiem pētījumiem neanalizē saistību starp krājumu rādītājiem un apstrādes rūpniecības finanšu rādītājiem uzņēmuma līmenī, kā arī neanalizē saistību starp dažādiem finanšu rādītājiem un krājumu atdevi. Līdz šim nevienā pētījumā nav pārbaudīta saistība starp krājumu atdevi un finanšu rādītājiem.

Dažādu finanšu rādītāju izmantošana ļauj analizēt gan peļņas līmeni - bruto peļņa, gan neto peļņa, peļņa pirms nodokļiem utt., gan arī atsevišķu krājuma komponentu atdeves

---

⁷¹ Capkun, V., Weiss, L.A., Hameri, A.P. (2009) On the Relationship Between Inventory and Financial Performance in Manufacturing Companies. *International Journal of Operations & Production Management* 29(8), pp. 789-805.

⁷² Claycomb, C., Germain, R. and Droge, C. (2009), "Total system JIT outcomes: inventory, organization and financial effects", *International Journal of Physical Distribution & Logistics*, Vol. 29 No. 10, pp. 612-30.

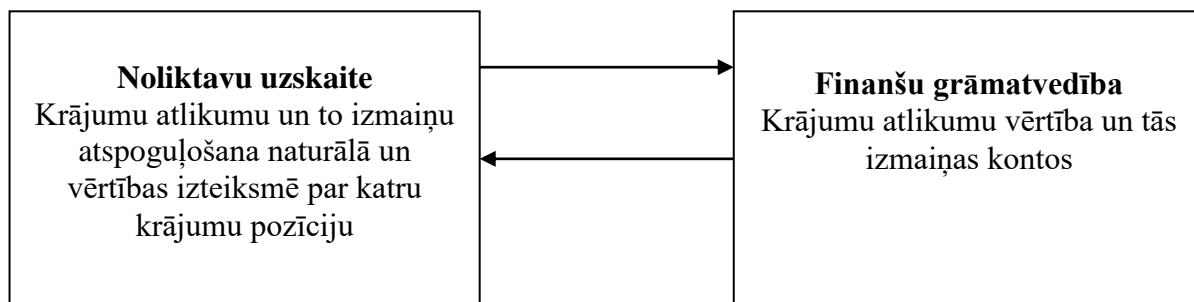
⁷³ Gaur, V., Fisher, M.L., Raman, A. (2005) An econometric analysis of inventory turnover performance in retail services. *Management Science*, Vol. 51 No. 2, pp. 181-94.

⁷⁴ Roumiantsev, S., Netessine, S. (2007) What can be learned from classical inventory models: a cross-industry exploratory investigation. *Manufacturing and Service Operations Management*, Vol. 9 No. 4, pp. 409-29.

⁷⁵ Chen, H., Frank, M.Z., Wu, O.Q. (2005) What actually happened to the inventories of American companies between 1981 and 2000? *Management Science*, Vol. 51 No. 7, pp. 1015-31.

⁷⁶ Shah, R., Shin, H. (2007) Relationships among information technology, inventory, and profitability: an investigation of level invariance using sector level data. *Journal of Operations Management*, Vol. 25 No. 4, pp. 768-84.

iekļaušana ļauj pārbaudīt jebkādu atšķirīgu ietekmi uz ražošanas izmaksām un ekspluatācijas izdevumiem.⁷⁷ 1.2. att. redzama krājumu uzskaitē noliktavu un finanšu grāmatvedībā.

1.2. att. Krājumu uzskaites sakarība noliktavu uzskaitē un finanšu grāmatvedībā⁷⁸

Noliktavā ienākušos krājumus noliktavas uzskaitē atspoguļo, pamatojoties uz attaisnojuma dokumentiem – visbiežāk tie ir preču pavadzīmes - rēķini par pirktajiem krājumiem. Pašražotajiem krājumiem noformē attiecīgus produkcijas saņemšanas dokumentus.⁷⁹ Uzņēmuma krājumi ir materiālās vērtības, kas var atrasties⁸⁰:

- krājumu glabāšanas vietās – noliktavās atbildīgo glabātāju materiālajā atbildībā;
- ražošanas noliktavās – ražošanas, pakalpojumu sniegšanas procesā pārvietotas uz ražošanas noliktavām;
- citos uzņēmumos – nodoti pārstrādei, glabāšanai u.tml.;
- ceļā – nosūtīti citiem uzņēmumiem, bet vēl nav saņemti.

Ir svarīgi laicīgi un precīzi uztvert un atspoguļot uzskaitē krājumu kustību – saņemšanu, izlietošanu paredzētiem mērķiem, nodrošināt krājumu saglabāšanu. To veic krājumu glabāšanas vietās – noliktavās. Atkarībā no krājumu veida glabāšanas vietas var būt ēkas, nojumes, telpas, glabātavas, nokraušanas vietas. Ir centrālās noliktavas, kurās glabājas visam uzņēmumam paredzētie krājumi, un atsevišķu uzņēmuma struktūrvienību noliktavas.⁸¹ Autore secina, ka ne tikai krājumu uzskaitē, bet arī to uzglabāšana, vadīšana un kontrole ir svarīgs uzņēmējdarbības aspekts, kas ir cieši saistīts ar finanšu grāmatvedības darbībām.

⁷⁷ Palepu, K., Peek, E., Bernard, V., Healy, P. (2007) *Business Analysis and Valuation: Using Financial Statements*. London: Thomson Learning, p. 336.

⁷⁸ Grigorjeva, R., Jesemčika, A., Leibus, I., Svarinska, A. (2004) *Finanšu grāmatvedība*. Rīga: SIA Izglītības soli, 86. lpp.

⁷⁹ Turpat, 86. lpp.

⁸⁰ Grigorjeva, R., Leibus, I. (2009) *Grāmatvedība: mācību līdzeklis*. Rīga: Latvijas Uzņēmējdarbības un menedžmenta akadēmija, 114. lpp.

⁸¹ Turpat, 114. lpp.

Darba ietvaros autore apkopojā aprites koeficientus attiecībā uz krājumiem no dažādu speciālistu viedokļa, skat. 1.6. tab.

1.6. tabula

Krājumu aprites jeb aktivitātes rādītāji un finanšu cikls

Rādītājs	M. Rurāne⁸²	V. Praude⁸³	Л.Г. Мишура, Т.М. Сизова⁸⁴
Krājumu aprites koeficients (reižu skaits)	neto apgrozījums / krājumi bilancē	neto apgrozījums / krājumi bilancē	neto apgrozījums / krājumu vidējā vērtība bilancē
Krājumu aprites periods (dienu skaits)	360 / krājumu aprites koeficients	365 / krājumu aprites koeficients	
Debitoru aprites koeficients (reižu skaits)	neto apgrozījums / pircēju un pasūtītāju parādi	neto apgrozījums / debitori bilancē	neto apgrozījums / debitoru vidējā vērtība bilancē
Debitoru aprites periods (dienu skaits)	360 / debitoru aprites koeficients	365 / debitoru aprites koeficients	
Kreditoru aprites koeficients	Pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas / parādi piegādātājiem un darbuņēmējiem	Pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas / kreditori bilancē	Pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas / kreditoru vidējā vērtība bilancē
Kreditoru aprites periods (dienu skaits)	360 / kreditoru aprites koeficients	365 / kreditoru aprites koeficients	
Apgrozāmo līdzekļu aprites periods vai finanšu cikls (dienu skaits)	Krājumu aprites ilgums + debitoru parādu aprites ilgums – kreditoru parādu aprites ilgums		

Izpētot un apkopojot, krājumu aprites jeb aktivitātes rādītāju aprēķinu koeficientus, var secināt, ka speciāliste M. Rurāne piedāvā līdzīgus krājumu aprites jeb aktivitātes rādītāju aprēķina koeficientus, kā speciālists V. Praude. Tomēr autore kritizē V. Praudes piedāvātās

⁸² Rurāne, M. (2019) *Finanšu pārvaldība un analīze*. Rīga: Avots, 87.-89. lpp.

⁸³ Praude, V. (2010) *Finanšu instrumenti. 2 (ieguldījumi, darījumi, analīze)*. Rīga: Burtene, 370-371.lpp

⁸⁴ Мишура, Л.Г., Сизова, Т.М. (2016) *Организация, анализ и управление финансовыми ресурсами предприятия: Учебное пособие*. СПб: Университет ИТМО, 34 с.

aprēķinu formulas, jo tajās ir minēti kopējie debitori un kreditori bilancē, bet nav izdalīti pircēju un pasūtītāju parādi, kā arī parādi piegādātājiem un darbuzņēmējiem, kā tas ir M. Rurānes piedāvātajās formulās.

Arī attiecībā uz aprites ātrumu, neizskaidrotu iemeslu dēļ, M. Rurāne piedāvā gada dienu skaitu dalīt uz iegūto aprites koeficienta summu, norādot gada dienu skaitu 360, savukārt V. Praude norāda 365 dienas, kas pēc darba autores domām ir precīzāk. Līdz ar to darba praktiskā daļā autore izmantos speciālista V. Praudes aprēķinu formulas.

Speciālistu Л.Г. Мишура un Т.М. Сизова piedāvātās formulas no Latvijas speciālistu piedāvātajām formulām atšķiras ar to, ka formulās tiek norādīta vidējā bilances vērtība.

Aprites koeficientu pieaugums dinamikā liecina par līdzekļu izmantošanas efektivitātes paaugstināšanos un veicina rentabilitātes pieaugumu un otrādi. Apgrozāmo līdzekļu aprites ātrums ietekmē līdzekļu aprites periodu. Apgrozāmo līdzekļu aprites periods rāda, cik garš ir to aprites cikls. Katrs uzņēmums ir ieinteresēts, lai līdzekļu aprites ātrums būtu augstāks, bet aprites periods būtu īsāks, jo tas ietekmē finansēšanai izmantojamā kapitāla lielumu. Situācijas pilnīgākai novērtēšanai tiek aprēķināti aprites periodi atsevišķiem apgrozāmo līdzekļu elementiem.⁸⁵

Apgrozāmo līdzekļu (bez naudas līdzekļiem) aprites periods tiek saukts par **izdevumu ciklu**. Apzīmējums ir radies tāpēc, ka krājumu veidošanai un to izmaksām ir nepieciešami naudas līdzekļu izdevumi.⁸⁶ No tā var secināt, ka, jo garāki ir apgrozāmo līdzekļu aprites periodi, jo lielāki naudas līdzekļi ir nepieciešami uzņēmuma ražošanas darbībai.

Periodu, kurš parāda, cik dienas vidēji gadā naudas līdzekļi ir bijuši iesaldēti apgrozāmajos līdzekļos, t.sk., krājumos, sauc par finanšu ciklu. Aprēķinot finanšu ciklu, svarīga nozīme ir trim galvenajiem rādītājiem⁸⁷:

- apgrozāmo līdzekļu (bez naudas līdzekļiem) aprites periodam;
- īstermiņa saistību (bez kredītiem) aprites periodam;
- abu minēto periodu starpībai.

Katra apgrozāmo līdzekļu elementa aprites periods parāda laika posmu (dienās), kura laikā naudas līdzekļi ir bijuši izmantoti konkrētā veida līdzekļos (izdevumu cikls).

Svarīgi ir veikt arī krājumu vertikālo un horizontālo analīzi.

---

⁸⁵ Rurāne, M. (2019) *Finanšu pārvaldība un analīze*. Rīga: Avots, 165 lpp.

⁸⁶ Turpat, 167. lpp.

⁸⁷ Turpat, 167 lpp.

Vertikālās analīzes mērķis ir noteikt bilances un peļņas vai zaudējumu aprēķina posteņu struktūru un to izmaiņas analizējamā periodā. Bilances vertikālo analīzi izpilda, aprēķinot katra bilances posteņa īpatsvaru gan aktīva, gan pasīva posteņiem. Bilances aktīva vai pasīva posteņa īpatsvaru aprēķina, izdalot tā absolūto lielumu ar aktīva vai pasīva kopsummu un rezultātu izsakot procentos.

$$\text{Īpatsvars} = \text{absolūtais lielums} / \text{aktīva vai pasīva kopsumma} * 100 \quad [1.1.]$$

Autore atzīmē, ka krājumu vertikālo analīzi veic krājumu vērtību, dalot ar aktīvu kopsummu un krājumu vērtību dalot ar apgrozāmo līdzekļu kopsummu.

Horizontālās analīzes mērķis ir noskaidrot dažādu pārskatu posteņu absolūtas un relatīvas novirzes salīdzinājumā ar noteikto bāzes gadu, plānu vai iepriekšējo pārskata periodu. Analīzes procedūra ļauj konstatēt saimniecisko un finanšu rādītāju izmaiņu dinamiku, kuru izmanto attiecīgā rādītāja izmaiņu tendenču vērtēšanai.⁸⁸

$$\text{Dinamikas koeficients} = \text{Pārskata perioda rādītājs} / \text{Bāzes perioda rādītājs} \quad [1.2.]$$

Autore atzīmē, ka krājumu horizontālo analīzi veic krājumu pārskata gada vērtību, dalot ar aktīvu bāzes perioda vērtību.

Finanšu analīzes metodes ir dažādas, pielietošana ir atkarīga no uzņēmuma specifikas, kā arī no uzņēmuma vadītāja un strādājošā personāla.

Nodaļas ietvaros apkopoti teorētiskie aspekti par krājuma jēdzienu, būtību, veidiem un klasifikāciju, krājumu atzīšanu, novērtēšanu un uzskaiti, kā arī krājumu vadīšanu un analīzi. Lai veiktu krājumu uzskaites novērtējumu un analīzi uzņēmumā SIA „Stils”, nākamās nodaļas ietvaros tiks veikta mēbeļu ražošanas nozares analīze, tās attīstības tendences – uzņēmumu skaits nozarē, kopējais apgrozījums, darbinieki u.c. uzņēmējdarbības strukturālie rādītāji, kā arī raksturota vispārējā uzņēmuma SIA „Stils” darbība, kuras ietvaros tiks raksturots uzņēmuma darbības veids, mērķi, organizatoriskā struktūra u.c. uzņēmējdarbību raksturojošie rādītāji.

---

⁸⁸ Krogzeme, H. (2010) *Finanses un nodokļi*. Rīga: RTU Izdevniecība, 374-376. lpp.

2. UZŅĒMUMA SIA STILS DARBĪBAS IZPĒTE UN TĀ VIETA MĒBEĻU RAŽOŠANAS NOZARĒ

Uzņēmums SIA „Stils” dibināts 1994. gadā, tas ir ražošanas uzņēmums Latvijā. SIA „Stils” ir veiksmīgs mēbeļu ražošanas uzņēmums, kas dinamiski attīstās. Uzņēmums SIA „Stils” pieder diviem īpašniekiem, to ieguldījums un daļas redzamas 2.1. tabulā.

2.1. tabula

Uzņēmuma SIA „Stils” dalībnieki, to ieguldījums uzņēmumā 2020. gada 8. martā⁸⁹

Dalībnieks	Ieguldījums, EUR	Procenti
Privātpersona Nr. 1	15 620,00	50,00
Privātpersona Nr. 2	15 620,00	50,00

Uzņēmuma mēbeļu modeļi ir pieprasīti Anglijā, Vācijā, Šveicē, Itālijā, Austrijā. SIA „Stils” **sortiments** ir dažāds, uzņēmums piedāvā gan mūsdienīga, gan klasiska dizaina izstrādājumus: tie ir priekšmeti viesistabām, kabinetiem, guļamistabām un sabiedriskām telpām. SIA „Stils” piedāvā saviem pircējiem veikt nestandarta pasūtījumus.

SIA „Stils” koncepcija ir absolūti jauna telpa miegam un atpūtai, dažādas kombināciju un funkcionēšanas iespējas, nestandarta risinājumi piešķir īpašas iezīmes un atklāj raksturu, kas pasvīturo individualitāti - pretstatā ikdienišķajam.

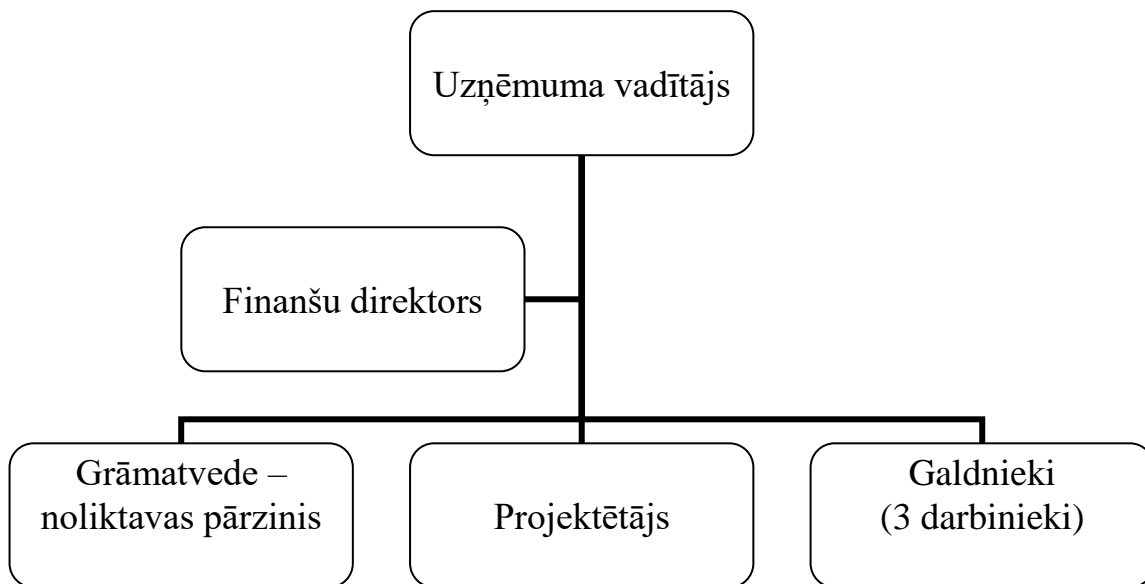
Uzņēmumam ir liels patstāvīgo **sadarbības partneru loks**: tādi kā, Angļu koncerns British Vita, Tagmet (Polija, mēbeļu mehānismi), Textoon (Polija, neaustie audumi), Latexco (Beļģija, Lateksa izstrādājumi), Enkew Polska (Polija, kokoss, materiāli matraču izgatavošanai), Nevotex (Zviedrija, mēbeļu audumi), Audejas (Lietuva, mēbeļu audumi), NV Neyt (Beļģija, korpusa mēbeles), Cim&T. Daudziem no šiem uzņēmumiem SIA „Stils” ir vienīgais pārstāvis Baltijas valstīs.

Ņemot vērā katras valsts tirgus specifiku un dažādību, nepieciešams piemeklēt katram partnerim savu mēbeļu kolekciju un krāsu risinājumus. Piemēram, angļi ir konservatīvā stila piekritēji, vācieši dod priekšroku mūsdienīgiem, dizaineru izstrādātiem modeļiem, bet skandināvu partneri iecienījuši askētismu, gan mēbelēs, gan audumos. Starp uzņēmuma partneriem, produkcijas realizācijas jomā, ir tādi lieli uzņēmumi kā: LaRadout (Francija),

⁸⁹ Autores veidots pēc uzņēmuma SIA Stils nepublicētās informācijas.

Valleri dMaison (Francija), Sophisticated Living, Mascue (Šveice), Asko Sotka (Igaunija) u.c. Ņemot vērā katras valsts tirgus specifiku un dažādību, nepieciešams piemeklēt katram partnerim savu mēbeļu kolekciju un krāsu risinājumus.⁹⁰

Uzņēmuma SIA „Stils” **organizatoriskā struktūra** redzama 2.1. attēlā.

2.1. att. SIA „Stils” **organizatoriskā struktūra 2020. gada aprīlī**⁹¹

Pēc uzņēmuma **organizatoriskās struktūras** redzams, ka uzņēmumā SIA „Stils” tiek nodarbināti 7 darbinieki, uzņēmuma vadītājs un finanšu direktors ir uzņēmuma īpašnieki.

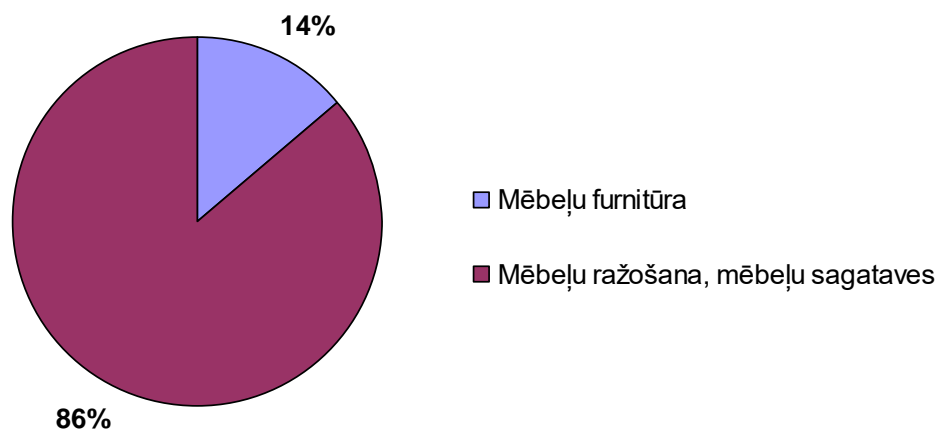
Uzņēmumā ir grāmatvede, kuru pienākumos ir kārtot uzņēmuma grāmatvedību, projektētājs nodarbojas ar mēbeļu dizaina izstrādi un izejvielu iepirkumu organizēšanu, savukārt galdnieki veic mēbeļu ražošanu.

Tā kā pētāmā uzņēmuma SIA Stils (turpmāk tekstā mēbeļu ražošanas uzņēmums) darbība pēc NACE klasifikācijas ir „Citu mēbeļu ražošana” (31.09, versija 2.0), līdz ar to maģistra darba ietvaros autore raksturo SIA Stils vietu nozarē pēc dažādiem rādītājiem.

2.2. attēlā autore apkopoja **mēbeļu ražošanas nozares neto apgrozījuma** sadalījumu pēc ražojumu veidiem.

⁹⁰ Uzņēmuma nepublicētā informācija – SIA „Stils” uzņēmuma stratēģija 2017-2020. gads.

⁹¹ Autore veidots pēc uzņēmuma SIA Stils nepublicētās informācijas.

2.2. att. Mēbeļu ražošanas nozares uzņēmumu neto apgrozījuma sadalījums pēc ražojumu veidiem Latvijā, 2018. gads⁹²

Apkopotie statistikas dati par mēbeļu ražošanas neto apgrozījuma sadalījums pēc ražojumu veidiem Latvijā 2018. gadā rāda, ka 86% sastāda mēbeļu ražošana un mēbeļu sagataves, savukārt 14% sastāda mēbeļu furnitūras ražošana. Lielāko mēbeļu ražošanas uzņēmumu skaits pēc finanšu datiem redzams 2.2. tabulā.

2.2. tabula

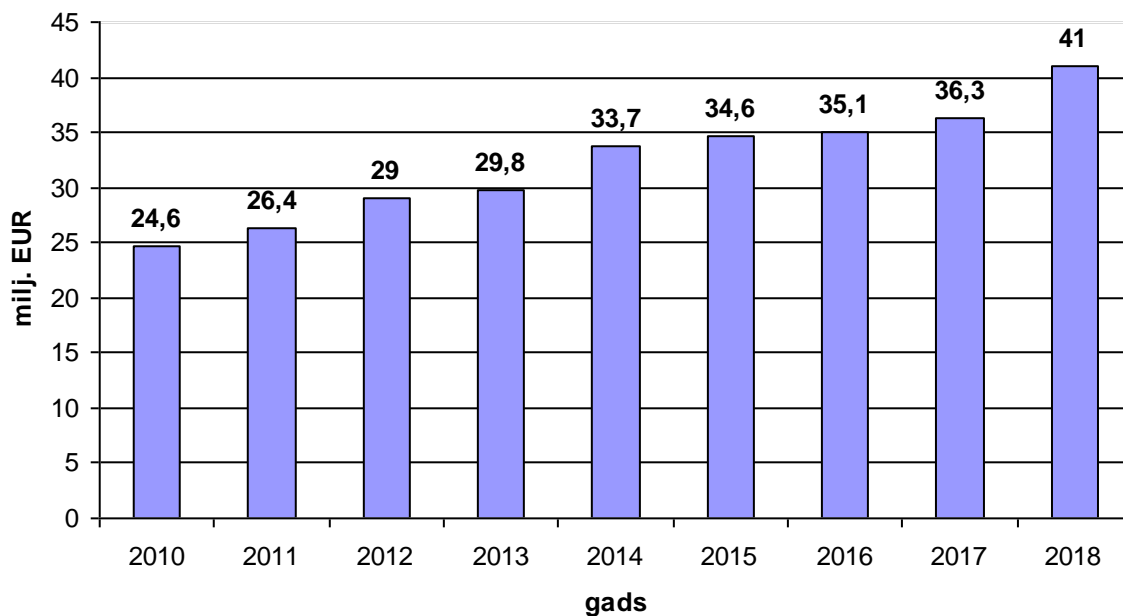
Lielākie mēbeļu ražošanas uzņēmumi Latvijā un SIA Stils pēc finanšu datiem, 2018. gadā⁹³

Nosaukums	Neto apgrozījums, tūkst. EUR	Neto apgrozījuma izmaiņas pret 2017. gadu, %	Neto peļņa, tūkst. EUR	Darbinieku skaits	Vieta nozarē
Avoti SWF SIA	45 383	23,98	1 034	486	1
KVIST, SIA	37 603	29,22	609	664	2
Daiļrade Koks, SIA	22 013	1,80	167	639	3
ITAB Production Latvia, SIA	12 993	5,81	843	95	4
Attēls R, SIA	12 109	-1,87	304	148	5
AM Furnitūra, SIA	10 189	5,55	42	103	6
EKJU, SIA	10 050	14,02	370	174	7
Elīza-K, AS	8 777	14,73	38	145	8
Bolderāja serviss, SIA	7 617	13,81	663	111	9
Dižozols Pluss, SIA	6 683	15,48	246	147	10
SIA Stils	53	36,9	2	7	90

⁹² Lursoft. (2019). Mēbeļu ražošana. Latvijas biznesa gada pārskats. <https://www.firmas.lv/lbgpp/2019/raksti/mebelu-razosana>

⁹³ Turpat

SIA „Stils” mēbeļu ražošanas nozarē pēc neto apgrozījuma 2018. gadā atrodas 90 vietā. Nozares ietvaros autore, balstoties uz LR CSP datu bāzē pieejamajiem datiem, apkopoja **komersantu aktīvus „krājumi”** gada beigās (C31 „mēbeļu ražošana”- NACE 2.red.), (milj. euro), skat. 2.3. att.

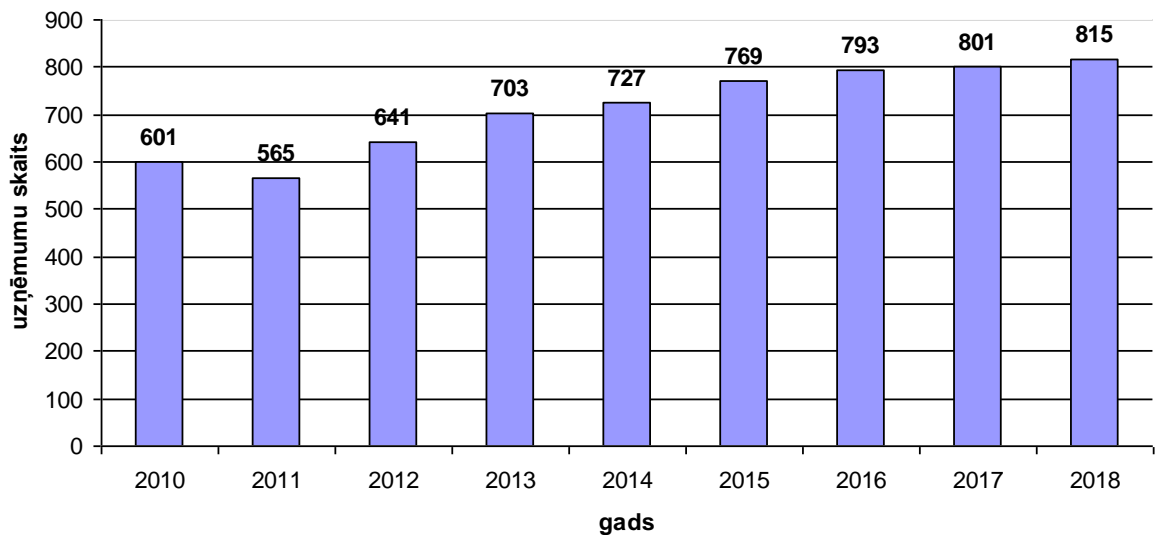

2.3. att. Mēbeļu ražošanas komersantu aktīvu „krājumi” vērtība gada beigās, milj. EUR⁹⁴

Pēc attēlā apkopotajiem datiem redzams, ka mēbeļu ražošanas **komersantu kopējie aktīvi „krājumi”** gada beigās, laika posmā no 2010.-2018. gadam pieaug no 24,6-41 milj. EUR jeb par 66,7%.

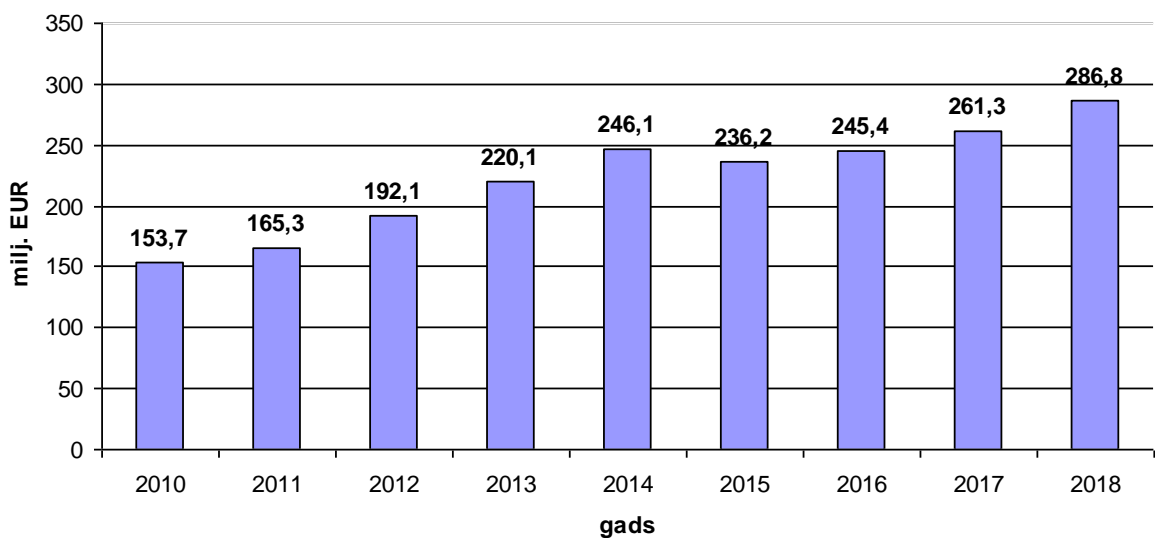
Tālāk darba ietvaros tiks apskatīti uzņēmējdarbības „mēbeļu ražošana” kopējie strukturālie rādītāji laika posmā no 2010.-2018. gadam.

⁹⁴ CSP. (2020). UFG050. Komersantu aktīvi gada beigās (NACE 2.red.), (milj. euro)http://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/uzn/uzn__uznemfin__ikgad/UFG050.px/

2.4. att. Mēbeļu ražošanas nozares uzņēmumu skaits Latvijā, 2010.-2018. gads⁹⁵

Apkopotie statistikas dati rāda, ka kopējais **uzņēmumu skaits mēbeļu ražošanas nozarē** Latvijā laika posmā no 2010.-2018. gadam kopumā pieauga par 214 uzņēmumiem jeb procentuāli par 35,61%.

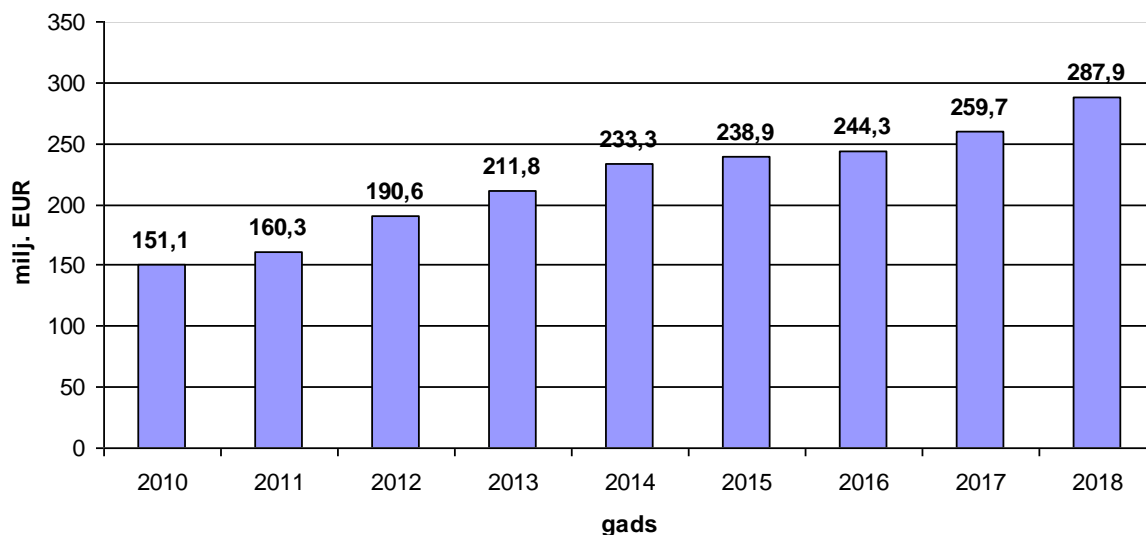

2.5. att. Mēbeļu ražošanas nozares uzņēmumu neto apgrozījums Latvijā, milj. EUR 2010.-2018. gads⁹⁶

⁹⁵ CSP. (2020). SBG010. Uzņēmumu galvenie uzņēmējdarbības rādītāji
http://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/uzn/uzn__uzndarb/SBG010.px/sortedtable/tableViewSorted/

⁹⁶ Turpat

Kā rāda nozares kopējie rādītāji, **mēbeļu ražošanas uzņēmumu kopējais apgrozījums**, lai gan pētāmajā periodā ir mainīgs, tomēr laika posmā no 2010.-2018. gadam tas pieaug par 86,6%. Kopumā laika posmā no 2010.-2014. gadam tas pieauga par 60,1%, 2015. gadā pret iepriekšējo pārskata gadu samazinājās par 4%, bet līdz 2018. gadam turpināja pieaugt par 21,4%.

2.6. att. **Mēbeļu ražošanas nozares uzņēmumu kopējā produkcijas vērtība Latvijā, milj. EUR 2010.-2018. gads**⁹⁷

Kopējā produkcijas vērtība mēbeļu ražošanas uzņēmumos kopumā Latvijā laika posmā no 2010.-2018. gadam palielinājās par 90,5%, 2018. gadā kopumā sastādot 287,9 milj. EUR.

Jāmin, ka mēbeļu eksporta ienākumu pieaugums ir bijis galvenais dzinējspēks nozares labākiem rādītājiem un vietējā tirgus pārdošanas apjomu svārstībām, to liecina asociācijas Latvijas mēbeles apkopotie dati. Kopējais asociācijā ietilpstošo uzņēmumu neto apgrozījuma pieaugums 2018. gadā sasniedzis 53,22 milj. EUR, kas salīdzinājumā ar 2017. gadu ir pieaudzis par 7,8% jeb 3,83 milj. EUR. Eksporta ienākumu apjoms 2018. gadā pieaudzis par 5,26 milj. EUR jeb 17% salīdzinājumā ar 2017. gadu. Kopumā asociācijā ietilpstošajiem uzņēmumiem 2018. gads ir jāvērtē kā veiksmīgs, ko gan nevar sacīt par visu mēbeļu ražošanas nozari kopumā. „Dati liecina, ka 2018. gadā pretēji bažīgajām prognozēm saistībā ar Ikea ienākšanu Latvijā ir pieaugums,” skaidro asociācijas Latvijas mēbeles prezidents un SIA Marks M īpašnieks Juris Griķis. Viņš atzīst, ka kopējais pieaugums par 7,8% nav ļoti

⁹⁷ CSP. (2020). SBG010. Uzņēmumu galvenie uzņēmējdarbības rādītāji http://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/uzn/uzn__uzndarb/SBG010.px/sortedtable/tableViewSorted/

liels, tomēr ražotājiem tas jāuzskata par labu, vēl jo īpaši, ja vairāki asociācijas biedri 2018. gadā iespējuši audzēt savus ienākumus par 13-15% un pat par 40-47%. „Katram uzņēmumam ir sava izaugsmes formula, sava recepte un savs plāns, un no tā īstenošanas, kā arī notiekošā ne tikai Latvijas, bet arī ārvalstu noieta tirgos ir arī atkarīgi sasniegtie rezultāti,” norāda J. Griķis. Viņš arī atzīst, ka ir uzņēmumi, kuri palielinājuši savus ienākumus, realizējot produktus ārzemēs, un ir arī otrādi – kad pieaugums tiek panākts tieši no Latvijas klientiem. “Mēbeļu ražotājus ietekmē dažādi procesi – ne tikai pircēju vēlmju maiņa un arī ienākumu apmērs, bet inflācija attiecībā uz ražošanai nepieciešamo,” stāsta J. Griķis.⁹⁸

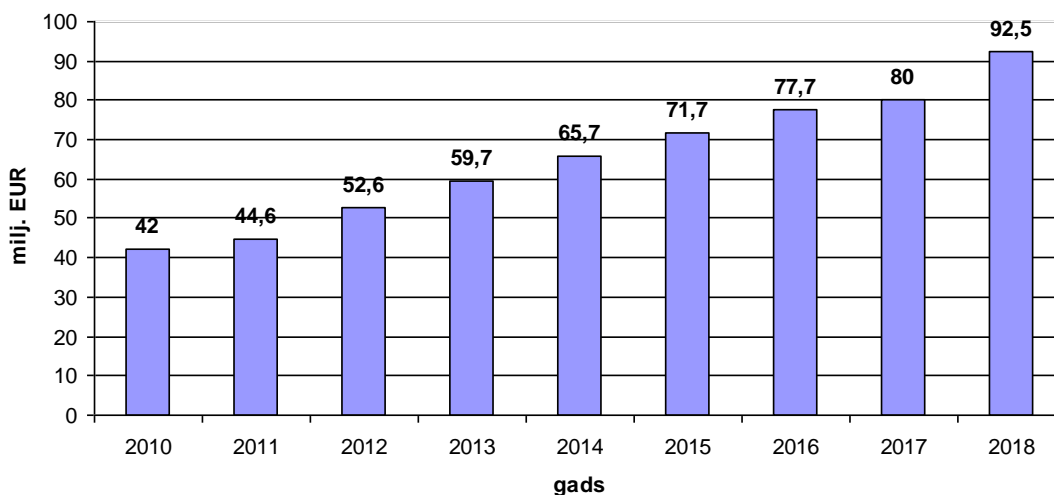
“2018. gadā izdevās ražošanas un arī pārdošanas apjomus palielināt, tāpēc arī ir kopējais ienākumu pieaugums,” situāciju ar 0,95 milj. EUR neto apgrozījuma palielinājumu pērn salīdzinājumā ar 2017. gadu vērtē SIA Bolderāja serviss valdes loceklis Valdis Krauklis. Viņš atzīst, ka šogad, īstenojot iecerētās pārmaiņas un turpinot uzsākto ienākumu kāpināšanu, jau pēc kāda laika varēs tuvoties 10 milj. EUR neto apgrozījuma atzīmei, taču tas nenotiks 2019. gada laikā. “Attīstība būs arī 2019. gadā, taču tā nebūs tik strauja, lai varētu aizsniegties līdz 10 miljonu EUR atzīmei,” tā V. Krauklis. Viņš nenoliedz, ka bez mājasdarbu izpildes – investīcijām gan ražošanā, gan pārdošanā – neiztik, taču tas ir sava veida nākamās izaugsmes pamats. “Ne tikai Bolderāja serviss, bet arī citiem uzņēmumiem 2018. gads ir bijis veiksmīgs, un arī citi ir veikuši mājasdarbus, kuru atdevi varēs redzēt tikai pēc kāda laika,” secina V. Krauklis. Viņš uzsver, ka 2019. gadā cītīgi jāstrādā, lai sava darba augļus varētu redzēt 2020. gadā.⁹⁹ Latvijas mēbeļu ražotāju lielākie ārvalstu realizācijas tirgi tradicionāli ir Vācija, Dānija un Lielbritānija, tāpēc pārdošanas apmēri šajos tirgos arī visvairāk ietekmē kopējos nozares pārdošanas rezultātus. Rezultātus Lielbritānijā negatīvi ietekmē arī nenoteiktība saistībā ar „Brexit”, savukārt Latvijas koka mēbeļu realizācija Vācijā ir samazinājusies saistībā ar situāciju mašīnbūves nozarē, kas ir nozīmīga Vācijas ekonomikas daļa un ietekmē patērētāju noskaņojumu. Vācijā ir iestājusies krīze mašīnbūves nozarē, kas ietekmē arī citas sfēras. Saskaņā ar Zemkopības ministrijas apkopotajiem datiem Latvijas koka mēbeļu eksports 2019. gada pirmajos četros mēnešos salīdzinājumā ar 2018. gada attiecīgo periodu samazinājies par 17,4%. Koka mēbeles 2019. gada pirmajos četros mēnešos no Latvijas izvestas kopumā 47,046 milj. EUR apmērā, tostarp uz Dāniju – 11,846 milj. EUR apmērā, kas ir 25,2% (pirms gada – 21%) no kopējā koka mēbeļu eksporta un par 1,2% mazāk nekā pērn attiecīgajā periodā. Savukārt uz Vāciju šogad pirmajos četros mēnešos koka mēbeles vestas

---

⁹⁸ Intervija ar J. Griķi. (2019). Dienas Bizness - Kā *Ikea* ienākšana Latvijā ietekmējusi mēbeļu ražotājus? <https://www.db.lv/zinas/ka-ikea-ienaksana-latvija-ietekmejusi-mebelu-razotajus-485731>

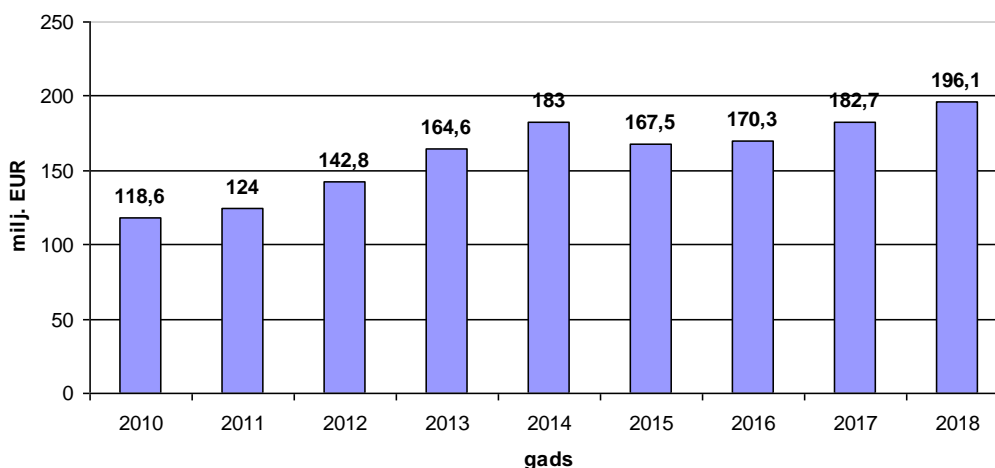
⁹⁹ Intervija ar V. Kraukli. (2019). Dienas Bizness - Kā *Ikea* ienākšana Latvijā ietekmējusi mēbeļu ražotājus? <https://www.db.lv/zinas/ka-ikea-ienaksana-latvija-ietekmejusi-mebelu-razotajus-485731>

4,828 milj. EUR vērtībā, kas ir kritums par 41,8% salīdzinājumā ar 2018. gada pirmajiem četriem mēnešiem, bet uz Zviedriju – 4,622 milj. EUR apmērā, kas ir kritums par 7,8%.¹⁰⁰

2.7. att. Mēbeļu ražošanas nozares uzņēmumu kopējā pievienotā vērtība Latvijā, milj. EUR 2010.-2018. gads¹⁰¹

Apkopotie statistikas dati rāda, ka kopējā pievienotā vērtība mēbeļu ražošanas uzņēmumiem Latvijā laika posmā no 2010.-2018. gadam pieaug vairāk, kā vienu reizi jeb par 120,2%, 2018. gadā sasniedzot 92,5 milj. EUR.

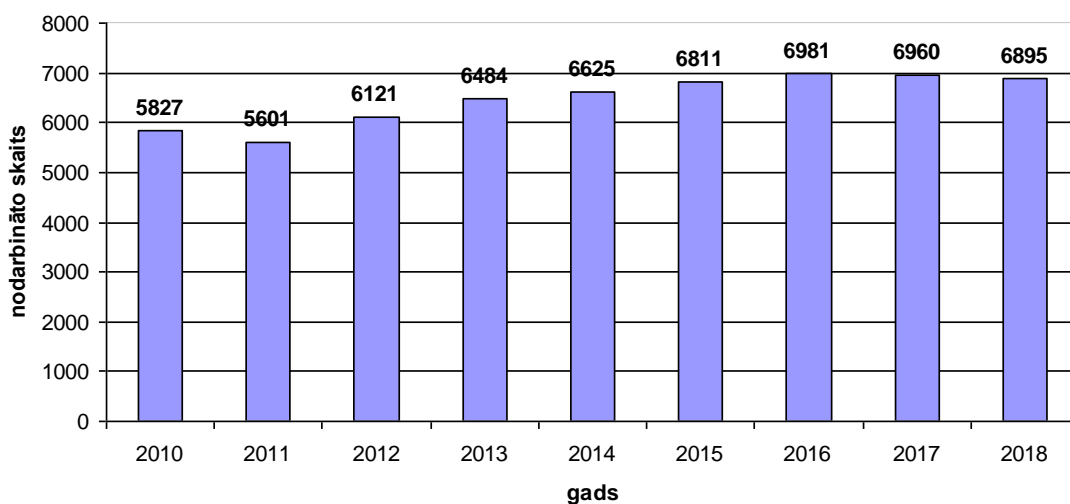
2.8. att. Mēbeļu ražošanas nozares uzņēmumu kopējā preču un pakalpojumu iepirkumu vērtība Latvijā, milj. EUR 2010.-2018. gads¹⁰²

¹⁰⁰ Griķis, J. (2019). Mēbeļu ražošanā pirmais pusgads bijis mazāk aktīvs. Latvijas biznesa gada pārskats. <https://www.firmas.lv/lbgpp/2019/raksti/mebelu-razosana>

¹⁰¹ CSP. (2020). SBG010. Uzņēmumu galvenie uzņēmējdarbības rādītāji http://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/uzn/uzn__uzndarb/SBG010.px/sortedtable/tableViewSorted/

¹⁰² Turpat

Mēbeļu ražošanas nozares uzņēmumu kopējā preču un pakalpojumu iepirkumu vērtība Latvijā laika posmā no 2010.-2018. gadam kopumā pieauga par 65,4%, šajā laika posmā pa gadiem vērojami arī kritumi. Lai gan laika posmā no 2010.-2014. gadam kopumā mēbeļu ražošanas nozares uzņēmumu kopējā preču un pakalpojumu iepirkumu vērtība pieauga par 54,3%, 2015. gadā pret iepriekšējo pārskata gadu tā samazinājās par 8,5%, turpmāk līdz 2018. gadam pieaugot par 7,2%.

2.9. att. **Mēbeļu ražošanas nozares uzņēmumu kopējais darbinieku skaits Latvijā, 2010.-2018.**
gads¹⁰³

Apkopotie statistikas dati rāda, ka laika posmā no 2010.-2018. gadam **kopējais mēbeļu ražošanas uzņēmumos nodarbināto darbinieku skaits** ir palielinājies par 18,3%. Vērojams, ka laika posmā no 2010.-2011. gadam kopējais nodarbināto skaits mēbeļu ražošanas nozarē samazinājās par 3,9%, bet līdz 2016. gadam pieauga par 24,6%. Tālāk līdz 2018. gadam nodarbināto darbinieku skaits samazinās par 1,2% sastādot 6 895 darbiniekus.

2.3. tabulā redzami uzņēmuma SIA „Stils” **darbības raksturojošie rādītāji** un to salīdzinājums ar mēbeļu ražošanas nozares mediānu.

¹⁰³ CSP. (2020). SBG010. Uzņēmumu galvenie uzņēmējdarbības rādītāji
http://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/uzn/uzn__uzndarb/SBG010.px/sortedtable/tableViewSorted/

**SIA „Stils” darbību raksturojošie rādītāji un to salīdzinājums ar mēbeļu ražošanas nozares
mediānu 2016.-2019. gads¹⁰⁴**

Gads	2016	2017	2018	2019	Nozares mediāna	Vieta nozarē
Neto apgrozījums, EUR	78498	43471	38624	52901	41182	90
Vidējais neto apgrozījuma pieaugums 3 gados, %	62,34	50,78	-6,83	-6,27	9,14	124
Aktīvi, EUR	36158	36923	40716	44859	21143	64
Darbinieku skaits	7	7	6	7	3	43

SIA „Stils” darbības rādītāji rāda, ka uzņēmuma neto apgrozījums ir augstāks nekā nozarē kopumā, līdz ar to pētāmais uzņēmums 2019. gadā ieņem 90 vietu nozarē, kas vērtējams pozitīvi. Attiecībā uz vidējo neto apgrozījuma pieaugumu 3 gados, redzams, ka 2016.-2017. gadā vērojams augsts pieaugums, savukārt 2018.-2019. gadā vērojams samazinājums. Izpētot SIA „Stils” aktīvus, var redzēt, ka tie ir augstāki, kā vidēji nozarē, tas pats attiecināms arī uz darbinieku skaitu.

2.4. tabulā redzama uzņēmuma SIA „Stils” **likviditāte** un to salīdzinājums ar mēbeļu ražošanas nozares mediānu.

SIA „Stils” likviditāte, salīdzinājums ar mēbeļu ražošanas nozares mediānu 2016.-2019.gads¹⁰⁵

Gads	2016	2017	2018	2019	Nozares mediāna	Vieta nozarē
Kopējā likviditāte	0,98	4,16	3,69	3,64	0,75	16
Starpseguma likviditāte	0,71	2,55	1,11	1,41	0,5	34
Absolūtā likviditāte	1,01	0,69	2,02	1,35	0,6	42

¹⁰⁴ SIA “Stils” izvērsta darbības analīze – uzņēmuma dati no Lursoft datu bāzes.

¹⁰⁵ Turpat

Apkopotie likviditātes rādītāji norāda uz to, ka SIA „Stils” likviditāte vērtējama augstāk, kā tas ir nozarē, tas nozīmē, ka uzņēmums par savām saistībām var norēķināties savlaicīgi.

2.5. tabulā redzama uzņēmuma SIA „Stils” **pašu kapitāls un pašu kapitāla atdeve** un to salīdzinājums ar mēbeļu ražošanas nozares mediānu.

2.5. tabula

SIA „Stils” pašu kapitāls un pašu kapitāla atdeve un to salīdzinājums ar mēbeļu ražošanas nozares mediānu 2016.-2019. gads¹⁰⁶

Gads	2016	2017	2018	2019	Nozares mediāna	Vieta nozarē
Pašu kapitāls, EUR	21241	32122	33775	35841	134	38
Finanšu līdzsvara koeficients jeb maksātspēja	0,59	0,87	0,83	0,80	0,03	17
Saistības pret pašu kapitālu	0,70	0,15	0,21	0,25	0,00	79

Uzņēmumam SIA „Stils” pašu kapitāls ir augstāks, kā vidēji nozarē, līdz ar to uzņēmums ierindojas 38 vietā nozarē.

2.6. tabulā redzama uzņēmuma SIA „Stils” **darbības efektivitāte** un to salīdzinājums ar mēbeļu ražošanas nozares mediānu.

¹⁰⁶ SIA “Stils” izvērstā darbības analīze – uzņēmuma dati no Lursoft datu bāzes.

**SIA „Stils” darbības efektivitāte un to salīdzinājums ar mēbeļu ražošanas nozares mediānu
2016.-2019. gads¹⁰⁷**

Gads	2016	2017	2018	2019	Nozares mediāna	Vieta nozarē
Neto apgrozījums un vienu darbinieku, EUR	11214	6210,14	6437,33	7557,29	16603,00	136
Tīrā peļņa uz vienu darbinieku, EUR	125,86	1554,43	275,5	295,14	-51,00	66

Izpētot SIA „Stils” efektivitāti, redzams, ka pētāmais uzņēmums gūst peļņu uz vienu darbinieku, lai gan nozarē kopumā vērojami zaudējumi, šis rādītājs ļauj uzņēmumu ierindot 66 vietā nozarē.

2.7. tabulā redzama uzņēmuma SIA „Stils” **darbības ienesīgums** un to salīdzinājums ar mēbeļu ražošanas nozares mediānu.

**SIA „Stils” darbības ienesīgums un to salīdzinājums ar mēbeļu ražošanas nozares mediānu
2016.–2019. gads¹⁰⁸**

Gads	2016	2017	2018	2019	Nozares mediāna	Vieta nozarē
PZA pirms nodokļiem, EUR	8756	10881	1696	2066	-5	63
PZA pēc nodokļiem	8756	10881	1696	2066	-66	58
EBIT, EUR	8756	10881	1696	2066	0	66

Veiktie darbības ienesīguma rādītāji, t.i., PZA pirms nodokļiem, PZA pēc nodokļiem un EBIT pētāmajam uzņēmumam SIA „Stils” katru gadu uzrāda vienādu rādītāju. Attiecībā uz vietu mēbeļu ražošanas nozarē, pēc PZA pēc nodokļu nomaksas uzņēmums atrodas 58, PZA pirms nodokļu aprēķina 63, bet pēc EBIT ir 66 vietā, salīdzinājumā ar citiem mēbeļu ražošanas uzņēmumiem.

¹⁰⁷ SIA “Stils” izvērsta darbības analīze – uzņēmuma dati no Lursoft datu bāzes.

¹⁰⁸ Turpat.

2.8. tabulā redzama uzņēmuma SIA „Stils” darbības rentabilitāte un to salīdzinājums ar mēbeļu ražošanas nozares mediānu.

2.8. tabula

**SIA „Stils” darbības rentabilitāte un to salīdzinājums ar mēbeļu ražošanas nozares mediānu
2016.-2019. gads¹⁰⁹**

Gads	2016	2017	2018	2019	Nozares mediāna	Vieta nozarē
Bruto peļņas rentabilitāte, %	29,48	52,75	28,59	27,99	18,13	60
Aktīvu rentabilitāte, ROA, %	24,22	29,47	4,06	4,61	-0,86	70
Kapitāla rentabilitāte, ROE, %	41,22	33,87	4,89	5,76	-7,56	59

Kā redzams SIA „Stils” darbības rentabilitātē, laika posmā no 2016.-2019. gadam uzņēmuma bruto mediāna ir augstāka, kā vidēji nozarē, līdz ar to pētāmais uzņēmums nozarē ierindojas 60 vietā. Lai gan vidēji nozarē ROA un ROE ir negatīvs, pētāmajā periodā šie rādītāji pētāmajam uzņēmuma uzrāda pozitīvus rādītājus, kas nozīmē, ka uzņēmums tirgū darbojas rentabli.

Kopumā autore secina, ka apkopotie statistikas dati par mēbeļu ražošanas nozares īpatsvaru Latvijā 2018. gadā rāda, ka 86% sastāda mēbeļu ražošana un mēbeļu sagataves, savukārt 14% sastāda mēbeļu furnitūras ražošanu. Pētāmais uzņēmums ieņem 90 vietu nozarē starp mēbeļu ražošanas uzņēmumiem pēc apgrozījuma. Mēbeļu ražošanas komersantu kopējie aktīvi „krājumi” gada beigās, laika posmā no 2010.-2018. gadam pieaug no 24,6-41 milj. EUR jeb par 66,7%, bet kopējais uzņēmumu skaits mēbeļu ražošanas nozarē Latvijā laika posmā no 2010.-2018. gadam kopumā pieauga par 214 uzņēmumiem jeb procentuāli par 35,61%. Izpētot mēbeļu ražošanas nozari, autore secina, ka nozares rādītāji laika posmā no 2010. gada līdz 2018. gadam pieaug – pieaug gan apgrozījums, uzņēmumu skaits, gan citi strukturālie uzņēmējdarbības rādītāji, līdz ar to nākamās nodaļas ietvaros autore veiks pētāmā uzņēmuma, kas darbojas mēbeļu ražošanas uzņēmumā, krājumu uzskaites novērtējumu un analīzi uzņēmumā SIA „Stils”.

¹⁰⁹ SIA “Stils” izvērsta darbības analīze – uzņēmuma dati no Lursoft datu bāzes.

3. KRĀJUMU UZSKAITES NOVĒRTĒJUMS UN ANALĪZE UZŅĒMUMĀ SIA „STILS”

3.1. Krājumu uzskaites izpēte uzņēmumā SIA „Stils”

Pētāmais uzņēmums ir mēbeļu ražošanas uzņēmums, līdz ar to šajā uzņēmumā krājumi ir būtiska gan visu aktīvu, gan arī apgrozāmo līdzekļu sastāvdaļa.

Laika periodā no 2016. gada līdz 2019. gadam krājumu īpatsvars aktīvu sastāvā svārstījās starp 11-2%-44,8% (2016. gadā 11,2%, 2017. gadā 20,9%, 2018. gadā 44,0%, 2019. gadā 44,8%), savukārt izejvielu un palīgmateriālu īpatsvars pētāmajā uzņēmumā no 2016. gada līdz 2019. gadam aktīvu sastāvā svārstījās starp 4,2%-20,3% (2016. gadā 4,2%, 2017. gadā 8,5%, 2018. gadā 20,3%, 2019. gadā 16,3%), gatavo ražojumu un preces pārdošanai krājumu īpatsvars aktīvu sastāvā svārstījās starp 7,0%-28,1% (2016. gadā 7,0%, 2017. gadā 12,4%, 2018. gadā 23,6%, 2019. gadā 28,1%), avansa maksājumi par krājumiem pētāmajā uzņēmumā 2019. gadā veidoja 0,4% no kopējiem bilances aktīviem, skat. 5. piel.

Laika periodā no 2016. gada līdz 2019. gadam krājumu īpatsvars apgrozāmo līdzekļu sastāvā svārstījās starp 27,72-69,82% (2016. gadā 27,72%, 2017. gadā 38,66%, 2018. gadā 69,82%, 2019. gadā 61,23%), savukārt izejvielu un palīgmateriālu īpatsvars pētāmajā uzņēmumā no 2016. gada līdz 2019. gadam apgrozāmo līdzekļu sastāvā svārstījās starp 10,30-32,32% (2016. gadā 10,30%, 2017. gadā 15,77%, 2018. gadā 32,32%, 2019. gadā 22,31%), gatavo ražojumu un preces pārdošanai īpatsvars apgrozāmo līdzekļu sastāvā svārstījās starp 17,43-37,50% (2016. gadā 17,43%, 2017. gadā 22,89%, 2018. gadā 37,5%, 2019. gadā 38,43%), avansa maksājumi par krājumiem pētāmajā uzņēmumā 2019. gadā veidoja 0,48% no kopējiem apgrozāmajiem līdzekļiem, skat. 6. piel.

Pētāmā uzņēmuma krājumu sastāvs pēc to veidiem redzams 3.1. tabulā.

SIA „Stils” krājumu sastāvs pēc to veidiem, 2020. gads¹¹⁰

Izejvielas un pamatmateriāli	Palīgmateriāli	Gatavā produkcija
<ul style="list-style-type: none"> • lamināts; • MDF; • finieris; • krāsas un lakas u.c. materiāli; 	<ul style="list-style-type: none"> • galda kājas; • skrūves; • pakaramie; • pacelšanas mehānismi; • profili un rokturi; • plauktu turētāji; • bīdāmās sistēmas u.c. 	<ul style="list-style-type: none"> • virtuves iekārtas; • dažāda veida skapji; • mēbeles bērnu istabai u.c.

Kā var redzēt 3.1. tabulā, pētāmā uzņēmuma izejvielas un pamatmateriāli ir lamināts, MDF, finieris, krāsas un lakas u.c. materiāli, palīgmateriāli ir galda kājas, skrūves, pakaramie, pacelšanas mehānismi, profili, rokturi, plauktu turētāji, bīdāmās sistēmas u.c., bet gatavā produkcija ir virtuves iekārtas, dažāda veida skapji, mēbeles bērnu istabai. Izejvielas, pamatmateriāli un palīgmateriāli paredzēti pētāmā uzņēmuma preču sortimenta ražošanai, kas pamatā ir virtuves iekārtas, skapji un bērnu istabas mēbeles.

Pētāmā uzņēmuma **krājumu uzskaiti** reglamentējošie galvenie normatīvie akti:

- LR likums „Par grāmatvedību”.
- LR likums „Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likums”.
- LR MK Nr. 585 no 2003. gada 21. oktobra „Noteikumi par grāmatvedības kārtošanu un organizāciju”.
- LR MK Nr. 775 no 2015. gada 22. decembra „Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likuma piemērošanas noteikumi.”

Pētāmā uzņēmumā krājumi tiek uzskaitīti speciāli šim uzņēmumam izstrādātajā noliktavas uzskaites datorprogrammā, kas radīta pēc vadītāja pasūtījuma (noliktavas uzskaites grāmata, materiālu atskaite utt.).

¹¹⁰ Autores veidots pēc SIA „Stils” uzņēmuma npublicētās informācijas

Atbilstoši normatīvo aktu prasībām, SIA „Stils” pirktos **krājumus sākotnēji novērtē** izmaksu vērtībā, ietverot pirkšanas cenu un citus iegādes izdevumus. Pie citiem piegādes izdevumiem var pieskaitīt ievadmuitu, muitas nodokli, izņemot nodokļus, kurus var atgūt no nodokļu administrācijas, piemēram, PVN, kā arī uzglabāšanas izmaksas, kas nepieciešamas ražošanas procesā pirms nākamā ražošanas posma.

Autore uzskata, ka pētāmajam uzņēmumam krājumu sākotnējā izmaksu novērtēšanā būtu jāiekļauj arī transporta izmaksas, jo šobrīd pētāmā uzņēmuma krājumu sākotnējā izmaksu novērtēšanā netiek tās iekļautas (tās tiek atzītas par uzņēmuma izmaksām).

Pētāmais uzņēmums **uzskaita krājumus pēc nepārtrauktās uzskaites metodes**. Krājumu kustība tiek grāmatota bilances krājumu kontos. Ražošanā izlietos palīgmateriālus un izejvielas, saskaņā ar direktora apstiprinātu norakstīšanas aktu (iekšējā pavadzīme - materiālu izsniegšanai no noliktavas), no krājumu konta 2210 „Izejvielas un materiāli” pārgrāmato uz kontu 7110 „Izejvielu, materiālu iepirkšanas un piegādes izdevumi”, kur analītiski tiek atšifrēts, kuram ražošanas veidam (virtuves iekārtai utt.) attiecīgie materiāli ir izlietoti.

Katram materiālu vai preču veidam pētāmajā uzņēmumā atver **analītisko kontu**, kurā grāmato visu materiālu un preču kustību - saņemšanu un izlietošanu.

Pirktās preces **novērtē** pēc vidēji svērtās cenas metodes. Aprēķins notiek ar grāmatvedības datorprogrammas, kura izstrādāta individuāli pēc pētāmā uzņēmuma vadītāja pasūtījuma, palīdzību, summējot attiecīgās nomenklatūras daudzumu reizinājumus ar to cenām gan tiem, kas bija atlikumā, gan mēneša laikā saņemtajiem krājumiem un daļa ar attiecīgo materiālu daudzumu.

Pētāmā uzņēmuma krājumu **ražošanas pašizmaksā** iekļauj:

- Izejvielu, pamatmateriālu un palīgmateriālu iegādes izmaksas;
- darbaspēka izmaksas - ražošanas darbinieku algas, to VSAOI.

1. piemērs. Virtuves galda pašizmaksas noteikšana pētāmajā uzņēmumā.

1 produkta vienības ražošanas **tiešās izmaksas** ir šādas:

- materiāli – 50 EUR;
- darbs – 20 EUR (ietver galdnieka darba samaksu un uzņēmuma VSAOI).

Plānotās netiešās izmaksas 1 gadam:

- ražošanas izmaksas – 30 000 EUR

Plānotais ražošanas apjoms ir 2000 vienību gadā.

1 galda izgatavošanai galdniekiem nepieciešamas 2,5 stundas.

2. piemērs. Krēsla ražošanas pašizmaksas noteikšana. Krēsla viena vienības tiešās izmaksas ir šādas:

- materiāli 20 EUR;
- darbs 10 EUR (ietver galdnieka darba samaksu un uzņēmuma VSAOI).

Plānotais ražošanas apjoms ir 4000 vienību gadā. 1 krēsla izgatavošanai galdniekiem nepieciešama pusstunda. Netiešās izmaksas ir nemainīgas, t.i. netiešās ražošanas izmaksas ir 30 000 EUR.

Virtuves galda un krēsla pašizmaksas aprēķins pētāmajā uzņēmumā redzams 3.2. tabulā.

3.2. tabula

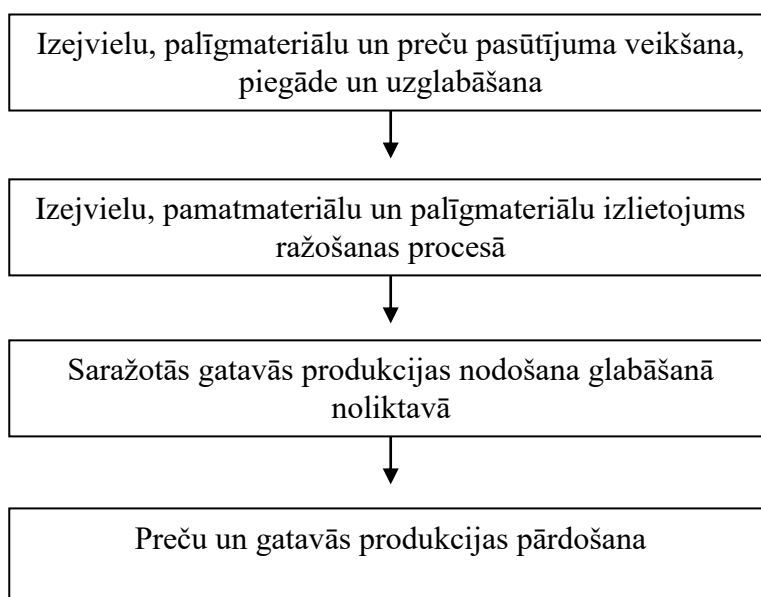
Virtuves galda un krēsla pašizmaksas aprēķins pētāmajā uzņēmumā 2020. gadā¹¹¹

Izmaksu posteņi	Izmaksas, EUR/1 vienība galdam	Izmaksas, EUR/1 vienība krēslam
Tiešo materiālu izmaksas	50	20
Tiešā darba izmaksas	20	10
Pašizmaksa	70	30
	5 =	5 =
Pieskaitāmās ražošanas izmaksas	30 000 (ražošanas izmaksas gadā) / 6000 (galdu un krēslu kopējās vienības)	30 000 (ražošanas izmaksas gadā) / 6000 (galdu un krēslu kopējās vienības)
Ražošanas pašizmaksa	75	35

Balstoties uz veiktajiem pašizmaksas aprēķiniem, redzams, ka ražošanas izmaksas vienam galdam ir 75,00 EUR, bet vienam krēslam 35,00 EUR.

¹¹¹ Autores veikti aprēķini

Autore 3.1. attēlā parāda pētāmā uzņēmuma krājumu apgrozības ciklu.

3.1. att. Pētāmā uzņēmuma krājumu apgrozības cikls¹¹²

Krājumu apgrozības ciklā **pirmais posms** ir izejvielu un palīgmateriālu un preču pasūtījumu veikšana, tālāk seko izejvielu, palīgmateriālu un preču piegāde un uzglabāšana noliktavā.

Pētāmajā uzņēmumā, saskaņā ar noslēgtajiem līgumiem vai pēc vienošanās no piegādātājiem uzņēmuma noliktavā tiek saņemtas izejvielas, pamatmateriāli, palīgmateriāli un preces pārdošanai. Materiālo atbildību par saņemto materiālo vērtību kvalitatīvo un kvantitatīvo atbilstību ārējam dokumentam - preču pavadzīmei - rēķinam, atbilstošam kases čekam, par apgādes reģistra iegrāmatojumu atbild materiāli atbildīgā persona. Materiālās vērtības kustības dokumentācija tiek atspoguļots grāmatvedībā. Visu **krājumu un palīgmateriālu uzskaiti** iekārto pēc nomenklatūras nosaukumiem un pa atbildīgiem glabātājiem (noliktavu uzskaitē). Materiālu uzskaitē nodrošina kontroli pār materiālo vērtību, izejvielu, pamatmateriālu, palīgmateriālu un gatavās produkcijas krājumu saglabāšanu un izlietošanu paredzētiem mērķiem. Atkarībā no krājumu veida, to izsniegšanai vai pārdošanai uzņēmumā tiek pielietotas pavadzīmes:

- preču pavadzīme – rēķins iekšējā tirgus pārdošanai;
- uzņēmuma iekšējā pavadzīme - materiālu izsniegšanai no noliktavas struktūrvienībām.

¹¹² Autores veidots attēls

Saņemot izejvielas, pamatmateriālus un palīgmateriālus (attaisnojuma dokuments – nodokļa rēķins) uz piegādes līguma pamata, tiek veikti sekojoši grāmatojumi:

D 2210 Izejvielas un palīgmateriāli

K 5310 Norēķini ar piegādātājiem un darbuzņēmējiem

D 5721 (PVN 21%) Norēķini par PVN

K 5310 Norēķini ar piegādātājiem un darbuzņēmējiem

Saņemot izejvielas, pamatmateriālus un palīgmateriālus no ārvalstu piegādātājiem pēc rēķiniem - pavadzīmēm uz materiālu piegādes līguma pamata grāmatojami sekojoši:

D 2210 Izejvielas un palīgmateriāli

K 5310 Norēķini ar piegādātājiem un darbuzņēmējiem

D57211 Norēķini par PVN reverss

K57211 Norēķini par PVN reverss

Saņemot preces pārdošanai uz piegādes līguma pamata, tiek veikti sekojoši grāmatojumi:

D 2130 Gatavie ražojumi un preces pārdošanai

K 5310 Norēķini ar piegādātājiem un darbuzņēmējiem

D 5721 (PVN 21%) Norēķini par PVN

K 5310 Norēķini ar piegādātājiem un darbuzņēmējiem

Saņemot preces pārdošanai no ārvalstu piegādātājiem pēc rēķiniem - pavadzīmēm uz materiālu piegādes līguma pamata grāmatojami sekojoši:

D 2130 Gatavie ražojumi un preces pārdošanai

K 5310 Norēķini ar piegādātājiem un darbuzņēmējiem

D57211 Norēķini par PVN reverss

K57211 Norēķini par PVN reverss

Visu izejvielu, materiālu un preču pārdošanai uzskaiti iekārto pēc nomenklatūras nosaukumiem – krājumu noliktavas kartītē. Autores veidota preču noliktavas uzskaites kartīte redzama 3.3. tab.

Pētāmā uzņēmuma preču noliktavas uzskaites kartīte lenķim 2020. gadā¹¹³

Preču noliktavas uzskaites kartīte				marts 2020.g.				
<i>Noliktava</i>		<i>Nomenk. Nr.</i>		<i>Nosaukums</i>				
1		100170		Lenķis				
<i>Mērvienība</i>		<i>Bil.rēķ.</i>		<i>Cena</i>		<i>Vērtība</i>		<i>Atlikums</i>
Gab.		2210		0,0559		21,58		386
<i>Datums</i>	<i>Dok.nr.</i>	<i>Bil.rēķ</i>	<i>Operac.saturs</i>	<i>cena</i>	<i>Ienēm/izdev</i>	<i>vērtība</i>	<i>Atlikums</i>	
03.03.	058	5310	Baija SIA	0,0661	200	13,22	586	
03.03.	7	7110	I.Vartulis	0,0594	38	2,26	548	
03.03.	11	7110	I.Vartulis	0,0594	50	2,97	498	

Tālāk seko izejvielu un palīgmateriālu **izlietošana ražošanas procesā**. Izejvielu un palīgmateriālu izlietojums ražošanas procesā grāmato, pamatojoties uz attaisnojuma dokumentu (piemēram, materiālu izslēgšanas kartīte). Grāmatojums ir sekojošs:

D 7110 Izejvielu, materiālu iepirkšanas un piegādes izdevumi

K 2210 Izejvielas un palīgmateriāli

Materiālu izsniegšanas kartīte no noliktavas redzama 3.4. tabulā.

Materiālu izsniegšanas kartīte no noliktavas pētāmajā uzņēmumā 2020. gadā¹¹⁴

<i>N.p.k.</i>	<i>Datums</i>	<i>Noliktavas kartītes Nr.</i>	<i>Nosaukums</i>	<i>Mērvienība</i>	<i>Cena</i>	<i>Daudzums</i>	<i>Summa</i>	<i>Saņēmēja paraksts</i>	<i>Noliktavas pārziņā paraksts</i>
1	02.05.20	1141	Skrūve	gab	0,03	100	3,00		
2	02.05.20	1142	Rokturis	gab	5,00	5	25,00		

Lai gan ražošanas procesā rodas arī dabiskie zudumi, tehnoloģiskais brāķis, materiālu un gatavās produkcijas norakstīšana, kas būtu jāiegrāmato sekojoši, tomēr pētāmā uzņēmumā šāda veida preču un materiālu norakstīšana netiek veikta:

D 7180 - dabisko zudumu norakstīšana pēc uzņēmumā apstiprinātām normām

K 2210 (2130) – Izejvielas un palīgmateriāli

¹¹³ Autores veidota tabula

¹¹⁴ Autores veidota tabula

Pētāmajā uzņēmumā krājumu zudumi rodas dažādu iemeslu dēļ:

- saistīti ar tehnoloģisko procesu, piemēram, atgriezumi;
- rodas transportēšanas un glabāšanas procesā, piemēram, deformējas MDF plāksnes;
- zādzības.

Autore uzsver, ka pētāmā uzņēmumā nav noteiktas zuduma normas, bet autore piedāvā noteikt sekojošas zuduma normas gada ietvaros, kas jāapstiprina uzņēmuma SIA „Stils” vadītājam un jāieraksta SIA „Stils” grāmatvedības organizācijas dokumentos, skat. 3.5. tab.

3.5. tabula

Pētāmajā uzņēmumā plānotās krājumu zudumu normas ar 2021. gada 1. janvāri¹¹⁵

Krājumu zudumu veids	% no neto apgrozījuma
Tehnoloģiskā procesā	2%
Transportēšanas un glabāšanas procesā	0,5%
Zādzības	0,5%

Izvirzītās plānotās krājumu zudumu normas, kas redzamas 3.5. tabula, izvirzītas balstoties uz iepriekšējo gadu krājumu zudumu normām, skat. 3.6. tab.

3.6. tabula

Pētāmajā uzņēmumā krājumu zudumu normas 2017-2019. gads¹¹⁶

Krājumu zudumu veids	2017. gada krājumu zudumi		2018. gada krājumu zudumi		2019. gada krājumu zudumi	
	Summa, EUR	% no apgrozījuma	Summa, EUR	% no apgrozījuma	Summa, EUR	% no apgrozījuma
Tehnoloģiskā procesā	782,48	1,8	811,1	2,1	1058,02	2
Transportēšanas un glabāšanas procesā	65,21	0,15	73,38	0,19	116,38	0,22
Zādzības	91,29	0,21	69,52	0,18	110,09	0,21

¹¹⁵ Autores veidota tabula

¹¹⁶ Autores veidota tabula

Tālāk seko saražotās **gatavās produkcijas nodošana glabāšanā noliktavā**, līdz tā tiek pārdota pircējiem.

Gatava produkcija tiek ražota pēc pasūtījuma, dažus mēbeļu komplektus, kuri nav izpirkti uzreiz, uzskaita pēc pašizmaksas. Saražotās gatavās produkcijas (pēc pašizmaksas) grāmatojumi ir sekojoši:

D 2130 Gatavie ražojumi un preces pārdošanai

K 6610 Gatavās produkcijas un saražoto preču krājumu vērtības izmaiņas

Pārdodot gatavo produkciju, kura ir noliktavā, tiek veikti sekojoši grāmatojumi:

Pārdodot preces, realizācijas dokumentu ieogrāmato:

D 2310 Norēķini ar pircējiem un pasūtītājiem

K 6110 Ieņēmumi no pamatdarbības produkcijas un pakalpojumu pārdošanas

K 5721 Norēķini par PVN

Pārdodot preces uz ES, realizācijas dokumentu ieogrāmato:

D 2310 Norēķini ar pircējiem un pasūtītājiem

K 6110 Ieņēmumi no pamatdarbības produkcijas un pakalpojumu pārdošanas, 0%

Pēc pašizmaksas, pārdoto gatavo produkciju noraksta no noliktavas sekojoši:

D 6610 Gatavās produkcijas un saražoto preču krājumu vērtības izmaiņas

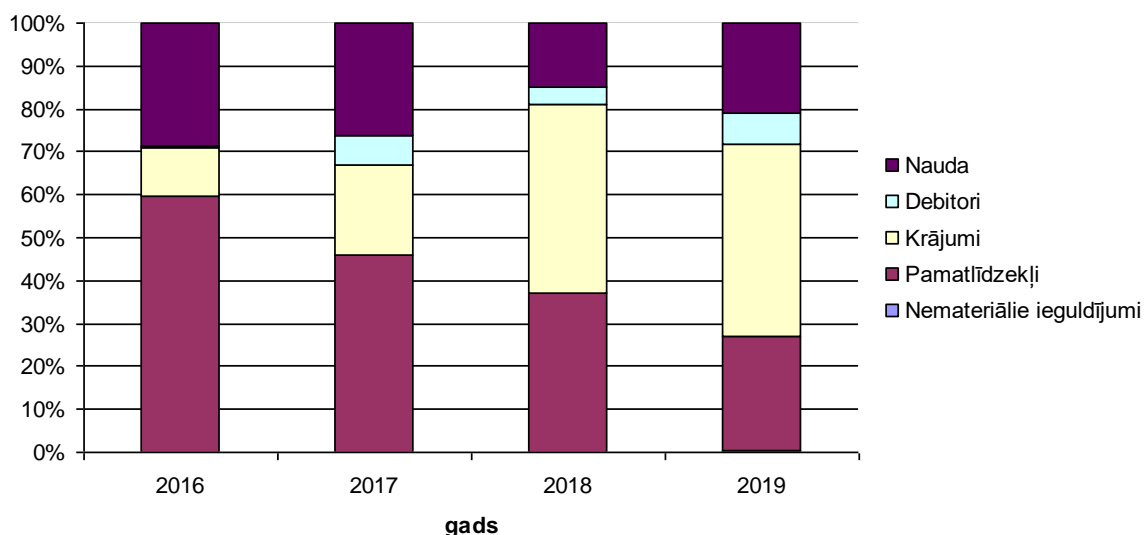
K 2130 Gatavie ražojumi un preces pārdošanai

Pēc inventarizācijas datiem uz gada beigām pētāmajā uzņēmumā pārbauda materiālu, izejvielu, nepabeigto ražojumu, gatavas produkcijas un inventāru atlikumus, salīdzinot uzskaitē, un dabā esošos. Inventarizācija tiek veikta vienreiz gadā, laika posmā no 20.-30. decembrim.

3.2. Krājumu analīze uzņēmumā SIA „Stils”

Pētāmā uzņēmuma **krājumu analīzei** autore izmantos uzņēmuma gada pārskatā publicēto informāciju.

3.2. attēlā redzama **bilances aktīvu struktūra** 2016.-2019. gadā.

3.2. att. Pētāmā uzņēmuma bilances aktīvu struktūra 2016.-2019. gadā, %¹¹⁷

Laika periodā no 2016.-2019. gadam naudas īpatsvars aktīvu sastāvā svārstījās no 14,9%-28,6% (2016. gadā 28,6%, 2017. gadā 26,3%, 2018. gadā 14,9%, 2019. gadā 20,8%), debitoru īpatsvars aktīvu sastāvā svārstījās no 0,5%-7,5% (2016. gadā 0,5%, 2017. gadā 6,9%, 2018. gadā 4,1%, 2019. gadā 7,5%), krājumu īpatsvars aktīvu sastāvā svārstījās no 11,2%-44,8% (2016. gadā 11,2%, 2017. gadā 20,9%, 2018. gadā 44,0%, 2019. gadā 44,8%), pamatlīdzekļu īpatsvars aktīvu sastāvā svārstījās no 26,5%-59,6% (2016. gadā 59,6%, 2017. gadā 45,9%, 2018. gadā 37,0%, 2019. gadā 26,5%).

Bilances aktīvu struktūra rāda, ka pētāmā uzņēmuma aktīvu struktūrā 2016. gadā dominē pamatlīdzekļi, lai gan līdz 2019. gada beigām tiem ir tendence samazināties, tāpat vērojams, ka samazinās nauda, savukārt pieaug krājumi. Izpētot ilgtermiņa ieguldījumu un apgrozāmo līdzekļu attiecību, redzams, ka pētāmā uzņēmumā 2016. gadā dominē ilgtermiņa ieguldījumi (59,6%), bet laika posmā no 2017-2019. gadam tie ir apgrozāmie līdzekļi (2017. gadā 54,01%, 2018. gadā 62,96%, 2019. gadā 73,12%).

Lai veiktu detalizētāku krājumu analīzi, autore 3.7. tabulā veiks to **vertikālo analīzi**.

¹¹⁷ Autores veidots attēls pēc SIA „Stils” 2016.-2019. gada pārskatiem

Pētāmā uzņēmuma krājumu vertikālā analīze 2016.-2019. gadā¹¹⁸

Rādītājs	2016		2017		2018		2019	
	Summa	%	Summa	%	Summa	%	Summa	%
Izejvielas, pamatmateriāli un palīgmateriāli	1503	37,14	3148	40,80	8285	46,29	7319	36,44
Gatavie ražojumi un preces pārdošanai	2544	62,86	4568	59,20	9612	53,71	12608	62,77
Avansa maksājumi par krājumiem	0	0,00	0	0,00	0	0,00	159	0,79
Krājumi kopā:	4047	100,00	7716	100,00	17897	100,00	20086	100

Veiktā pētāmā uzņēmuma bilances krājumu vertikālā analīze rāda, ka lielākā daļa no krājumiem ir gatavie ražojumi un preces pārdošanai, no 2016.-2019. gadam tie sastāda attiecīgi 53,71-62,86% (2016. gadā 62,86%, 2017. gadā 59,2%, 2018. gadā 53,71%, 2019. gadā 62,77%), bet izejvielas, pamatmateriāli un palīgmateriāli minētajā laika posmā sastāda no 36,44-46,29% (2016. gadā 37,14%, 2017. gadā 40,8%, 2018. gadā 46,29%, 2019. gadā 36,44%) attiecībā pret krājumu kopsummu.

3.8. tabulā autore veica **krājumu horizontālo analīzi**.

¹¹⁸ Autores veidots attēls pēc SIA „Stils” 2016.-2019. gada pārskatiem

Pētāmā uzņēmuma krājumu horizontālā analīze 2016.-2019. gadā, EUR¹¹⁹

Rādītājs	2016	2017	2018	2019	2017/ 2016	2018/ 2017	2019/ 2018
Izejvielas, pamatmateriāli un palīgmateriāli	1503	3148	8285	7319	1645	5137	-966
Gatavie ražojumi un preces pārdošanai	2544	4568	9612	12608	2024	5044	2996
Avansa maksājumi par krājumiem	0	0	0	159	0	0	159
Krājumi kopā:	4047	7716	17897	20086	3669	10181	2189

Krājumu horizontālā analīze rāda, ka attiecībā uz krājumiem, 2017. un 2018. gadā pret iepriekšējo pārskata gadu vērojams pieaugums, pieaug gan izejvielu, pamatmateriālu un palīgmateriālu iegāde un gatavie ražojumi un preces noliktavā, tikai 2019. gadā pret iepriekšējo pārskata gadu šie krājuma atlikumi nedaudz samazinās.

Balstoties uz maģistra darba teorijas nodaļā apskatītajiem finanšu koeficientiem, autore veiks krājumu aprites jeb aktivitātes rādītāju analīzi. **Krājumu aprites rādītāju aprēķins** redzams 3.9. tab.

Pētāmā uzņēmuma krājumu aprites rādītāju aprēķins 2016.-2019. gadā¹²⁰

Rādītājs	2016	2017	2018	2019
Neto apgrozījums	78498	43471	38624	52901
Krājumi bilancē	4 047	7 716	17897	20086
Krājumu aprites koeficients (reižu skaits)	19,40	5,63	2,16	2,63
Dienu skaits gadā	365	365	365	365
Krājumu aprites periods (dienu skaits)	18,82	64,79	168,98	138,78

Pēc veiktajiem aprēķiniem redzams, ka krājumu aprites koeficients laika posmā no 2016-2018. gadam samazinās no 19,4-2,16, bet 2019. gadā tas nedaudz palielinās līdz 2,63.

¹¹⁹ Autores veikti aprēķini pēc SIA „Stils” 2016.-2019. gada pārskatiem

¹²⁰ Autores veikti aprēķini pēc SIA „Stils” 2016.-2019. gada pārskatiem

Izsakot pētāmā uzņēmuma aprēķināto krājuma aprites koeficientu dienās, redzams, ka krājumu aprite 2017-2019. gadam uzrāda ļoti augstus rādītājus, 2017. gadā tie no iepirkšanas brīža līdz pārdošanai uzņēmumā atrodas vidēji 65 dienas, 2018. gadā tās ir 169 dienas, bet 2019. gadā tās ir 139 dienas. Autore skaidro, ka uzņēmums nodarbojas ar ražošanu, līdz ar to uzņēmumā pastāvīgi ir izejvielas gatavās produkcijas ražošanai, līdz ar to krājumu aprite dienās pārsniedz 100 dienas.

Pētāmais uzņēmums izejvielas iegādājas gan Latvijā, gan arī citās Eiropas Savienības valstīs. Pamatā izejvielas tiek iegādātas Eiropas Savienības valstīs, līdz ar to izejvielas un palīgmateriāli tiek iepirkti lielās partijās, vidēji viena izejvielu un palīgmateriālu krājumu piegādes vērība ir 15 000 EUR. Vidēji mēnesī tiek izlietas izejvielas, palīgmateriāli un pamatmateriāli 5 000 EUR vērtībā. 3.9. tabulā veiktie aprēķini rāda, ka 2016. gadā krājumu aprites periods dienās bija vidēji 19 dienas, 2017. gadā tās bija vidēji 65 dienas, tas skaidrojams ar to, ka uz gada beigām atlikumi uzņēmumā bija mazāk un nākamā gada pašā sākumā tika gaidīta izejvielu un palīgmateriālu preču piegāde no Eiropas Savienības valstīm.

Debitoru aprites koeficienta (reižu skaits) aprēķins laika posmā no 2016.-2019. gadam pētāmajā uzņēmumā parādīts 3.10. tabulā.

3.10. tabula

Pētāmā uzņēmuma debitoru aprite 2016.-2019. gadā¹²¹

Rādītājs	2016	2017	2018	2019
Neto apgrozījums	78498	43471	38624	52901
Pircēju un pasūtītāju parādi	22	1860	133	3035
Debitoru aprites koeficients (reižu skaits)	3568,09	23,37	290,41	17,43
Dienų skaits gadā	365	365	365	365
Debitoru aprites periods (dienų skaits)	0,10	15,62	1,26	20,94

Aprēķini rāda, ka 2016. gadā vērojams ļoti augsts debitoru aprites koeficients, tas skaidrojams ar to, ka 2016. gadā debitoru parādi uz 31. decembri sastādīja tikai 22 EUR. Izsakot aprēķināto debitora aprites koeficientu dienās, redzams, ka uzņēmums ir izvēlējis pareizo debitora politiku, jo 2016. un 2018. gadā debitori par saņemtajām precēm ir norēķinājušies vienas dienas ietvaros.

¹²¹ Autores veikti aprēķini pēc SIA „Stils” 2016.-2019. gada pārskatiem

2017. un 2019. gada nogalēs uzņēmums izpildīja valsts pašvaldības iepirkumos izsludināto konkursu pasūtījumus, kur līgumā tika paredzēta pēcapmaksā 30 dienas, līdz ar to uz gada beigām debitoru aprites rādītājs dienās bija augstāks nekā 2016. un 2019. gadā.

Pētāmais uzņēmums savā darbībā pielieto debitoru politiku, kas paredz klientiem veikt priekšapmaksu par iegādāto preci vai samaksu līdz 3 dienām, tādējādi piešķirot klientam 3% atlaidi uz iegādāto preci. Uzņēmumam ir pastāvīgi klienti, kas izmanto iespēju par iegādāto preci norēķināties līdz 3 dienām, tādējādi iegūstot 3% atlaidi no pasūtītās preču summas.

Kreditoru aprites aprēķins laika posmā no 2016.-2019. gadam pētāmajā uzņēmumā redzams 3.11. tabulā.

3.11. tabula

Pētāmā uzņēmuma kreditoru aprite 2016.-2019. gadā¹²²

Rādītājs	2016	2017	2018	2019
Pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas	55353	20542	27581	38092
Parādi piegādātājiem un darbuuzņēmējiem.	140	179	325	133
Kreditoru aprites koeficients	395,38	114,76	84,86	286,41
Dienu skaits gadā	365	365	365	365
Kreditoru aprites periods (dienu skaits)	0,92	3,18	4,30	1,27

Kreditoru aprites koeficients laika posmā no 2016.-2018. gadam samazinās, savukārt 2019. gadā pret iepriekšējo pārskata gadu tas pieaug.

Aprēķins rāda, ka pētāmais uzņēmums ar saviem kreditoriem norēķinās, līdzīgi, kā debitori norēķinās ar pētāmo uzņēmumu, 2016. un 2019. gadā tas bija vidēji vienas dienas laikā. Tas nozīmē, ka uzņēmumam nav noslēgti pēcapmaksas līgumi un prece pamatā tiek iepirkta priekšapmaksā.

3.12. tabulā veikts aprēķins apgrozāmo līdzekļu **finanšu ciklam** pētāmajā uzņēmumā laika posmā no 2016.-2019. gadam.

¹²² Autores veidots attēls pēc SIA „Stils” 2016.-2019. gada pārskatiem

Pētāmā uzņēmuma apgrozāmo līdzekļu finanšu cikls aprites periods (dienās) 2016.-2019. gadā¹²³

Rādītājs	2016	2017	2018	2019
Krājumu aprites periods (dienu skaits)	18,82	64,79	168,98	138,78
Debitoru aprites periods (dienu skaits)	0,10	15,62	1,26	20,94
Kreditoru aprites periods (dienu skaits)	0,92	3,18	4,30	1,27
Apgrozāmo līdzekļu aprites periods vai finanšu cikls (dienu skaits)	18,00	77,22	165,94	158,45

Finanšu cikls ir periods, kurš parāda, cik dienas vidēji gadā naudas līdzekļi ir bijuši iesaldēti apgrozāmajos līdzekļos, t.sk., krājumos. No tā var secināt, ka laika posmā no 2016.-2019. gadam šis finanšu cikls, kad nauda ir bijusi iesaldēta apgrozāmajos līdzekļos, ir svārstījies no 18-166.

Ņemot vērā nozares specifiku, tas vērtējams pozitīvi, jo uzņēmumam ir nepieciešamas izejvielas mēbeļu ražošanā, un šīs izejvielas tiek iepirkta noteiktā daudzumā, lai pietiktu vismaz trīs mēnešiem.

3.3. Mēbeļu ražošanas uzņēmumu anketēšanas rezultāti

Maģistra darba ietvaros autore veica arī dažādu mēbeļu ražošanas uzņēmumu aptauju. Tika izstrādāta aptaujas anketa, kas pievienota 4. pielikumā. Aptaujas anketa sastāv no 8 slēgta tipa jautājumiem. Respondentiem tika lūgts izvēlēties no piedāvātajiem atbilžu variantiem.

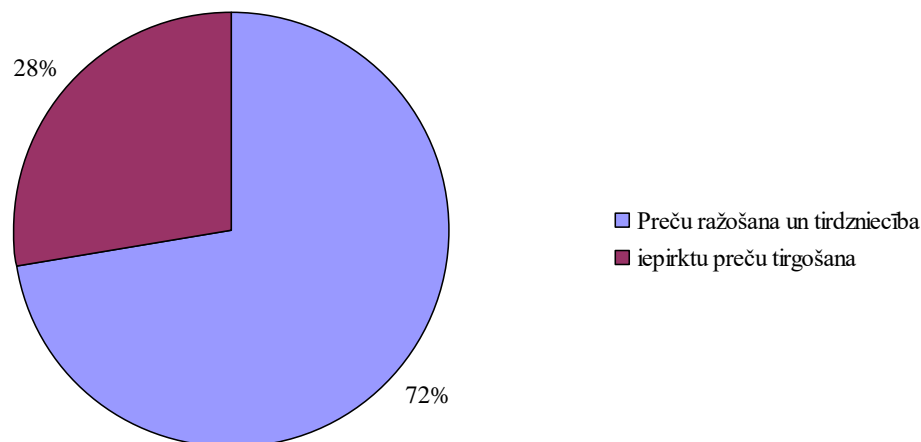
Aptauja tika izvietota interneta portālā visidati.lv un aptaujas links tika izsūtīts uz dažādiem mēbeļu ražošanas uzņēmumiem, kas tika atlasīti pēc atslēgvārdiem „mēbeles” un „mēbeļu ražošana” informatīvā interneta portālā www.zl.lv.

Kopumā tika izsūtītas 120 anketas, aptaujas anketu aizpildīja 54 uzņēmumi. Pētījuma periods bija no 2020. gada 2.-13. martam.

Anketas mērķis bija noskaidrot krājumu uzskaiti mēbeļu ražošanas un tirdzniecības uzņēmumos.

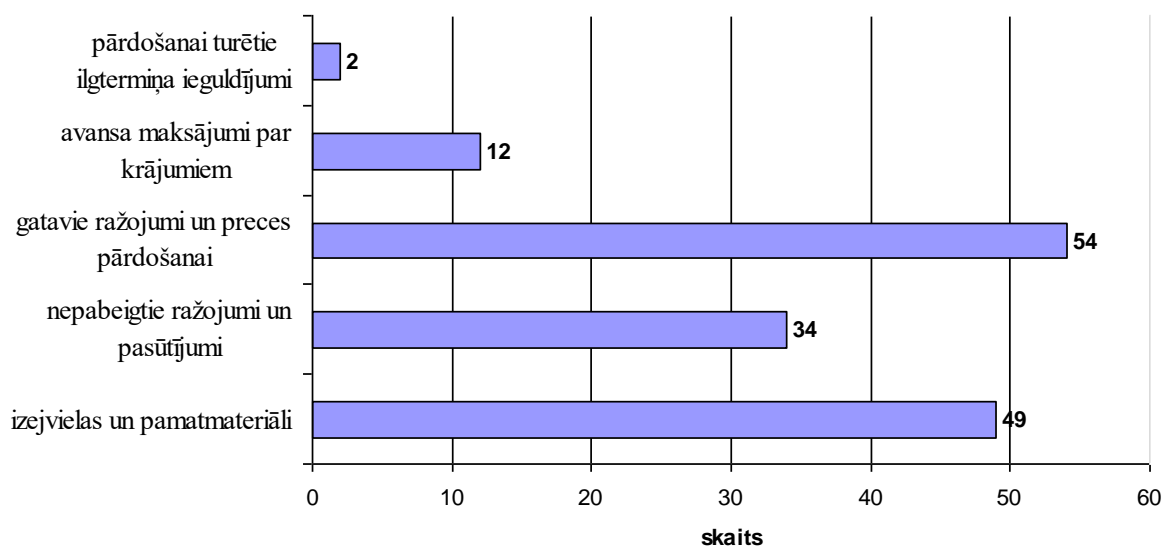
¹²³ Autores veikti aprēķini pēc SIA „Stils” 2016.-2019. gada pārskatiem

Pirmais jautājums tika uzdots, kāda ir respondenta pārstāvētā uzņēmuma nodarbošanās, saņemto atbilžu % sadalījumu skat. 3.3. att.

3.3. att. Atbilžu sadalījums uz anketas jautājumu “Jūsu pārstāvētā uzņēmuma nodarbošanās?” (%)¹²⁴

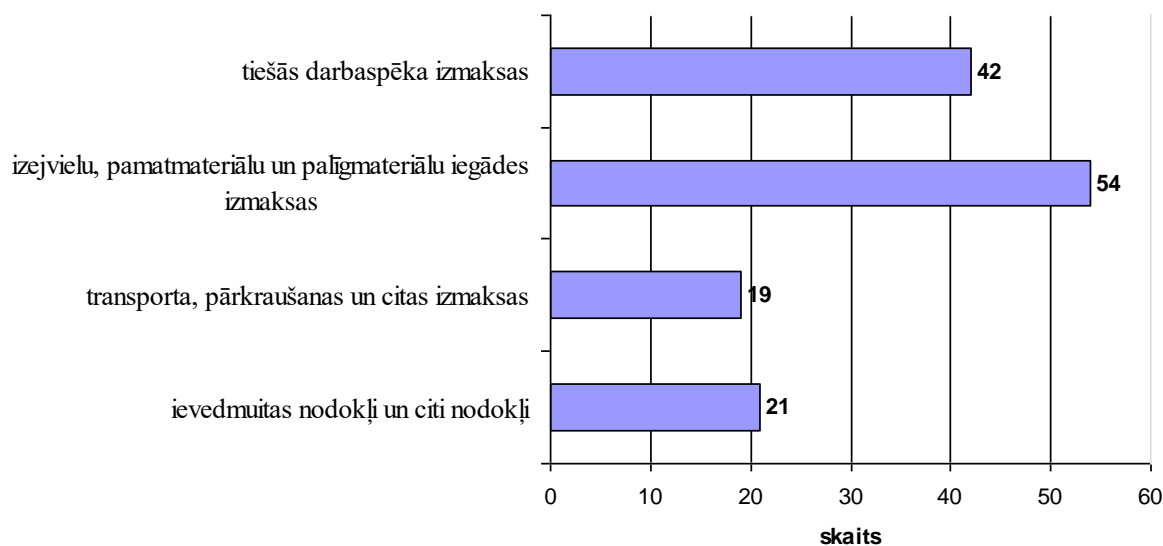
Pētījumā piedalījās 72% respondentu, kuru pamatnodarbošanās ir preču ražošana un tirdzniecība un 28%, kuru pamatnodarbošanās ir iepirkto preču tirdzniecība. Līdz ar nākamo jautājumu tika noskaidrots, kādi krājuma veidi ir respondenta pārstāvētajā uzņēmumā. Uz šo jautājumu bija iespēja izvēlēties vairākus variantus, skat. 3.4. att.

3.4. att. Atbilžu sadalījums uz anketas jautājumu “Kādi krājuma veidi ir Jūsu pārstāvētajā uzņēmumā?” (%)¹²⁵

¹²⁴ Autores sagatavots attēls

Lielākajai daļai no aptaujāto uzņēmumu krājumos ir gatavie ražojumi un preces pārdošanai, nepabeigtie ražojumi un pasūtījumi, kā arī izejvielas un pamatmateriāli. Nākamajā jautājumā autore noskaidroja, kas sastāda krājumu izmaksas respondenta pārstāvētajā uzņēmumā, skat. 3.5. att. Arī uz šo jautājumu bija iespējamās vairākas atbildes.

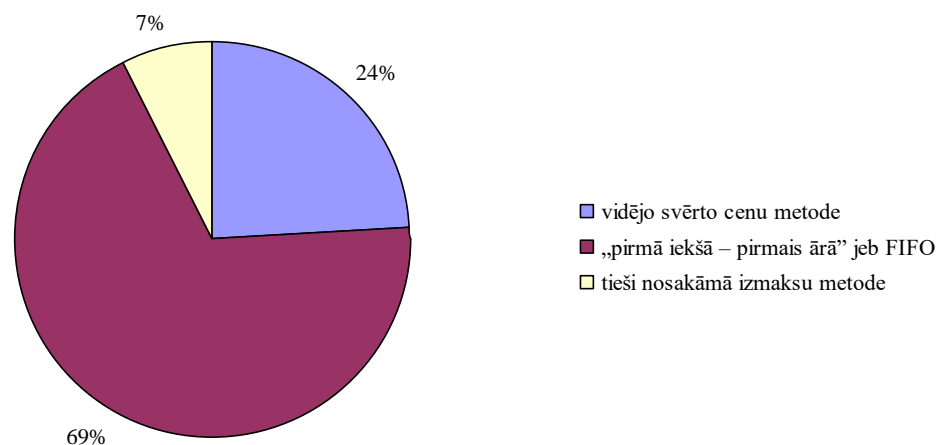
3.5. att. Atbilžu sadalījums uz anketas jautājumu “Kas sastāda krājumu izmaksas Jūsu pārstāvētajā uzņēmumā?” (%)¹²⁶

Visi aptaujātie uzņēmumi iekļauj izejvielu, pamatmateriālu un palīgmateriālu iegādes izmaksas un papildus tam 42 uzņēmumi iekļauj tiešās darbaspēka izmaksas, 21 uzņēmums iekļauj ievadmuitas nodokļus un citus nodokļus, bet 19 uzņēmumi krājumu izmaksās iekļauj arī transporta, pārkraušanas u.c. izmaksas. Autore uzsver, ka daudziem mēbeļu ražošanas uzņēmumiem trūkums ir tas, ka transporta, pārkraušanas un citas izmaksas netiek iekļautas krājumu izmaksās.

3.6. attēlā apkopotas atbildes uz jautājumu, kādu krājumu novērtēšanu izmanto respondentu pārstāvētā uzņēmumā.

¹²⁵ Autores sagatavots attēls

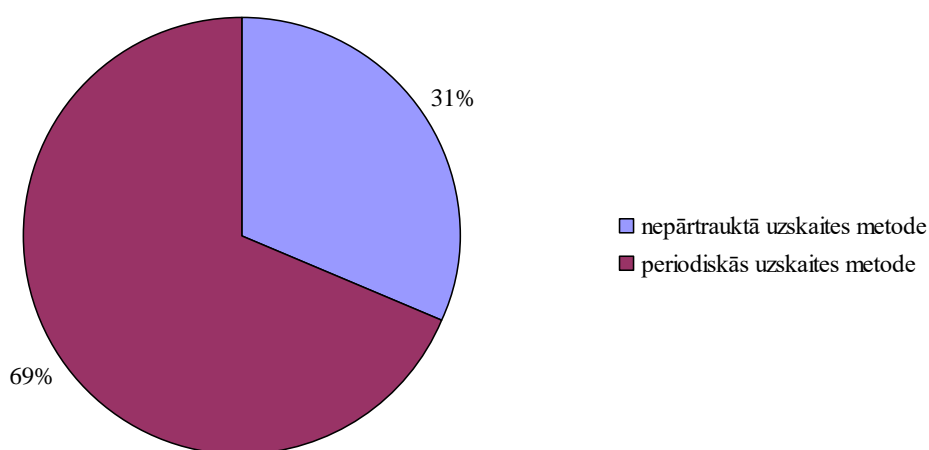
¹²⁶ Autores sagatavots attēls

3.6. att. Atbilžu sadalījums uz anketas jautājumu “Kādas krājumu novērtēšanas izmaksas tiek izmantotas Jūsu pārstāvētā uzņēmumā?” (%)¹²⁷

69% no aptaujātajiem respondentiem krājumu novērtēšanā uzņēmumā tiek pielietota FIFO krājumu novērtēšanas metode, kas paredz, ja uzņēmumā rīcībā ir vienas un tas pašas preces no vairākām piegādēm, tad pirmo pārdot precī no visvecākās piegādes. Tādējādi, krājumu vērtības aprēķinam pielieto to vērtību no pēdējiem (laika ziņā) iepirkumiem. 24% izmanto vidēji svērto metodi, bet tieši nosakāmo izmaksu metodi pielieto 7%, bet mazumtirdzniecības cenu metode un standartizmaksu metode Latvijā netiek pielietota.

Krājumu uzskaites metode, kas tiek pielietota respondenta pārstāvētā uzņēmumā finanšu grāmatvedībā krājumu uzskaitē, redzama 3.7. att.

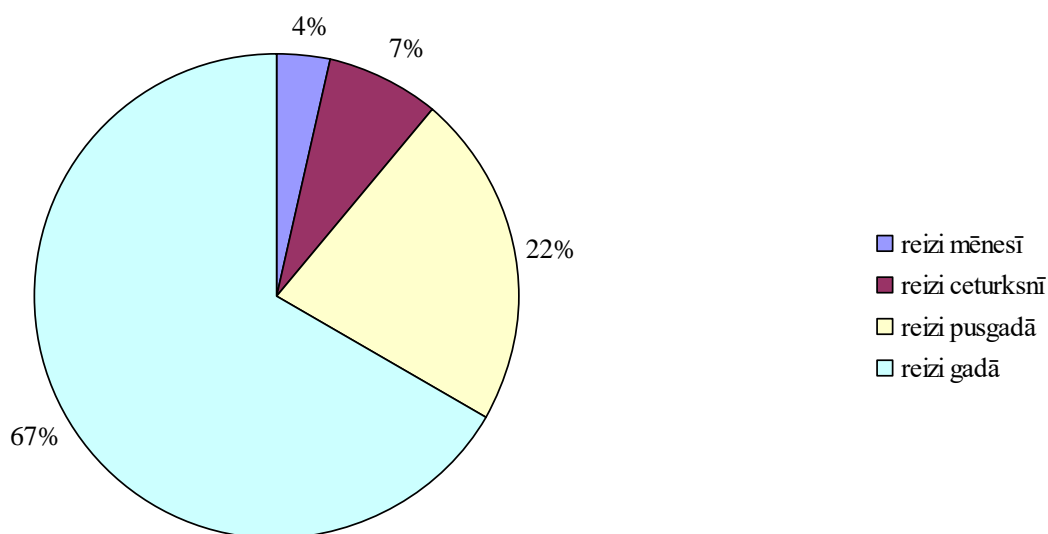
3.7. att. Atbilžu sadalījums uz anketas jautājumu “Kāda krājumu uzskaites metode Jūsu pārstāvētā uzņēmumā finanšu grāmatvedībā krājumu uzskaitē tiek pielietota?” (%)¹²⁸

¹²⁷ Autores sagatavots attēls

Izpētot to, kādu krājuma uzskaites metodi pielieto pētāmi uzņēmumi, kas tiek nodarbināti mēbeļu ražošanas un tirdzniecības nozarē, var secināt, ka lielākā daļa jeb 69% no aptaujātajiem respondentiem norāda, ka pielieto periodiskās uzskaites metodi, kas nozīmē, ka šīs metodes pielietošanas rezultātā tiek salīdzināti reāli aprēķināti krājumu atlikumi noliktavā katra perioda beigās ar krājumu atlikumu datiem uzskaites reģistros. Krājumu iepirkšana visa perioda laikā tiek uzskaitīta izdevumu kontā, bet ne bilances krājumu uzskaites kontā. Krājumu bilances vērtība paliek nemainīga uzskaites reģistros, līdz laikam, kad veikta nākamā inventarizācija.

31% no aptaujātajiem respondentiem izmanto nepārtraukto uzskaites metodi, kas nozīmē, ka nepārtrauktās uzskaites gadījumā preces kartiņā datorsistēmā laukam normatīva vērtība jābūt aizpildītam. Normatīvā vērtība ir plānotā (aprēķināta) preces pašizmaksa, kura tiks pielietota pārdošanā pārdotās preces pašizmaksas grāmatojumam.

Krājumu inventarizācijas biežums respondenta pārstāvētajā uzņēmumā redzams 3.8. att.

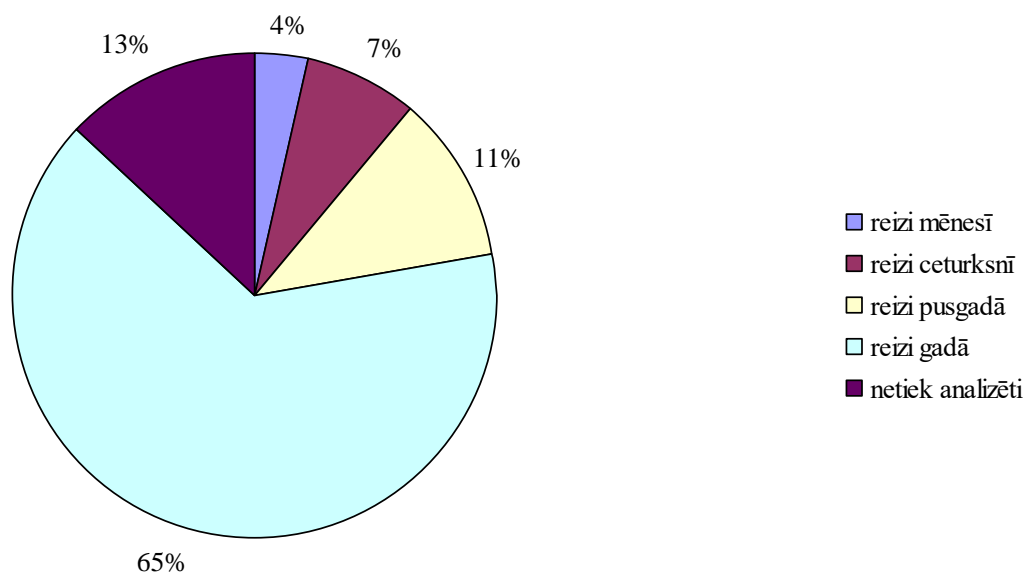
3.8. att. Atbilžu sadalījums uz anketas jautājumu “Cik bieži tiek veikta krājumu inventarizācija Jūsu pārstāvētā uzņēmumā?” (%)¹²⁹

Kopumā var secināt, ka vairāk, kā puse jeb 67% no aptaujātajiem respondentiem krājumu inventarizāciju veic reizi gadā, 22% to veic reizi pusgadā, 7% reizi ceturksnī, bet tikai 4% krājumu inventarizāciju veic reizi mēnesī.

¹²⁸ Autores sagatavots attēls

¹²⁹ Autores sagatavots attēls

Tas, cik bieži respondenta pārstāvētā uzņēmumā tiek analizēti krājumu aprites jeb aktivitātes rādītāji redzams 3.9. att.

3.9. att. Atbilžu sadalījums uz anketas jautājumu “Cik bieži Jūsu pārstāvētā uzņēmumā tiek analizēti krājumu aprites jeb aktivitātes rādītāji?” (%)¹³⁰

Balstoties uz izpētītajiem datiem, var secināt, ka 65% respondentu, kas sastāda vairāk, kā pusi no aptaujātajiem, krājumu aprites jeb aktivitātes rādītājus aprēķina vismaz reizi gadā, pusgadā reizi šos datus aprēķina 11%, ceturksnī 7%, bet mēnesī reizi 4% no aptaujātajiem respondentiem. Aprēķinus neveic 13% no aptaujātajiem respondentiem.

Nodaļas ietvaros autore secina, ka materiālu, produktu, preču kustības uzskaitē un izejvielu un materiālu kustības uzskaitē pētāmajā uzņēmumā tiek veikta uz nepārtrauktās uzskaites metodes pamatā. Pētāmais uzņēmums novērtē krājumus, izmantojot vidējo svērto cenu metodi. Pēc inventarizācijas datiem uz gada beigām uzņēmums pārbauda materiālu, izejvielu, nepabeigto ražojumu, gatavo produkciju atlikumus, salīdzinot uzskaitē, un dabā esošos. Krājumus uzskaita uzņēmuma izmaksās, ietverot pirkšanas cenu un citus iegādes izdevumus. Katram materiālu vai preču veidam pētāmajā uzņēmumā atver analītisko kontu, kurā grāmato visu materiālu un preču kustību - saņemšanu un izlietošanu.

Aptaujas pētījuma ietvaros atklāts, ka lielākajai daļai aptaujāto respondentu krājumu izmaksas uzņēmumā sastāda tiešās darbaspēka izmaksas un izejvielu, pamatmateriālu un palīgmateriālu iegādes izmaksas. 69% no aptaujātajiem respondentiem krājumu novērtēšanā

¹³⁰ Autores sagatavots attēls

uzņēmumā tiek pielietota FIFO krājumu novērtēšanas metode, kas paredz, ja uzņēmumā rīcībā ir vienas un tas pašas preces no vairākām piegādēm, tad pirmo pārdot preci no visvecākās piegādes. Tāpat lielākā daļa jeb 69% no aptaujātajiem respondentiem norāda, ka pielieto periodiskās uzskaites metodi, kas nozīmē, ka šīs metodes pielietošanas rezultātā tiek salīdzināti reāli, aprēķināti krājumu atlikumi noliktavā katra perioda beigās ar krājumu atlikumu datiem uzskaites reģistros, vairāk, kā puse jeb 67% no aptaujātajiem respondentiem krājumu inventarizāciju veic reizi gadā.

SECINĀJUMI

1. Krājumi ir izejvielas, palīgmateriāli, pamatmateriāli, gatavie ražojumi un prece pārdošanai. Ražošanas uzņēmumi parasti uztur sekojošus krājumu veidus, tie ir: izejvielas, pamatmateriāli un palīgmateriāli, nepabeigtie ražojumi un gatavo preču produkcija.
2. Krājumus sākotnēji novērtē: 1) iegādes izmaksu, 2) ražošanas pašizmaksas vērtībā, ko iekļauj iepirkumu izmaksu ražošanas pašizmaksā.
3. Krājumu vērtība uzņēmumā atkarīga no tā, vai prece tiek iepirkta tālākpārdošanai vai arī gatavie ražojumi ir izgatavoti pašā uzņēmumā.
4. 2. SGS "Krājumi" ir noteiktas 5 krājumu novērtēšanas metodes, bet Latvijas normatīvajos aktos noteikts krājumu novērtēšanā pielietot 3 krājumu novērtēšanas metodes.
5. Krājumu analīzē var izmantot krājumu horizontālo un vertikālo analīzi pa noteiktiem laika periodiem.
6. Apkopotie statistikas dati par mēbeļu ražošanas nozares īpatsvaru Latvijā 2018. gadā rāda, ka 86% sastāda mēbeļu ražošana un mēbeļu sagataves, savukārt 14% sastāda mēbeļu furnitūras ražošanu.
7. Izpētot lielāko mēbeļu ražošanas uzņēmumu Latvijā un SIA Stils finanšu datus 2018. gadā, var secināt, ka uzņēmuma SIA „Stils” atrodas 90 vietā nozarē pēc apgrozījuma.
8. Materiālu, produktu, preču kustības uzskaitē un izejvielu un materiālu kustības uzskaitē uzņēmumā SIA „Stils” tiek veikta uz nepārtrauktās uzskaites metodes pamata.
9. Tirdzniecības un ražošanas uzņēmums SIA „Stils” novērtē krājumus, izmantojot vidējo svērto cenu metodi. Pēc inventarizācijas datiem uz gada beigām SIA „Stils”, pārbauda materiālu, izejvielu, nepabeigto ražojumu, gatavo produkciju atlikumus, salīdzinot uzskaitē, un dabā esošos.
10. SIA „Stils” pirktos krājumus sākotnēji novērtē izmaksu vērtībā, ietverot pirkšanas cenu un citus iegādes izdevumus, pie citiem piegādes izdevumiem var pieskaitīt ievedmuitu, muitas nodokli, izņemot nodokļus, kurus var atgūt no nodokļu administrācijas, piemēram, PVN, kā arī uzglabāšanas izmaksas, kas nepieciešamas ražošanas procesā pirms nākamā ražošanas posma, bet netiek iekļautas transporta izmaksas.

11. SIA „Stils” krājumu zudumi ir saistīti ar tehnoloģisko procesu (piemēram, atgriezumi), tie rodas transportēšanas un glabāšanas procesā (piemēram, deformējas MDF plāksnes), kā arī zādzību rezultātā, bet uzņēmumā nav noteiktas krājumu zudumu normas.
12. Izpētot ilgtermiņa ieguldījumu un apgrozāmo līdzekļu attiecību, redzams, ka uzņēmumā SIA „Stils” 2016. gadā dominē ilgtermiņa ieguldījumi, bet laika posmā no 2017-2019. gadam tie ir apgrozāmie līdzekļi.
13. Bilances aktīvu struktūra rāda, ka SIA „Stils” aktīvu struktūrā 2016. gadā dominē pamatlīdzekļi, lai gan līdz 2019. gada beigām tiem ir tendence samazināties, tāpat vērojams, ka samazinās nauda, savukārt pieaug krājumi.
14. Veiktā SIA „Stils” bilances krājumu vertikālā analīze rāda, ka lielākā daļa no krājumiem ir gatavie ražojumi un preces pārdošanai, no 2016.-2019. gadam tie sastāda attiecīgi 7-23,6%, bet izejvielas, pamatmateriāli un palīgmateriāli minētajā laika posmā sastāda no 4,2-20,3% attiecībā pret krājumu kopsummu.
15. SIA „Stils” uzņēmums ar saviem kreditoriem norēķinās līdzīgi, kā debitori norēķinās ar pētāmo uzņēmumu, 2016. un 2018. gadā tas bija vidēji vienas dienas laikā.
16. Laika posmā no 2016.-2018. gadam šis finanšu cikls, kad nauda ir bijusi iesaldēta apgrozāmajos līdzekļos, ir pieaudzis no 18-166. Pamatā izejvielas tiek iegādātas Eiropas Savienības valstīs, līdz ar to izejvielas un palīgmateriāli tiek iepirkti lielās partijās, vidēji viena izejvielu un palīgmateriālu krājumu piegādes vērtība ir 15 000 EUR.
17. Aptaujas pētījuma ietvaros atklāts, ka lielākajai daļai aptaujāto respondentu krājumu izmaksas uzņēmumā sastāda tiešās darbaspēka izmaksas un izejvielu, pamatmateriālu un palīgmateriālu iegādes izmaksas.
18. Kā parādīja autores veiktā aptauja, nereti krājumu iegādes vērtībā kļūdaini neiekļauj transporta izmaksas, kuras rēķinos uzrāda atsevišķi no preces vērtības.
19. 69% no aptaujātajiem respondentiem krājumu novērtēšanā uzņēmumā tiek pielietota FIFO krājumu novērtēšanas metode, kas paredz, ja uzņēmumā rīcībā ir vienas un tas pašas preces no vairākām piegādēm, tad pirmo pārdot precī no visvecākās piegādes.
20. Tāpat lielākā daļa jeb 69% no aptaujātajiem respondentiem norāda, ka pielieto periodiskās uzskaites metodi, kas nozīmē, ka šīs metodes pielietošanas rezultātā tiek salīdzināti reāli, aprēķināti krājumu atlikumi noliktavā katra perioda beigās ar krājumu atlikumu datiem uzskaites reģistros, vairāk, kā puse jeb 67% no aptaujātajiem respondentiem krājumu inventarizāciju veic reizi gadā.

21. Maģistra darbā izvirzītā hipotēze „veiktā krājumu uzskaites analīze uzņēmumā SIA „Stils”, *ļaus novērst krājumu uzskaitē pieļautās kļūdas*” ir pastiprinājusies, jo autore ir atklājusi vairākas nepilnības saistībā ar krājumu uzskaiti uzņēmumā.

PRIEKŠLIKUMI

1. Mēbeļu ražošanas uzņēmuma SIA „Stils” vadītājam jānosaka, ka noliktavas vadītājam ir jāplāno, jāveido, jāuzrauga un jā saglabā tāds krājumu apjoms, kas nodrošina nepārtrauktu tā darbību gan ražošanā, gan pārdošanas procesā, par cik krājumi tiek iepirkti no ES dalībvalstīm lielos apjomos, kuru viena piegādes summa ir vismaz 15 000 EUR, noliktavas vadītājam ir jāuzrauga krājumu atlikumu iegādes vērtība un nākamais pasūtījums jāveic pie preču atlikuma vismaz 5 000 EUR, kas ir viena mēneša izlieto izejvielu apmērs.
2. Mēbeļu ražošanas uzņēmums SIA „Stils” klasificējas, kā mazs uzņēmums, tādēļ uzņēmuma vadītājam ir jānosaka par krājuma inventarizācijas periodu izvēlēties ceturksni, nevis gadu, kā ir līdz šim, tā rezultātā noliktavas vadītāja precīzi būs informēta par uzņēmumā esošajiem krājumiem un uzņēmuma grāmatvede varēs norakstīt iztrūkstošo un brāķēto gatavo produkciju un materiālus no krājuma atlikumiem, lai nerastos priekšstats, ka bojāto krājumu vietā atlikumā ir krājumi, kas nav brāķēti.
3. Mēbeļu ražošanas uzņēmuma SIA „Stils” grāmatvedei ir jāierosina, bet uzņēmuma vadītājam jāapstiprina krājuma zuduma normas, kas attiecībā uz krājumu tehnoloģisko procesu zuduma normām ir 2% no kopējā uzņēmuma neto apgrozījuma, transportēšanas un glabāšanas procesā radušies krājumu zaudējumi, kā arī zādzības pa 0,5% no uzņēmuma neto apgrozījuma gada ietvaros.
4. Mēbeļu ražošanas uzņēmuma SIA „Stils” uzņēmuma vadītājam ir jāpieņem lēmums, un grāmatvedei, veicot krājumu sākotnējo izmaksu novērtēšanu, krājumu izmaksās ir jāiekļauj transporta izmaksas, kas līdz šim pētāmā uzņēmuma krājumu sākotnējā izmaksu novērtēšanā netiek iekļautas.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

Likumi:

1. Pievienotās vērtības nodokļa likums: LR likums. Pieņemts: 29.11.2012. Stājas spēkā: 01.01.2013. *Latvijas Vēstnesis*: 197, 14.12.2012. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/253451-pievienotas-vertibas-nodokla-likums%23p3> (Skatīts 05.05.2020.)
2. Uzņēmumu ienākuma nodokļa likums: LR likums. Pieņemts: 28.07.2017. Stājas spēkā: 01.01.2018. *Latvijas Vēstnesis*: 156, 08.08.2017. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/292700-uznemumu-ienakuma-nodokla-likums/redakcijas-datums/2022/01/01> (Skatīts 08.05.2020.)

MK noteikumi

3. Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likuma piemērošanas noteikumi: MK noteikumi Nr. 775. Pieņemti: 22.12.2015. Stājas spēkā: 01.01.2016. *Latvijas Vēstnesis*: 53, 29.12.2015. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/278844-gada-parskatu-un-konsolideto-gada-parskatu-likumapiemerosanas-noteikumi> (Skatīts 10.05.2020.)
4. Noteikumi par grāmatvedības kārtošanu un organizāciju: MK noteikumi Nr. 585. Pieņemti: 21.10.2003. Stājas spēkā: 30.10.2003. *Latvijas Vēstnesis*: 151, 29.10.2003. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/310773-grozijumi-ministru-kabineta-2003-gada-21-oktobra-noteikumos-nr-585-noteikumi-par-gramatvedibas-kartosanu-un-organizaciju> (Skatīts 18.05.2020.)
5. Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma normu piemērošanas noteikumi: MK noteikumi Nr. 677. Pieņemti: 14.11.2017. Stājas spēkā: 01.01.2018. *Latvijas Vēstnesis* 237, 30.11.2017. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/308185-grozijumi-ministru-kabineta-2017-gada-14-novembra-noteikumos-nr-677-uznemumu-ienakuma-nodokla-likuma-normu-piemerosanas-noteikumi-> (Skatīts 12.05.2020.)
6. Zudumu apmēru noteikšanas kārtība muitas uzraudzībā esošajām nefasētajām precēm: MK noteikumi nr. 861. Pieņemti: 20.12.2016. Stājas spēkā: 01.01.2017. *Latvijas Vēstnesis*: 251, 23.12.2016. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/308184-grozijumi-ministru-kabineta-2016-gada-20-decembra-noteikumos-nr-861-zudumu-apmeru-noteikšanas-kartiba-muitas-uzraudziba-esosaja...> (Skatīts 20.05.2020.)

EK regula:

7. 2. SGS "Krājumi". Komisijas Regula (EK) Nr. 1126/2008 (2008. gada 3. novembris), ar ko pieņem vairākus starptautiskos grāmatvedības standartus saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1606/2002. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:320:0001:0481:LV:PDF> (Skatīts 04.04.2020.)

Zinātniskās publikācijas:

8. Albu, N., Albu, C. N. (2012). Factors associated with the adoption and use of management accounting techniques in developing countries: The case of Romania. *Journal of International Management & Accounting*, 23(3), pp. 245-276.
9. Arline K. (2015). FIFO vs LIFO: what is the Difference? *Business News Daily Contributor*, February 20, pp. 2-9.
10. Boute, R., Lambrecht, M., Lambrechts, O. (2004) Did just-in-time management effectively decrease inventory ratios in Belgium. *Tijdschrift voor Economie en Management*, Vol. XLIX No. 3, pp. 441-456.
11. Capkun, V., Weiss, L.A., Hameri, A.P. (2009) On the Relationship Between Inventory and Financial Performance in Manufacturing Companies. *International Journal of Operations & Production Management* 29(8), pp. 789-805.
12. Chen, H., Frank, M.Z., Wu, O.Q. (2005) What actually happened to the inventories of American companies between 1981 and 2000? *Management Science*, Vol. 51 No. 7, pp. 1015-31.
13. Claycomb, C., Germain, R. and Droge, C. (2009), "Total system JIT outcomes: inventory, organization and financial effects", *International Journal of Physical Distribution & Logistics*, Vol. 29 No. 10, pp. 612-30.
14. Dedunu, H.H., Weerasinghae, I. (2018) The Effect of Inventory Management on Company Performance Reference to Listed Manufacturing Companies in Sri Lanka. *International Journal of Management Sciences and Business Research*, July-2018 ISSN (2226-8235) Vol-7, Issue 7, pp. 49-54.
15. Deloof, M. (2003) Does Working Capital Management Affect Profitability of Belgian Firms? *Journal of business and Accounting*, Volume 30, Issue 3-4, pp. 573-588.
16. Gaur, V., Fisher, M.L., Raman, A. (2005) An econometric analysis of inventory turnover performance in retail services. *Management Science*, Vol. 51 No. 2, pp. 181-94.
17. Howard, K. (2009). Inventory Management. *International Journal of Physical Distribution*, Vol. 5 Iss 2, pp. 81-116.

18. Igben, R. O. (2009). *Financial Accounting Made Simple*. Lagos, Roi Publishers, pp. 87-116.
  19. Roumiantsev, S., Netessine, S. (2007) What can be learned from classical inventory models: a cross-industry exploratory investigation. *Manufacturing and Service Operations Management, Vol. 9 No. 4*, pp. 409-29.
  20. Shah, R., Shin, H. (2007) Relationships among information technology, inventory, and profitability: an investigation of level invariance using sector level data. *Journal of Operations Management, Vol. 25 No. 4*, pp. 768-84.
  21. Shin, H., Soenen, L. (2008) Efficiency of working capital and corporate profitability. *Financial Practice and Education, Vol. 8 No. 2*, pp. 37-45.
  22. Siyanbola, T. T. (2012). Impact of Stock Valuation on Profitability of Manufacturing Industries. *International Journal of Advanced Research in management and Social Sciences 1(2)*, pp. 35-46.
  23. Sohail, N., Sheikh, T.H. (2018) A Study of Inventory Management System Case Study. *Jour of Adv Research in Dynamical & Control Systems, Vol. 10, 10-Special Issue*, pp. 1176-1190.
  24. Wickramatillake, C., Koh, S., Gunasekaran, A. (2006) Measuring performance within supply chain. *Supply Chain Management. An International Journal, Vol. 12 Nos 1/2.*, pp. 9-52.
- Grāmatas:**
25. Brūna, I., Kaire, L. (2004) *Apgrozāmo līdzekļu uzskaitē*. Latvijas Universitāte 97 lpp.
  26. Grigorjeva, R., Jesemčika, A., Leibus, I., Svarinska, A. (2004) *Finanšu grāmatvedība*. Rīga: SIA Izglītības soļi, 246 lpp.
  27. Grigorjeva, R., Leibus, I. (2009) *Grāmatvedība: mācību līdzeklis*. Rīga: Latvijas Uzņēmējdarbības un menedžmenta akadēmija, 252 lpp.
  28. Grīnglāzs, L., Kopitivs, J. (2005) *Krājumu pārvaldības pamati*. Rīga, RSEBAA, 95 lp.
  29. Jaunzeme, J.S. (2016) *Starptautiskie finanšu pārskatu standarti: standartu apkopojums un pielietojuma piemēri*. Rīga: LID, 256 lpp.
  30. Leibus, I., Pētersone, I., Jesemčika, A., Scarinska, A., Grigorjeva, R. (2018) *Finanšu grāmatvedība*. Atkārtots un atjaunots 2. izdevums. Rīga: LID, 318 lpp.
  31. Ludboržs, A. (2003) *Finanšu grāmatvedība tirdzniecībā*. Rīga, Lietišķās informācijas dienests. 282 lpp.
  32. Mālderis, G. (2005) *Inventarizācijas*. Rīga, Biznesa augstskola Turība, 80 lpp.
  33. Palepu, K., Peek, E., Bernard, V., Healy, P. (2007) *Business Analysis and Valuation: Using Financial Statements*. London: Thomson Learning, p. 336.

34. Panova, N. (2009) *Grāmatvedības uzskaitē*. Nodokļi un aplikšana ar nodokļiem. Rīga: Latvian izglītības centrs, p. 278 lpp.
35. Praude, V. (2010). *Finanšu instrumenti. 2 (ieguldījumi, darījumi, analīze)*. Rīga: Burtene, 486 lpp.
36. Rurāne, M. (2007) *Uzņēmuma finanses*. Rīga: Apgāds Jumava, 266 lpp.
37. Rurāne, M. (2019) *Finanšu pārvaldība un analīze*. Rīga: Avots, 258 lpp.
38. Šneidere, R. (2009) *Finanšu analīzes metodes uzņēmuma maksātspējas prognozēšanai*. Rīga: LID, 232 lpp.
39. Zariņa, V. (2004) *Grāmatvedības sistēma. Attīstība, standartu prasības*. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 264 lpp.
40. Zvirbule – Bērziņa, A. (2006) *Ražošanas menedžments*. Rīga: Biznesa Augstskola Turība, 150 lpp.
41. Мишура, Л.Г., Сизова, Т.М. (2016) *Организация, анализ и управление финансовыми ресурсами предприятия: Учебное пособие*. СПб: Университет ИТМО, 34 с.

Elektroniskie informācijas avoti:

42. Boundless (2016). *Impact of Inventory Method on Financial Statement Analysis*. Boundless Accounting Boundless, available: <http://oer2go.org/mods/en-boundless/www.boundless.com/accounting/textbooks/boundless-accounting-textbook/controlling-and-reporting-of-inventories-5/assessing-inventory-management-39/impact-of-inventory-method-on-financial-statement-analysis-226-4884/index.html> (Skatīts 03.04.2020)
43. CSP. (2020). *SBG010. Uzņēmumu galvenie uzņēmējdarbības rādītāji*, pieejams: http://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/uzn/uzn__uzndarb/SBG010.px/sortedtable/tableViewSorted/ (Skatīts 09.04.2020)
44. CSP. (2020). *UFG050. Komersantu aktīvi gada beigās (NACE 2.red.), (milj. euro)* pieejams: http://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/uzn/uzn__uznemfin__ikgad/UFG050.px/ (Skatīts 09.04.2020)
45. Griķis, J. (2019). *Mēbeļu ražošanā pirmais pusgads bijis mazāk aktīvs. Latvijas biznesa gada pārskats*, pieejams: <https://www.firmas.lv/lbgpp/2019/raksti/mebelu-razosana> (Skatīts 20.04.2020)
46. Gulbe, S. (2018) *Aktuālais krājumu uzskaitē un novērtēšanā*, pieejams: <https://ifinances.lv/raksti/gramatvediba/gramatvediba/aktuais-krajumu-uzskaitē-un-novertesana/13497> (Skatīts 09.04.2020)

47. Gulbe, S. (2018) *Ieteikumi gada pārskatu sagatavošanā*, pieejams: <https://ifinances.lv/raksti/gramatvediba/gada-parskats/ieteikumi-gada-parskatu-sagatavosana/13196> (Skatīts 25.04.2020)
48. Gulbe, S. (2018) *Krājumu zudumi un iztrūkumi*, pieejams: <https://ifinances.lv/raksti/gramatvediba/izdevumi/krajumu-zudumi-un-iztrukumi/13618> (Skatīts 25.04.2020)
49. Horizon. *Kā uzskaitīt saņemtus PVN reversa darījumus (apgāde)?* pieejams: https://horizon.lv/cms/files/plugin_files/Ka-uzskaitit-sanemtus-PVN-reversa-darijumus-apgade.pdf (Skatīts 10.05.2020)
50. Intervija ar J. Griķi. (2019). *Dienas Bizness - Kā Ikea ienākšana Latvijā ietekmējusi mēbeļu ražotājus?* pieejams: <https://www.db.lv/zinas/ka-ikea-ienaksana-latvija-ietekmejsi-mebelu-razotajus-485731> (Skatīts 10.05.2020)
51. Intervija ar V. Kraukli. (2019). *Dienas Bizness - Kā Ikea ienākšana Latvijā ietekmējusi mēbeļu ražotājus?* pieejams: <https://www.db.lv/zinas/ka-ikea-ienaksana-latvija-ietekmejsi-mebelu-razotajus-485731> (Skatīts 10.05.2020)
52. Johansone, M. (2016) *Krājumi gada pārskatā*, pieejams: <https://ifinances.lv/raksti/gramatvediba/gada-parskats/krajumi-gada-parskata/10333> (Skatīts 10.05.2020)
53. Kenton, W. (2019) *What Is Inventory?* Investopedia, available <https://www.investopedia.com/terms/i/inventory.asp> (Skatīts 10.05.2020)
54. Ludboržs, A. (2016) *Kas ir krājumi?* pieejams: <https://ifinances.lv/raksti/pasnodarbinatais/gramatvediba/kas-ir-krajumi/9427> (Skatīts 12.05.2020)
55. Lursoft. (2019). *Mēbeļu ražošana. Latvijas biznesa gada pārskats*, pieejams: <https://www.firmas.lv/lbgpp/2019/raksti/mebelu-razosana> (Skatīts 12.05.2020)
56. Nosiru, A. A. (2015). *The Tax Effect of FIFO and LIFO on the profitability of manufacturing*, available, <https://www.linkedin.com/pulse/tax-effect-fifo-lifoprofitability-manufacturing-nosiru> (Skatīts 15.05.2020)
57. Puriņa, L. (2019) *Kā grāmatot reverso PVN par kokmateriāliem?* pieejams: <https://ifinances.lv/raksti/nodokli/pievienotas-vertibas-nodoklis/ka-gramatot-reverso-pvn-par-kokmaterialiem/15147> (Skatīts 15.05.2020)
58. Sponaulge, B. (2014). *FIFO vs LIFO: The disadvantages and advantages to inventory Valuation*, available: <https://blog.udemy.com/fifo-vs-lifo/> (Skatīts 22.05.2020)

Uzņēmuma nepublicētā informācija

59. Lursoft uzņēmuma SIA "Stils" izvērstā darbības analīze.

60. SIA Stils 2015.-2018. gada pārskats

PIELIKUMI

SIA „Stils” bilances aktīvi, 2016.-2019. gads

AKTĪVS	2016	2017	2018	2019
Ilgtermiņa ieguldījumi				
Nemateriālie ieguldījumi:				
Koncesijas, patenti, licences, preču zīmes un tamlīdzīgas tiesības.				160
Nemateriālie ieguldījumi kopā:				160
Pamatlīdzekļi:				
Tehnoloģiskās iekārtas un ierīces.	20 694	15 587	11947	8 950
Pārējie pamatlīdzekļi un inventārs.	865	1 378	3136	2 945
Pamatlīdzekļi kopā:	21 559	16 965	15083	11 895
Ilgtermiņa ieguldījumi kopā:	21 559	16 965	15083	12 055
Aprozāmie līdzekļi				
Krājumi:				
Izejvielas, pamatmateriāli un palīgmateriāli.	1 503	3 148	8285	7 319
Gatavie ražojumi un preces pārdošanai	2 544	4 568	9612	12 608
Avansa maksājumi par krājumiem			0	159
Krājumi kopā:	4 047	7 716	17897	20 086
Debitori:				
Pircēju un pasūtītāju parādi.	22	1 860	133	3 035
Citi debitori.	5	250	516	5
Nākamo periodu izmaksas.	166	434	1013	331
Debitori kopā:	193	2 544	1662	3 371
Nauda.	10 359	9 698	6074	9 347
Aprozāmie līdzekļi kopā:	14 599	19 958	25633	32 804
AKTĪVS	36 158	36 923	40716	44 859

SIA „Stils” bilances pasīvi, 2016.-2019. gads

PASĪVS	2016	2017	2018	2019
Pašu kapitāls:				
Akciju vai daļu kapitāls (pamatkapitāls).	31240	31240	31240	31240
a) iepriekšējo gadu nesadalītā peļņa vai nesegtie zaudējumi;	-18755	-9999	882	2535
b) pārskata gada peļņa vai zaudējumi.	8756	10881	1653	2066
Pašu kapitāls kopā:	21241	32122	33775	35841
Citi aizņēmumi.	0	0	0	186
No pircējiem saņemtie avansi.	1144	2815	4413	3650
Parādi piegādātājiem un darbuzņēmējiem.	140	179	325	133
Nodokļi un valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas.	986	843	660	2837
Pārējie kreditori.	12647	964	1543	2212
Īstermiņa kreditori kopā:	14917	4801	6941	9018
Kreditori kopā	14917	4801	6941	9018
PASĪVS	36158	36923	40716	44859

SIA „Stils” peļņas vai zaudējumu aprēķins, 2016.-2019. gads

Rādītāja nosaukums	2016	2017	2018	2019
Neto apgrozījums	78498	43471	38624	52901
Pārdotās produkcijas ražošanas pašizmaksa	55353	20542	27581	38092
Bruto peļņa vai zaudējumi	23145	22929	11043	14809
Pārdošanas izmaksas	911	1423	1361	1903
Administrācijas izmaksas	12167	10620	10678	12981
Pārējie saimnieciskās darbības ieņēmumi	1197		2969	2198
Pārējās saimnieciskās darbības izmaksas	2508	5	277	57
Peļņa vai zaudējumi pirms uzņēmuma ienākuma nodokļa	8756	10881	1696	2066
Peļņa vai zaudējumi pēc uzņēmuma ienākuma nodokļa aprēķināšanas	8756	10881	1653	2066
Pārskata gada peļņa vai zaudējumi	8756	10881	1653	2066

Anketas paraugs

Labdien. Aptaujas anketa paredzēta maģistra darba izstrādei, lai noskaidrotu krājumu uzskaiti un kontroli Jūsu pārstāvētajā uzņēmumā.

1. Jūsu pārstāvētā uzņēmuma nodarbošanās?
  - Preču ražošana un tirdzniecība
  - Iepirktu preču tirgošana
2. Kādi krājuma veidi ir Jūsu pārstāvētajā uzņēmumā? (iespējamās vairākas atbildes)
  - Izejvielas, palīgmateriāli un pamatmateriāli
  - Nepabeigtie ražojumi un pasūtījumi
  - Gatavie ražojumi un preces pārdošanai
  - Avansa maksājumi par krājumiem
  - Dzīvnieki un augi
  - Pārdošanai turētie ilgtermiņa ieguldījumi
3. Kas sastāda krājumu izmaksas Jūsu pārstāvētajā uzņēmumā? (iespējamās vairākas atbildes)
  - ievadmuitas nodokļi un citi nodokļi
  - transporta, pārkraušanas un citas izmaksas
  - izejvielu, pamatmateriālu un palīgmateriālu iegādes izmaksas
  - tiešās darbaspēka izmaksas
4. Kādas krājumu novērtēšanas izmaksas tiek izmantotas Jūsu pārstāvētā uzņēmumā?
  - vidējo svērto cenu metode
  - „pirmā iekšā – pirmais ārā” jeb FIFO
  - mazumtirdzniecības cenu metode
  - standartizmaksu metode
  - tieši nosakāmā izmaksu metode
5. Kāda krājumu uzskaites metode Jūsu pārstāvētā uzņēmumā finanšu grāmatvedībā krājumu uzskaitē tiek pielietota?
  - nepārtrauktā uzskaites metode
  - periodiskās uzskaites metode
6. Cik bieži tiek veikta krājumu inventarizācija Jūsu pārstāvētā uzņēmumā?
  - Reizi mēnesī
  - Reizi ceturksnī
  - Reizi pusgadā
  - Reizi gadā
7. Cik bieži Jūsu pārstāvētā uzņēmumā tiek analizēti krājumu aprites jeb aktivitātes rādītāji?
  - Reizi mēnesī
  - Reizi ceturksnī
  - Reizi pusgadā
  - Reizi gadā
  - Netiek analizēti

Paldies par atsaucību!

Pētāmā uzņēmuma krājumu īpatsvars aktīvu līdzekļu sastāvā 2016.-2019. gads

AKTĪVS	2016	2017	2018	2019
Izejvielas, pamatmateriāli un palīgmateriāli.	4,2%	8,5%	20,3%	16,3%
Gatavie ražojumi un preces pārdošanai	7,0%	12,4%	23,6%	28,1%
Avansa maksājumi par krājumiem	0,0%	0,0%	0,0%	0,4%
Krājumi kopā:	11,2%	20,9%	44,0%	44,8%
AKTĪVS	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Pētāmā uzņēmuma krājumu īpatsvars apgrozāmo līdzekļu sastāvā 2016.-2019. gads

Apgrozāmie līdzekļi	2016	2017	2018	2019
Izejvielas, pamatmateriāli un palīgmateriāli.	10,30%	15,77%	32,32%	22,31%
Gatavie ražojumi un preces pārdošanai	17,43%	22,89%	37,50%	38,43%
Avansa maksājumi par krājumiem	0,00%	0,00%	0,00%	0,48%
Krājumi kopā:	27,72%	38,66%	69,82%	61,23%
Apgrozāmie līdzekļi kopā:	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Maģistra darbs “**Krājumi, to uzskaitē un analīze mēbeļu ražošanas uzņēmumā SIA “Stils”**” izstrādāts LU Biznesa, vadības un ekonomikas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: _____ Marina Cvetkova _____
(paraksts) (paraksta atšifrējums) (datums)

Rekomendēju / nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: Dr.ekon. profesore Inga Būmane _____
(paraksts) (datums)

Recenzents: Dr.ekon. as.prof. I.Millere

Darbs iesniegts LU Biznesa, vadības un ekonomikas fakultātes Studiju centrā

Dekāna pilnvarotā persona:

metodiķe _____
(paraksts) (paraksta atšifrējums) (datums)

Darbs aizstāvēts maģistra gala pārbaudījuma komisijas sēdē _____.

Komisijas sekretārs(e): _____
(paraksts) (paraksta atšifrējums) (datums)